

CUMHURİYET SENATOSU

TUTANAK DERGİSİ

5 nci Birleşim

15 . 11 . 1977 Salı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa		Sayfa
I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	218	5. — Cumhurbaşkanınca S. Ü. Zeyyat Baykara'nın, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonundan çekildiğine dair önergesi. (4/314)	220
II. — GELEN KÂĞITLAR	218	6. — Bingöl Üyesi Mehmet Bilgin'in Millî Savunma, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu ve Araştırma komisyonlarından çekildiğine dair önergesi. (4/316)	220
III. — YO KLAMA	219	V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER	220
IV. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI	219	1. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi İbrahim Öztürk ve arkadaşlarının, ekonomimizin bugünkü durumu hakkında bir genel görüşme açılmasına dair önergeleri. (8/4)	220:251
1. — Vekâleten yürütülmekte bulunan Devlet Bakanhğına, İstanbul Milletvekili Ekrem Ceyhun'un atanmasının uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanhğı tezkeresi. (3/1162)	219	VI. — SORULAR VE CEVAPLAR	251
2. — Vekâleten yürütülmekte bulunan Sosyal Güvenlik Bakanhğına, Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in atanmasının uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanhğı tezkeresi. (3/1163)	219	A) Yazılı Sorular ve Cevapları	251
3. — İzinli olarak yurt dışına giden Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı Fehim Adak'a, İmar ve İskân Bakanı M. Recai Kutan'ın, vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanhğı tezkeresi. (3/1064)	219	1. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca S. Ü. Hüsamettin Çelebi'nin, Ortaokul, lise ve dengi okulların kitaplığında mevcut olup toplanması istenilen bazı kitaplara dair soru önergesi ve Millî Eğitim Bakanı Nahit Mentec'e'nin yazılı cevabı. (7/484)	251:257
4. — Cumhurbaşkanınca S. Ü. Şerif Tüten'in, Malî ve İktisadi İşler Komisyonundan çekildiğine dair önergesi. (4/315)	219		

Sayfa

Sayfa

2. — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, emekli veya seçilemeyen muhtarların silâh taşınmalarının uygun görülüp görülmediğine dair soru önergesi ve İçişleri Bakanı Korkut Özal'ın yazılı cevabı. (7/794)

257:258

3. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş'ın, Türkiye'de serbest liman ve bölgeler kurulması için ne gibi çalışmalar yapıldığına dair soru önergesi ve Gümrük ve Tekel Bakanı Gün Sazak'ın yazılı cevabı. (7/806)

258:259

I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Devletimizin ve Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder Atatürk'ün aramızdan ayrılışının 39 ncu yıldönümü dolayısıyla saygı duruşunda bulunuldu.

Komisyonlarda açık bulunan üyeliklere seçim, grupların aday göstermesine olanak sağlamak amacıyla ertelendi.

Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi İbrahim Öztürk ve arkadaşlarının, ekonomimizin bugünkü durumu hakkında bir genel görüşme açılmasına dair önergeleleri (8/4) üzerinde bir süre görüşüldü.

15 . 11 . 1977 Salı günü saat 15.00'te toplanılmak üzere Birleşime saat 19.10'da son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Rahmi Erdem

Divan Üyesi
Bingöl
Mehmet Bilgin

Divan Üyesi
Tabii Üye
Emanullah Çelebi

II. — GELEN KÂĞITLAR

1. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Hilmi Nalbantoğlu'nun, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına verilen teşvik belgelerine dair yazılı soru önergesi, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına gönderilmiştir. (7/818)

2. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Nuri Âdemoğlu'nun, Filiz Gıda Sanayi ve Ticaret A. Ortaklarına dair yazılı soru önergesi, Ticaret Bakanlığına gönderilmiştir. (7/819)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 15,00

BAŞKAN : Başkanvekili Mehmet Ünalı

DİVAN ÜYELERİ : Mehmet Bilgin (Bingöl), Mehmet Erdem (Bilecik)

BAŞKAN — 5 nci Birleşimi açıyorum.

III. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır, müzakerelere başlıyoruz.

IV. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Vekaleten yürütülmekte bulunan Devlet Bakanlığına, İstanbul Milletvekili Ekrem Ceyhun'un atanmasının uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1162)*

BAŞKAN — Daha önce aldığımız karar gereğince gündeme geçiyorum. Bir Cumhurbaşkanlığı tezkeresi var, takdim ediyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Vekaleten yürütülmekte bulunan Devlet Bakanlığına, İstanbul Milletvekili Ekrem Ceyhun'un atanmasının; Başbakanın teklifi üzerine, Anayasanın 102 nci maddesi gereğince uygun görülmüş olduğunu arz ederim.

Fahri S. Korutürk
Cumhurbaşkanı

BAŞKAN — Yüksek Heyetin bilgilerine sunulur.

2. — *Vekaleten yürütülmekte bulunan Sosyal Güvenlik Bakanlığına, Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in atanmasının uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1163)*

BAŞKAN — Bir başka Cumhurbaşkanlığı tezkeresini takdim ediyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Vekaleten yürütülmekte bulunan Sosyal Güvenlik Bakanlığına, Edirne Milletvekili, Millî Eğitim, Tarım eski Bakanı İlhami Ertem'in atanmasının; Başbakanın teklifi üzerine, Anayasanın 102 nci maddesi gereğince uygun görülmüş olduğunu arz ederim.

Fahri S. Korutürk
Cumhurbaşkanı

BAŞKAN — Yüksek Heyetin bilgilerine sunulur.

3. — *İzinli olarak yurt dışına giden Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı Fehim Adak'a, İmar ve İskân Bakanı M. Recai Kutan'ın, vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1064)*

BAŞKAN — Bir başka tezkereyi takdim ediyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İzinli olarak yurt dışına giden Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı Fehim Adak'ın dönüşüne kadar; Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına, İmar ve İskân Bakanı M. Recai Kutan'ın vekillik etmesinin, Başbakanın teklifi üzerine, uygun görülmüş olduğunu arz ederim.

Fahri S. Korutürk
Cumhurbaşkanı

BAŞKAN — Yüksek Heyetin bilgilerine sunulur.

4. — *Cumhurbaşkanınca S. Ü. Şerif Tüten'in Mali ve İktisadî İşler Komisyonundan çekildiğine dair önergesi. (4/315)*

BAŞKAN — Bir önerge var, takdim ediyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Grupumuza yeni üyelerin katılması nedeniyle yapılan görev bölümü sonucu olarak, üyesi bulunduğum Mali ve İktisadî İşler Komisyonundan istifa ettiğimi bilginize sunar, gereğini arz ederim.

Saygılarımla.

Cumhurbaşkanınca
Seçilen Üye
Şerif Tüten

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur efendim.

5. — *Cumhurbaşkanınca S. Ü. Zeyyat Baykara'nın, Kamu İktisadî Teşebbüsleri Karma Komisyonundan çekildiğine dair önergesi. (4/314)*

BAŞKAN — Bir başka önerge var, takdim ediyorum efendim.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Grupumuza yeni üyelerin katılması nedeniyle yapılan görev bölümü sonucu olarak üyesi bulunduğum Kamu İktisadî Teşebbüsleri Karma Komisyonundan istifa ettiğimi bilginize sunar, gereğini arz ederim.

**Cumhurbaşkanınca
Seçilen Üye
Zeyyat Baykara**

BAŞKAN — Yüksek Heyetin bilgilerine sunulur efendim.

6. — *Bingöl Üyesi Mehmet Bilgin'in, Milli Savunma, Kamu İktisadî Teşebbüsleri Karma Komisyonu ve Araştırma komisyonlarından çekildiğine dair önergesi. (4/316)*

BAŞKAN — Bir başka önerge var, takdim ediyorum efendim.

Yüksek Başkanlığa

Grup kuramayan üyeleri temsil etmek, üzere Başkanlık Divanı Üyelğine seçilmiş bulunduğumdan; evvelce görevli bulunduğum Millî Savunma, Kamu İktisadî Teşebbüsleri Karma komisyonlarından ve bütün Araştırma komisyonlarından istifa ettiğimi bilgilerinize arz ederim.

Bingöl

Mehmet Bilgin

BAŞKAN — Yüksek Heyetin bilgilerine sunulur.

V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi İbrahim Öztürk ve arkadaşlarının, ekonomimizin bugünkü durumu hakkında bir genel görüşme açılmasına dair önergeleri. (8/4)*

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Sayın İbrahim Öztürk ve arkadaşlarının önergeleri üzerine Yüksek Heyetçe kararlaştırılan «Ekonomimizin bugünkü durumu hakkındaki» genel görüşmemize devam ediyoruz.

Söz sırası Sayın Niyazi Ünsal'da.

Buyurunuz Sayın Ünsal.

NIYAZI ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Geçen birleşimde bazı üyeler, ekonomik konularda cereyan eden bir genel görüşmeye, Ekonomik Kurul Başkanının, Başbakanın ve bazı Hükümet üyelerinin gelmeyişlerini eleştirdiler. Biz de aynı düşünce olan bir üye olarak, sadece geçen birleşimde Genel Kurula gelmiş olan iki Hükümet Üyesine teşekkür eden bir üyemizin sözüne müdahale etmek durumunda kaldık.

Sayın senatörler;

Hükümet Üyelerinin, Başbakanın ve Ekonomik Kurul Başkanının buraya gelmemesi bizce bir bakıma doğaldır. Çünkü bu işteki terslik, bu işteki talih-sizlik, ülkenin ekonomisini bugünkü duruma getirenler tarafından, ülkenin ekonomik sorunlarının tartışılmış olmasıdır. Biz, çok yakın tarihimizde, Parlamento'ya gelmeyen, Parlamento'ya hesap vermeyen,

Parlamentoda halkın sorunlarını; ekonomik olsun, toplumsal olsun görüşmeyen çok kimselerin, bir ihtilâl sonunda çıkarıldıkları yargı karşısında sustukları larını gördük; ama o günlerde birtakım insanlar susarken, yargı karşısında konuşamaz ve hesap veremezken, bu Meclisin tutanakları konuşmaya başlamıştır. Bu Meclisin tutanakları, bir bir halk adına konuşanların, halk adına bu konuları eleştirenlerin görüşleriyle dolmuştu. Onların sustukları bir sırada bu tutanakların konuştuğunu, bu tutanakların oralar-da belge olarak değerlendirildiğini gördük.

MEHMET KILIÇ (Gaziantep) — Konuya değin konuya...

NIYAZI ÜNSAL (Devamla) — Hiç ümit etmiyoruz ki, böyle bir değerlendirmeyi ülkemiz yeniden görmüş olsun.

Barada ekonomik konuların görüşüldüğü bir sırada partilerin, üyelerin ne düşündüğünü, ne konuştuğunu anlamak için gelmeyen Hükümet üyeleri ve Başbakan, hiç kuşkusuz uluslararası birtakım yardım kuruluşlarının önüne gidecektir ve şu anda onların yaptığı bundan farklı bir şey değildir.

Eğer burada, birtakım konular konuşuluyorsa, Hükümetin buraya gelmesi isteniyorsa ve bunun üzerinde bazı arkadaşlarımız ve partiler duyarlılık gösteriyorsa; buradaki konuşmaların halk adına yapılmış olmasından ileri gelmektedir, egemenliğin halk adına burada dile getirilmiş olmasından ileri gelmektedir. Bu konulara Hükümetin önem vermemesini, bu konulara duyarlılık göstermemesini biz anlayamıyoruz.

Sayın senatörler;

Toplum yaşamını çok yakından ilgilendiren konulardan biri üzerinde duruyoruz. Türkiye ekonomisi, yakın tarihinde sık sık rastladığı bunalımlardan birini daha yaşıyor. Ben, ekonomik bunalıma neden olan temel öğelere dokunmadan önce, kişisel bir düşüncemi işaretlemek istiyorum.

Ekonomik bunalımları yüzeysel düşüncelerle, günlük ve geçici politikalarla ele alanlar, işin özüne daima zarar verirler. Çoğu işde olduğu gibi, ekonomide de görülen ve bilinen o ki, yüzeysel düşünce ve önlemler daima sonuçsuz kalmıştır, daima çöküntüye uğramıştır. Ekonomik konularda günlük politika sürdürülemez, günlük politika yapılamaz. Ekonominin belli ve bilinen kuralları vardır. Onlar tartışılır, onlar görüşülür ve bir plan dahilinde ekonominin temel kuralları uygulanır. Bunu yapmazsanız emek ile ekme ile oynamış olursunuz. Oynadığınız ve uyguladığınız kuralların sonucu bir gün, Sayın Üstünel'in bir evvelki konuşmasında işaretlediği gibi, acımasızca sizin karşınıza dikilir.

Bu nedenle işi, parti olsun, üye olsun ekonominin temel öğelerine göre değerlendirmeliyiz. Bu görüşme günlük politikanın etkisiyle ele alırsa yazık olur. Ekonominizi bu duruma düşürenler de, biz de bu görüşmelerden yeterli bir sonuç çıkaramayız.

Yaşamın nereden nereye fırladığını, para değerinin ne hale geldiğini anlamızda bilmeyen yoktur; ama hangi nedenler bunu bu duruma getirmektedir?.. Çoğumuz ya da halkın çoğu bu durumu bilmemektedir. Bir kısmı da bildiği halde bilmemezlikten gelmektedir.

O halde falanca mal falanca sene ya da şu hükümet zamanında şu fiyatta iken şimdi bu fiyata gelmiştir yerine, bu gelmenin veya getirmenin ana nedenlerine inelim, nedenleri üzerinde duralım ve hep birlikte bu nedenleri tartışalım. Birkaç gündür süren görüşmelerde görüyoruz ki, iş pek bu doğrultuda yürünmüyor. Kısır bir taşlama, ekonominin temel kurallarıyla uzaktan yakından ilgisi olmayan birtakım suçlamalar içinde sürüp gidiyor.

Sayın senatörler;

Bir ülkenin ekonomisini, o ülkede süren düzenden soyutlamak olanaksızdır. Ekonomide bir tıkanma varsa, bir sıkıntı duyuluyorsa onu; önce o ülkede süren düzende aramak gerekir. Düzendeki hastalığı bulmadan, düzendeki hastalıkları düzeltmeden ekonomideki tıkanıklığı düzeltmeye olanak yoktur,

Başta, «Tarihinde sık sık rastladığı bunalımdan birini daha yaşıyoruz.» dedim. Bunu, tekrar aynı konuya dönmek için söyledim. Türkiye ekonomisi gerçekten tarihinden pek çok kez bugünkü yaşadığı bunalımı, hatta bazı kez daha da ağırını geçirmiştir. Doğrusunu isterseniz ekonomimiz, Türk ekonomisi tarihinin hiçbir döneminde sıkıntısız kalmamıştır. Sıkıntı ve tıkanıklık başından beri Türk ekonomisi ile elele ve yanyana yürümüştür, bugün de yürütmektedir.

Bu durumu salt iş başında bulunan hükümetlere, hükümetlerin tutumuna bağlarsak gerçeği söylemiş olmayız. Bu nedenle ben konuyu ekonominin temel kuralları içinde değerlendirerek, bu kurallar içinde hükümetlerin yerini aramaya çalışacağım.

Bugün Türkiye'de ekonominin temel öğeleri, üretim sahaları, üretim araçları, üretim güçleri ve ilişkileri disipline edilmiş değildir. Üretim sahaları, üretim araçları, kaynakları; hattâ çoğu yerde üretim güçleri tekeli sermayenin egemenliği altındadır. Hakça bir toprak düzeni yoktur. Yeraltı ve yer üstü kaynaklar yerli ve yabancı sermayenin elinde, üretim güçleri ve araçları doğrudan ya da dolaylı olarak tekeli sermayenin hizmetindedir. Büyük halk yığınları bu anakaynaklardan yararlanma olanağı bulamamaktadır. Ekonomi içte ve dışta tam bağımlı duruma düşmüştür. Problemini kendi kuralları içinde çözemez; problemini ekonomimiz kendi kuralları içerisinde bulamaz durumdadır. Türkiye'de emek meta durumundadır. Tekeli sermaye ne edip edip emeği devamlı sömürmektedir.

Buraya kadar söylediklerimi bir değerlendirmek isterim:

Bir ülkenin üretim araçları, üretim güçleri ve üretim süreçleri belli bir azanlığın güdümünde olursa, emek bir meta durumunda kalırsa o ülkede halk yararına bir ekonomi oluşamaz ve ayakta duramaz. Üstelik bu azanlık, uluslararası tekeli sermaye ile el ele vererek çalışırsa, o ülkede yaşamak gerçekten zorlaşır. Bugün bizde olan budur. Türkiye'de bugün geniş halk yığınları için yaşamak gerçekten son derece zordur. Bugün Devlet sıkıntı çekiyor; Devlet bugün ekonomik yönden sıkıntı çekiyor, parası yok. Geniş halk yığınları sıkıntı çekiyor; parası yok. Emeğini değiştirecek; büyük halk yığınlarının emeğini değiştirecek iş yok. Ama ekonominin ana öğelerini, biraz önce saydığım, işaretlediğim ana öğelerini efinde bulunduranların Türkiye'de de bir sıkıntısı yok. Onlar ne eder eder kendi düzenlerini sürdürdüler.

recek parayı Devlete buldururlar. Anamallar bunların tekefinde olduğu için Devlet öncelikle bunlara para bulmak, döviz bulmak zorundadır.

İşte bugünkü Hükümetin içte ve dışta aradığı para bu paradır. Tekelci sermaye hiç bir zaman Devlet ekonomisinin düzelmesini istemez; Devlet ekonomisinin bir sıkıntıdan çıkıp, değerine girmesini ister ve bekler. Daha doğrusu tekelci sermaye, egemen olduğu yerde bu ortamı hazırlar. Kendi düzeninden güçsüz bir ekonomik ortamın sürmesini ister ve bu ortamdan yararlanarak sömürtüsünü sürdürür.

Türkiye'nin 1977 yılında içine düştüğü bugünkü ekonomik bunalımından memnun olan binlerce insan var. Bu bunalım nedeniyle milyonları vurdular. Bu sıkıntıdan yararlanarak her gün bir köşede bir milyon doğuyor. Nasıl oluyor bu?.. Tekelci sermayenin yarattığı bunalım nedeniyle...

Geçenlerde bir arkadaşım İstanbula giderken, bir senatör arkadaşımın tanıdığı bir ticaretçiye rastladık. Kendisi Ankara'ya geliş nedenini anlattı: «Bir arkadaşımdan ithal belgesini devraldım. Yeni Bakan tahsis durdurmuş, onu görüşmeye gelmiştim. Belgeyi, daha önce tahsis alan arkadaşımdan devralmak için bir milyon lira vermiştim. Bunun bir önemi yok. Eğer bu tahsis kullanabilirsem köşeyi dönerim, en azından 7-8 milyonum var.» diyor.

Şimdi bu köşeyi dönecek adamın dövizini bulacak kim?.. Devlet. 7-8 milyon kazanarak köşeyi dönecek kim?.. Sermayeden biri.

Bir başka örnek daha vereyim:

Devletin içte ve dışta para sıkıntısı çektiği bir sırada Ziraat Bankası Genel Müdürünün evinin döşenmesi için 1 milyon 800 bin lira harcanmıştır. Kim diyor ki, Türkiye'de para yok?.. Para var; ama kime?.. Tekelci sermaye ile onlara çanak tutan bir avuç burjuvaziye.

Sayın senatörler;

Bizim ekonominin dizginleri tamamen dışarıdadır. Borç vererek, sözde yardım ederek, işi tam anlamıyla kendi gündemlerine almışlardır.

Türkiye bugün ucuz alınır, pahalı satılır bir pazar durumundadır. Bir ülke aldığımız pahalı alır, sattığımız ucuz satarsa, elbette o ülkenin ekonomisi sıkıntı çeker. Hele aldığı, sattığından daha fazla olursa durum daha da değişir.

Türkiye bugün en hayati, en kritik madenlerini dışarıya ham olarak satıyor, işlemeyen ya da işlemeyen satıyor; ama bu kritik madenlerden elde edilen bir silâhı ya da herhangi bir makineyi akıl

almaz paralarla geriye satın alıyor. Kritik madenleri dışarıya ham olarak satan kim?.. Tekelci sermayenin içerideki adamları. Madenleri alan kim?.. Dışarıdaki sermayenin adamları. Bunlara bu kritik madenleri işletmeden satma izni veren kim?.. Tekelci sermayenin işbirlikçisi hükümetler.

Amerika Birleşik Devletleri bize silâh satmıyor; «Satmam» diyor. Ama Cephe Hükümeti, ona, silâh yapımında kullandığı krom satışını artırmıştır.

Antimuam işletmeden satmaya başlamıştır. En kritik madenlerden olan antimuam, çok az yerde rezervi vardır; Turhal ve Maraş civarlarında, bunu işletmeden satmaya başlamıştır. Bunların bir kısmını, yurt dışına çıkardığı ham cevheri orada işleyerek devretmektedir. Türkiye'de kurulan tesisler kapatılırken, işsizlik çığ gibi günbegün büyürken memleketimizde işlemeyen bu madenler böylece dışarıya çıkarılmakta, işlenip orada satılmaktadır.

Son günlerde Hükümet çevreleri zaman zaman yurt dışında çalışan işçilerin paralarını yurda gönderemediklerinden, işçi dövizlerinin yeterince yurda gelmediğinden söz ediyor. Hangi hükümetler söz ediyor?.. Emeye karşı olan hükümetler; Türkiye'de emeğin değerini vermeyen hükümetler. Ülkeyi emek ihraç edecek bir duruma getireceksin, ben senin emeğinin yeterince değerlendirilmesini istemiyorum diyeceksin; ama sen bir olanagını bulur da yabancı ülkelerde emeğini değerlendirirsen o paramı da senden bekliyorum diyeceksin... Böyle bir mantık değil Türkiye'de, dünyada olmaz.

Değerli senatörler;

Türkiye'de emeye karşı olan hükümetler dedim; emeğin değerini bilmeyen hükümetler dedim. Van Muradiye'de bir katrın; bugün belediyece verilen rayice göre bir katrın günlük yevmiyesi, günlük emek değeri 75 lira, o katrın sahibi işçinin bir günlük emek değeri 60 liradır. Bu nedenle ben, emeye düşman olan, emeğin değerini vermeyen hükümetler Almanya'da, Hollanda'da ve diğer dış ülkelerde emeğini değerlendirebilen işçilerden döviz bekleyemez, para bekleyemez, anlayış bekleyemez dedim.

İşçi dövizleri yurt dışından yurt içine gelmiyor, bizim beklediğimiz oranda, halkın ekonomisine katkı yapacak oranda gelmiyor; ama tekelci sermayenin adamları, ülke ekonomisinin dizginlerini elinde tutanlar işçileri kapı kapı, ev ev, işyeri işyeri gezerek dışarıda onların paralarını ellerinden alıyorlar, topluyorlar. Burada yaptıkları daireleri akıl almaz paralara satarak, arsaları satarak, şunu ya-

parak, bunu yaparak oradaki işçilerin elinden sermayeciler birbir bu paraları topluyorlar. Bu para başka yollarla devletin beklediği, hükümetlerin beklediği yollarla değil; ama başka yollarla yine bu ülkeye giriyor, o işçinin anasının, babasının, kardeşinin, çocuk çocuğunun zararına başka mallarda değerlendiriliyor ve burada çalışıyor. Döviz Türkiye'de halka yoktur, kamu işlerine kullanılacak işler için yoktur; ama sermaye için her zaman bulunur. Devlet bugün böyle bir döviz bulmanın peşindedir.

Sayın senatörler;

Bir ülke ulusal bütçesinin en büyük dilimini Milli Savunmaya ayırırsa, o ülke doğal olarak sıkıntı çeker. Böyle bir ülkenin düzeni iyi işlese de sıkıntı çeker, o ülkede olağanüstü bir durum var demektir. Biz, olduğundan beri olağanüstü durumdayız.

İsterseniz bazı ulusların 1977'de ulusal gelirlerinden ulusal savunmalarına ayırdığı paraya bir göz atalım:

Türkiye, ulusal gelirinden ulusal savunmasına % 6 oranında pay ayırıyor; ayırmış 1977 bütçesinden.

Amerika Birleşik Devletleri; dünyaya borç veren, ekonomisini tekelinde tutmaya çalışan Amerika Birleşik Devletleri de ulusal gelirinin % 6'sını ayırıyor. Milli Savunmaya.

İngiltere % 5'ini ayırıyor.

Batı Almanya % 3,6'sını ayırıyor. Hani o işçi ihâl ettiğimiz Batı Almanya ulusal savunması için % 3'ünü ayırıyor ulusal gelirinin.

İtalya % 2,8'ini ayırmış.

Yunanistan, (Bu, nasılsa bizden biraz cömert davranıyor, herhalde bizim ilişkilerin etkisi var) % 6,5'ini ayırmış.

Kanada, ulusal gelirinin ulusal savunması için % 2'sini ayırıyor.

Amerika Birleşik Devletleri gibi Türkiyede % 6 savunma gideri ayırırsa, o bütçelerdeki sıkıntının, ekonomideki bunalmının nedenlerini kendiliğinden anlamak mümkün. Sadece, bir işte yaptığımız bu akıl almaz durum, ekonomiyi sıkıntıya sokan belli faktörlerden biridir. Herkes ya yorganına göre ayak uzatır ya da ayağına göre bir yorgan yaptırır. Görülüyor ki biz, öyle yapmıyoruz. Kişi başına ulusal gelir yönünden en geride bir ülke olan Türkiye, savunma giderleri yönünde en başta bulunuyor, en başa geçmek istiyor.

5 Kasım tarihli gazetelerde «Ekonomik Planlama Komitesinin (EPC) ekonomik durumu iyi olmayan Türkiye, İspanya, Portekiz'in durumunu görecek»

yazılıyor, 35 gündür Uluslararası Para Fonu, âdeta Türkiye ekonomisi üzerinde teftiş yapıyor. Bu çalışmanın 15 gün daha süreceği söyleniyor.

Görülüyor ki, ekonomik durumumuzu, ülkenin kaderini elinde bulunduran partiler bir araya gelerek görüşmüyor, görüşemiyor; Anayasal kuruluşlar, üniversiteler ve ekonomistler konunun üzerinde etkin biçimde durmuyor, duramıyor. Hatta şu görüşmelerin sürdüğü sırada Ekonomik Kurul Başkanı buraya gelmiyor, getiremiyoruz. Sayın senatörlerin büyük bir kesimi şu konuşmaları, şu eleştirileri değerlendirme, dinleme tahammülü gösteremiyor; ama her biri bir ayrı sömürü düzeni olan uluslararası kuruluşlar, tekelci sermayenin, komprador kapitalizmin ve emperyalizmin temsilcileri EPC, Uluslararası Para Fonu, Ortak Pazar, Dünya Bankası, Asya Bankası gibi kuruluşlar bizim ekonomik durumumuzu aralarında görüşüyor, durumumuzu izlemek için temsilci gönderiyor, bizi ayağına götürerek dilediği gibi görüşüyor, dilediği koşullarla dilediğini verip alabiliyor; yani anlaşmalı ve sözleşmeli bir sömürgecilik biçimi Türkiye'de uygulanıyor. Böyle bir ülkenin ekonomisi, elbette ki, sıkıntının birinden çıkıp, birinin kucağına düşecektir.

Son yıllarda Türkiye'de başlayan bazı yatırımların çoğunda uluslararası büyük sermayenin payı var. İşlere bunlardan teklifler var. Bu şirketler de Dünya Bankası, Para Fonu (Şu bizi teftiş eden; 35 gündür maliyemizi, ekonomimizi teftiş eden, garanti alan Para Fonu), Konsorsiyum ve benzeri kuruluşlarıyla emperyalizmin denetimi altındadır. Biz sık sık bu kapıları çalıyoruz; bu emperyalizmin kapılarını çalıyoruz. Çaldığımız kapı sömürüye açılırsa, emperyalizme açılırsa, bunu yüzeysel düşüncelerle, burada pahalılığı artırdınız, artırmadınız düşünceleriyle tartışamayız. Türkiye ekonomisini koşullayan anakonular burada güncel politikamın dışında kalarak tartışılmadılar. Gördük ki, bu yapılmıyor, bugüne kadar bakan olanlar ve halen bakanlar batırdığı ekonominin üzerinde birbirleriyle âdeta paslaşıyorlar; sen böyle yaptın, ihbar ettin, etmedin; öbürü, ettim etmedim, şeklinde paslaşıyorlar. Bu anakonulara hiç biri gelmek istemiyor.

Sayın senatörler;

Türkiye bugün ikili bir sömürü düzeni elindedir. Ulusal kaynaklar içten sömürülüyor, dıştan sömürülüyor. Topraklar sömürenlerin elinde, madenler sömürenlerin elinde, kaynaklar sömürenlerin elinde, üretim araçları ve üretim güçleri, süreçleri sömürenlerin

elinde. Bunlarda bir değişme, bir gelişme oluyorsa durum yine maalesef ekonomi kuralları ile işlemediği, ele alınmadığı için bunlar yararına Türkiye'de çalışıyor.

O halde, iktidarlar, hükümetler ve partiler bu ana konularda bir değişim getirmediği, Hükümet olsun, partiler olsun ekonominin bu ana kuralları üzerinde bir değişim getirmediği, bunları ulusal doğrultuda işletmediği bu sıkıntılar olacaktır, sürecektir. Cephe Hükümetinden böyle bir şeyi beklemek bizim için, halk için hayâl olur. 1950'den önceyi bırakınız; 1950'den günümüze kadar bu konularda en ufak bir yaklaşımı cephe zihniyetindeki partilerden ve hükümetlerden göremedik. «Ulusal kaynakları halk yararına işletelim» dediğimiz zaman, tekeli sermayenin adamları ve işbirlikçileri Türkiye'de topyekûn ayağa kaldırıyor: Komünizm geliyor...

Demirel diyor ki; «Ülke ekonomisi fevkalade bunalım içindedir, para yok. «Ülkeyi fevkalade ekonomik kınahma iten yönetim kimin? Senin yönetimin; senin sahip çıktığın, Demokrat Partinin sürdürdüğü yönetim. Borç üzerine inşa ettiniz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Vah vah!..

NIYAZI ÜNSAL (Devamla) — Evet, Türkiye'nin geleceğini borç üzerine inşa ettiniz. Ulusun belini büktünüz. 40 - 50 yıl sonra doğacak çocukları bile borçlandırdınız..

1950'den 1960'a kadar ayakta kalmak için Mendere hükümetleri, 1960'dan sonra siz ve ara hükümetleri ülkeyi sıkı sıkıya dışa bağımlı yaptınız, dışa bağımlı duruma getirdiniz.

1976 Temmuz içinde üsler; yani 1976 Temmuz içinde üsler için Amerika Birleşik Devletlerinden kira isteyen, şimdi «Vah vah» diyen A.P. yönetimi değil mi?

Beyler, geçici yöntemlerle günlük önlemlerle hükümet edilmez; ekonomide hiç edilmez. Er geç bunun sıkıntısı ve derin acısı çekilir. Kim çeker bu acıyı? Tüm toplum çeker. Böyle hükümetlerin elinde devlet saygınlığını yitirir. Bu ekonomik anlayıştaki bu yönetim anlayışındaki devlet saygınlığını yitirir. Meselâ bir hacıyar örneğini alalım:

Geçen televizyon adamı Sayın Demirel diyor ki, «Vatandaş ömrünü harcamış para biriktirmiş, Hac farizesini yerine getirecektir. Ona para bulacağız; para bulunur.» Televizyondan tüm Türkiye'ye, hacılara, gidene gitmeyene teminat veriyor; «Ömrünü harcamış, Hac'ca gidecek, Hükümet, Devlet buna para bulur» diyor, garanti veriyor. Dört gün sonra Baş-

bakanlığın kapısında hacılar gösteriş yapıyor, sokaklarda geziyor bildiri dağıtıyor, o bankadan bu bankanın kapısına koşuyor, otel otel karaborsadan döviz satılmaya başlıyor, muhalefet liderinin kapısını çalıyor, ortalarda Başbakan yok, o hani «Para bulunur» diyen yok...

Dünyada iflas etmiş beş ülkeden biriyiz. Amerika Birleşik Devletleri büyük bankalardan «Morgan Bank» raporunu izninizle bir okuyalım:

«Bugün dünyada beş ülke iflas etmiş durumda. Sözkonusu ülkeler; Meksika, Brezilya, Filipinler, Peru ve Türkiye'dir. Örneğin Meksika'nın dıştan 30 milyar dolarlık kredi çektiği görülmektedir. Petrol ihraç eden ülkelerin dışında kalanların borçları 170 milyar dolar olarak tespit edilmiştir ve bu borçlar dışında 30 milyar dolar artmaktadır.»

Şimdi görülüyor ki, bizi sıkı sıkıya kendilerine bağımlı duruma getirenler ülkemizin ekonomisi üzerinde bankaların da, uluslararası sömürü düzenlerinde raporlar düzenleniyor, bunları gazetelerinde yayınlıyorlar, dünyanın belli başlı ticaret borsalarına, bankalarına gönderiyorlar, her yeri haberdar ediyorlar, bizim sayın partiler ve bazı sayın üyeler kalkıyor bu durumları dile getiren Halk Partili üyelere, bakanlara; «Siz Türkiye'yi dışarıya ihbar ediyorsunuz, durumumuzun kötülüğünü bildiriyorsunuz» diyorlar. Durumumuzu kendileri bizden önce öğrenmiş, bizim bakanların söylemediğinden önce de rapor etmiş ve bu konuyu herkese duyurmuşlar. Devam edelim:

«Haysiyetimizle oynuyorlar...» Yine ayrı bir gazetenin başlığı bu. «Koç'tan selâmlarla» başlık bir bölüm okuyorum.

«Türkiye'de Vehbi Koç, Sakıp Sabancı, Nejat Eczacıbaşı gibi sanayiciler banka müdürlerinin ya da diğer para kuruluşlarının ayağına giderek avuç açar duruma girmezler. Genellikle genç bir müdürü gönderir, bir de selâmlarını yollayarak 45 milyon doların çok üzerinde kredi ahrlar. İş adamları eğer kapı kapı dolaşarak para alırlarsa haysiyet ve prestijlerinin azalacağı kanısındadırlar.

Sanayiciler ne kredi aldılar :

Yaptığımız bir araştırmaya göre Türkiye'nin belli başlı sanayicileri dünya para piyasalarından yukarıda belirtilen yollarla... «Yani genç bir müdürlerini veya selâmlarını göndererek.» 45 milyon doların kat kat üzerinde kredi almışlardır. Koç Holding'in 225 milyon dolar, Sabancı Holding'in 210 milyon dolar, Transtürk Holding'in 180 milyon dolar, Çuku-

rova Holding'in 70 milyon dolar, Santral Mensucat'ın ise 65 milyon dolar dış krediden yararlanmakta oldukları belirtilmiştir.»

Sayın senatörler;

Yazıdaki espiri ile değil; yani genç bir müdürünü göndererek değil, selâmını göndererek de değil, Vehbi Koç'un selâmına, onların göndereceği yakışıklı şeye falan uluslararası komprador kapitalizmin, tekelci sermayenin hiç ihtiyacı yoktur. Bunlar içte onlarla işbirliği yapan sömürücüler; içte bunlar, dışta onlar, ikisi elele vermiş. Biraz önce dedim; ülkenin ham madenlerini dışarıya işletmeden gönderen bunlar, pamuğunu gönderen bunlar, diğer hammaddelerini gönderen bunlar, Devleti içeride para sıkıntısına sokan da bunlar. Çünkü tekelci sermaye (ekonomistler çok iyi bilirler) daima kendi sürdürdüğü düzenden eski bir düzenin, tutarsız bir düzenin pazarı olan ülkede kalmasını, sürmesini ister. Bunlar bu düzeni içte sağlayanlar. Onlara selâmla para verdik, milyonları verdik, dolarları verdik diyenler de dışta sağlayanlardır.

Devam edelim:

«Sabancı Holding'in bir yılda kârı üç katı arttı.» Gazete başlığı. Hani Türkiye ekonomisi bunalım içinde ya, Türkiye ekonomisinin bunalım içinde olduğu 1977 yılında Sabancı Holding'in kârı üç katı artmıştır; iflâs ettiği yazılan bir ülkede. Evet; «Sabancı Holding'in kârı bir yılda üç misli arttı. 1975 yılında 390 milyon lira kâr yapan Holding'in 1977 yılında 1 milyar 278 milyon lira kâr yaptığı saptanmıştır.»

Sayın senatörler;

Cephe Hükümeti planlamayı ve ulusal yararları maalesef bir yana itmiş, parti yararı için, partizanlar için, kendi yandaşları için sözde yatırım yapıyorlar. Her gittikleri bir yere hoş görünmek için, Hükümet taraftarlarına, hatta hükümetlerle uzaktan yakından ilgisi olmayan kimselere; müteahhitlikle, Hükümetle ilişkisi olmayan imamlara, vaizlere iş temin etmek için bir çukura birkaç kürek beton döküyorlar, buralara atamalar yapıyorlar. Bu çukurlara 5-10 kürek beton attıktan sonra burada fabrika temeli, işyeri temeli atık diye de atamalar yapıyorlar. Müdür ve mühendisler veriyorlar; müdür gönderiyorlar; yüzlerce işçi atıyorlar. Âdeta karga bekler gibi, bunlar basit barakaları, boş tarlaları bekliyor. Maliyeti artan, atıl durumda, bekleyen binlerce işyeri, iş sahası var şu anda Türkiye'de.

Cephe partileri dün de, bugün de Devlet adamı gibi değil, mirasyedi gibi davranıyorlar.

Cephecilerin tutumunu yansıtmaları için bir örnek vereyim:

1977 yılı bütçesi yapılırken Hükümet katsayısı 10 olarak teklif etmiştir; «Katsayı 10 olsun» demiştir. Daha sonra kendi partilerinin zorlamasıyla lütfen 11'e razı oldular. Kamu görevlilerine verilen katsayının 11 olmasına razı oldular. Muhalefetin zorlaması sonucu bu katsayı 12 oldu, hepimiz biliyoruz.

Düşünün bir defa, Hükümet katsayısı 10 önerir, muhalefet 12'ye çıkarır, o Hükümet, aynı sene dolmadan kamu görevlilerine bilmem ne adıyla bin lira ödeme yapma durumuna düşerse, böyle bir Hükümetten, böyle bir Maliye Bakanlığından sağlam ve denk bütçe, sağlıklı bir gelecek bekleyebilir misiniz?

8 - 10 ay sonrasını, bırakın 8 - 10 sene sonrasını, bir devre sonrasını, 8 - 10 ay sonrasını göremiyor. Bir bütçe yılı içinde para değerinin ne duruma geleceğini, piyasanın hangi nedenlerle ve ne ölçülerde etkileneceğini ve kamu görevlilerinin bu piyasa altında belinin nasıl büküleceğini 6 ay önce göremeyen bir Hükümet Türkiye'nin 6 ay sonrasını, 6 sene sonrasını görebilir mi, sayın senatörler? Bu mümkün mü?

Sayın senatörler, çünkü bütçe yapılmıyor, yağma listeleri hazırlanıyor. İnanın, bu böyle. İçine girmeyenler, o bütçe komisyonlarında oturup neyin ne şekilde nerelere verildiğini, ahndığını, konduğunu; oylamanın nasıl hangi şeyler altında yapıldığını görmeyenler bu sözümlü anlayamaz. Cidden yağma listeleri hazırlanıyor?

MC döneminde bütçeye giren fonlar, Devlet hazinesini yağma ettirmeye başlamıştır. Alın inceleyin; çoğu yerde programa giren, bütçede ödeneği olan işler başlamamıştır; programa giren ve bütçede de ödeneği olan işler başlamamıştır, ihaleye çıkarılmamıştır. Onun ödeneği tenkis edilmiş, geri çekilmiş, bir başka yerde planla, programla ve bütçeyle ilgisi, ilişkisi olmayan bir iş başlamıştır.

Tüm bunlar neden böyle yapılıyor? Türkiye'de işin başında tekelci sermayenin adamları bulunuyor da, ondan. İçerde ve dışarda işbirlikçi bir kadro iş başında oturuyor da, ondan.

Sayın senatörler;

Askerliğini o anda yapan, (Hoş ona askerlik yapma da denmez ya) bir delikanlı bu ekonomik sıkıntı çektiğimiz, para bulamadığımız Türkiye ortamında bir ayda Büyük Efes Otelinde 300 bin lirahk viski parası ödemiş. Bir er, bu. Böyle bir adamın dayısı işbaşında. Şimdi şu Senatoda oturanlarımızın içinde kaç bu yaşam pahalılığının farkında?

Söyler misiniz, cephe döneminde Sümerbank mallarına kaç kez zam yapıldı? Bilemezsiniz. 1974'te Ecevit Hükümeti bıraktıktan sonra, günümüze kadar Sümerbank mallarına 11 kez zam yapılmıştır.» «Bu neden böyle oluyor, bu nasıl oluyor; 2 - 3 yıl içerisinde 11 kez nasıl fiyat artışı yapıyor?» denmedi; ama «CHP demek zam demek, yokluk demek, kuyruk demek» deniyor. Et kuyrukları, tüp kuyrukları, tuz kuyrukları, tuz., (Türkiye'nin dağı taşı tuz dolu), çimento, demir kuyrukları, hastane kapılarındaki kuyruklar... Bunlar görülüyor ve söyleniyor. Görülmez, görülse de söylenmez. Çünkü teknelci sermayenin temsilcileri, işbirlikçileri için içindedir, işin başındadır.

Cephe döneminde tahsis işlemi gören çimentolar, demirler, fabrikalardan alınmamıştır sayın senatörler. Bunu bir başka genel görüşmede size daha geniş biçimde anlatacağım ve örneklerini de vereceğim. Bugün çimento fabrikalarının kapıları işgal altındadır, tahsis edilen çimentoları sahipleri alamamaktadır. Güçlük üstüne güçlük çıkartılmaktadır. Netice, tahsis işlemi elinde olan adam tahsisini bir başkasına orada devrederek ya kapıcıya, ya oradaki bir arabacıya, ya oraya konulan ülkücü komandalara devredip karaborsanın yolunu tutuyor, gidip karaborsadan alıyor.

Onun için karaborsayı bizzat Hükümet yaratmıştır, Hükümet desteklemiştir.

Evet, gülenlere o kapılarda olanların belgelerini, 27 yıldan beri olan belgelerinin tümünü burada sayacağım, onları da sayacağım. Hangi komandoların, kimlerin elinden çimento tahsis belgelerini alıp, adamları Trabzon'a kadar karaborsaya gönderdiğinin belgelerini burada okuyacağım. Onun için kimse gülmesin, anlamaya çalışsın. Hükümet desteklemiştir. Çünkü, teknelci sermayenin, teknelci sermayeye dayalı sömürünün kuralı budur. Bunlara çok görmüyorum.

Karabük Demir - Çelik Fabrikası, iki senedir «Bakan tahsisli» demir vermekle meşgul. Ne dernekler, ne dernekler varmış meğer Türkiye'de; camiler yaptırın, köyler kalkandıran; ama bu derneklerin hepsinin adresi Ankara'nın Sanayi Çarşısında bitiyor.

Türkiye'de teknelci sermayenin oynadığı bir oyunu daha dile getirmek isterim:

Sayın senatörler;

Temel gıda maddelerinin, örneğin yağ ve peynirin ara, ara piyasadan çekilmesinin ve değer sıçrayışlarının nedeni şudur: Temel gıda maddelerinin çoğu büyük bankalara ipotek edilerek, teminat gösterile-

rek bankalardan para çekilmektedir. Düşünün yağ, peynir büyük bankalara teminat olarak gösteriliyor, para çekiliyor.

Piyasada yağ bulunmadığı zaman, bankaların depoları yağ ve peynir doludur. Piyasadan yağ, peynir toplanır, depolanır, bankaya teminat olarak gösterilir, çekilen para ile yapılacak iş yapılır; varsa piyasadaki yağ ve peynirin tümü de toplanır, (o para ile toplanır) üç, beş ay sonra sıkıntı başladı mı, yağ, peynir yokluğu başladı mı, o bankadaki teminat çözülür ve yağ, peynir piyasaya sürülür; ama ne fiyatına?...

1974'te, hani «Ramazanda bir kaşık yağa muhtaç ettin» dediği zamanda, Demirel'in, yağlar, peynirler Ziraat Bankasının teminatı olarak soğuk hava depolarında bekliyordu. Ecevit Hükümetinin başına 1974'te bu iş gelmiştir.

Sayın senatörler;

O halde bizim üzerinde duracağımız konu: Ekonomik yöntemimizi değiştirmek, teknelci sermayenin oyunlarını içeride ve dışarıda bozmak, onun temsilcilerini işbaşından uzaklaştırmak, işbirlikçi burjuvazinin elinden işi almak olmalıdır. Türkiye'de gençler bunun mücadelesini veriyor.

Bugün Türkiye'de bir konut sorunu var, kira sorunu var. Bu hükümetler, Türkiye'nin konut sorununu, kira sorununu çözemez; çözmesi işine gelmez. Bu hükümetlerin elinde Devlet (dikkatinizi bu noktaya çekmek istiyorum.) kendi kira sorununu çözmemiştir. Hani Anayasada «Konut sorununu halledeceğim, herkese insanca yaşayabileceği bir konut...» vaadinde bulunan Devlet var ya, Türkiye Devleti, kendi konut sorununu çözmemiştir. Kendisi bugün milyarlarca bu teknelci sermayenin adamlarına, arsa kaçakçılığı yapanlara ve konut kaçakçılığı yağması yapanlara cayır cayır para ödüyor Devlet bütçesinden. Kendi sorununu çözemeyen bir devlet, Anayasaya yazmakla vatandaşına teminat verip, konut sorununu çözebilir mi, mümkün mü?

Bunun için diyoruz ki, teknelci sermayenin sahiplerine, işbirlikçilerine kendi kira sorununu çözemeyen bir Devlet, yurttaşın sorununu kolay kolay çözemez.

Türkiye'de bankalar sermayeden yana işliyor, (Gerçi dünyada da öyle kapitalist dünyada da bankalar sermayeden yana işliyor.) Toprak sermayenin elinde, üretim araçları, üretim kaynakları ve üretim güçleri sermayenin elinde. Hükümet sermayenin işine ne yapıyorsa onu yapıyor. Uluslararası sermayenin her kolu ülkemize girmiş. Yeraltı ve yerüstü kaynak-

larımızın çoğunu kapatmış, işletmesine ortak olmuş, hisselerin büyük payı onun; bu iş hâlâ da sürüyor. Yeni yatırımlara da, yeni yapılara da hep dışarıdan sermaye arıyoruz. Dev şirketlerin, tröstlerin Türkiye'ye biri giriyor, biri çıkıyor; ayağı hiç kesilmiyor. Şu günlerde Para Fonu. Dev şirketlerin biri giriyor, biri çıkıyor Türkiye'den. Sizden, yani Planlamadan ve Meclislerden önce onlar, Türkiye'nin bütçesini, Türkiye'nin beş yıllık bütçesini egemenliğin temsilcisi olan Meclislerden önce, bütçe komisyonlarından önce ve hatta Hükümetimizden önce Uluslararası Para Fonunun, uluslararası tekeli sermayenin adamları yapıyor şu günlerde.

«1978 bütçesinde şu şu önlemleri alırsanız, dördüncü beş yıllık plana şu, şu önlemleri koyarsanız, size 45 milyon dolar yardım ederiz, aksi halde artık size güvencemiz kalmadı» diyorlar.

Sayın senatörler;

Bu Uluslararası Para Fonu neden bizim beş yıllık planımızla ilgileniyor, neden bütçemizin düzenlenmesi ile ilgileniyor?.. Şimdi onu söyleyeyim: Türkiye'de istedikleri bir ekonomik ortamı yaratmak için. Bu bunalımlı durumda Türkiye ekonomisini ne edip edip tutmak, Türkiye'yi pazar durumunda bırakmak için. Onu yönlüyorlar. Kendi ekonomilerinden güçsüz bir ekonomi, tutarsız eski bir ekonomi düzeni bu ülkede sürsün diye.

Borç almak, devlet yönetiminde umudunu borca bağlayanlar için Kamboçya'nın eski Devlet Başkanından, devlet yönetiminde umudunu borca bağlayanlar için, Kamboçya'nın eski Devlet Başkanlarından Sihanuk'un bir düşüncesini burada alıntulamak istiyorum sayın senatörler.

Sihanuk, Amerika'nın nasıl kendisini komünizme karşı savunup, korumayı vaat ettiğini, nasıl paraca yardım ederek kalkınmasına yardım edeceğini söyleyerek memlekete girdiğini ve bir kez adım attıktan sonra da, nasıl yavaş yavaş memleketin kaderini eline aldığı ve Kamboçya'nın giderek bağımsızlığını yitirerek bir Amerikan uydusu haline geldiğini acı acı anlatır, acı acı anlatır...

Şimdi, bakınız Sihanuk ne diyor: «Neden sonra anladım ki, Amerika'dan yardım istemek ve almak, milli kan damarlarını zehirleyen mikrop almaktır. Amerika'nın dolar diplomasisine ve politikasına karşı direnmeye çalıştım. Ne var ki, bir kez bu kötürüm yapan hastalığa yakalanmış bulunuyordum. Hastalık, hayli ilerlemiş olduğu için kurtulmak olanağı kalmamıştı. Hatta, yardımı tümüyle reddettiğim halde bile

zehir etkisini sürdürdü. Hükümet içinde ve dışında dolar hastalığına tutulmuş olanlar, benim girişimlerimi sifıra indirmek için ellerinden geleni yaptılar.»

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Rusya'dan iste.

NIYAZI ÜNSAL (Devamla) — Sayın kardeşim, biz, kendi ulusal bütçemize, kendi ulusal kaynaklarımıza ve kendi beynimize güveniyoruz. Ne Amerika'nın, ne de Rusya'nın peşindeyiz. Burada ne Amerika'yı, ne de Rusya'yı övüyorum. İkisinin de emperyalist düzenini dile getirmeye çalışıyorum. Görelim sizi, bu düzende kaldığımız sürece, ola ki, Rusya'nın kapısını da çalmayalım. «Rusya'ya git, Rusya'dan iste.» diye bana değil de, Türkiye'yi bu duruma getiren ve şu günlerde Rusya ile anlaşma üstüne anlaşma yapan Sayın Demirel'e söyle, bana niye söylüyorsunuz.

Ben, böyle bir ortamda; şu çizdiğim ortamda nasıl yaşadığımıza şaşıyorum sayın senatörler. 11 trilyonluk rezervi olan boraks madenleri, İngiliz - Fransız firmalarının elinde şu anda. Aslında İngiliz - Fransız firmalarının elinde; ama ismi Türkçe, ona paravan olan yerli işbirlikçi şirketlerin elinde, Türkiye'nin 11 trilyonluk boraks rezervi.

Türkiye'nin uranyum kaynaklarının nerelerde olduğunu yabancı ajanslar, yabancı basınlar bize söylüyor. Kısa sürede bu hükümetler, o yabancı sermaye sahiplerinin işaretlediği uranyum kaynaklarının yerini de birkaç kuruşluk borca, birkaç kuruşluk krediye devrederlerse şaşmayız.

Ben bunları ve bu işleri böyle söylediğim için bazılarına göre elbette düzen düşmanım; ama onlar, Türkiye'nin varını yoğunu sattığı, yabancılara ipotek ettiği için düzen koruyucusu oluyorlar.

«Türkiye, bugün yarı sömürge bir ülkedir.» dedim. Yarı sömürge bir ülkede para değeri iner çıkar beyler, bir yerde durmaz. Yaşam koşulu günbegün ağırlaşır. Sömürüye açık ülkelerde işbirlikçiler daima işbaşında olurlar. Bugün Demirel Hükümetinin işbaşından çekilmemesi, sıkı sıkıya o koltuğa sarılıp kalması kendi elinde değil; deminden beri yölediğim, koşulladığım dış kaynakların, sömürü taraftarlarının elindedir. Onlar, daima işbirlikçilerini, (Yine başka bir görüşme nedeniyle bunun kesin Devlete ait belgelerini bu kürsüde okuyacağım) kendi adamlarını, işbirliği yapanları daima işbaşında tutmak isterler.

Sömürüyü önleyemezsiniz. Yabancı sermayeler devlete kredi vermiyor; ama görüyorsunuz işbirlikçi holdinglerin ortakları, sahipleri gayet rahat orarlardan kredi alabiliyorlar.

Geçen gün gazetelerde, (Biraz önce okudum) «Koç Holdinge ait şirkete 275 milyon, Maliye Bakanlığına da 45 milyon dolar veriliyor» diye bir karşılaştırma yapılıyor. Bu çok doğaldır, Türkiye'de uluslararası sermayenin aradığı ortamın sürmesi için, Devletin güçsüz, uluslararası sermayeyle işbirliği yapan yerli holdinglerin güçlü olması gerekir. Bu bir kuraldır. Sermaye girdiği ülkede kendisinden güçsüz bir ekonominin, kendi üzerinden eski bir düzenin sürmesini arar. Biz de 50 yıldır bu nedenlerle ekonomi bunalmıdan kurtulmuyor. Eğer, bu yönetim biçimi değişmezse, sermayenin yerine emek egemen olmazsa daha çok da sürecektir.

Biz bunun mücadelesini vereceğiz. Emekçiler bunun mücadelesini zaten veriyor. Kimin kimi sömürdüğü, kimin kimden yana olduğu, emekçiler tarafından iyi biliniyor.

Birinci günkü görüşmelerde Sayın AP Sözcüsü 1950'den sonra bazı mallardaki sayısal artışları burada sayarak, ekonominin sağlamlığına ve gelişmesine, iyiliğine gerekçe gösteriyor. Bu görüşü burada tartışmaya bile gerek yoktur sanıyorum. En ilkel bir ekonomik görüşü olan bir insan bile, şunu bilir ve düşünür:

Bir ülkede piyasada mal çoğalıyorsa, mal fazla ise, değer ya sabit kalır, ya düşer. Hem malı çoğaltacaksn hem de değerini yükseldiğini beraber söyleyeceksin. Bu son derece yanlış, son derece ekonomiye uymayan çarpık, yüzeysel ve güncel bir mantıktır.

«Traktör talebine bakın, 100 bine ulaştı. Bugün 100 bin traktör talebi var» diyor. Doğru; cidden Türkiye'de 100 bin talep var, sanıyorum çok yakında bu 200 - 300 bini de bulur; ama bu talep kimin? Traktöre talebi olanlar kimler? Örneğin Renault arabalarına da, şimdi sorun, 200 bin kişi sıraya girmiş. Gerçekten bunlar, Renault arabalarına binecek olan, ihtiyaç sahipleri midir? Traktörü sürecek olanlar mı? Hayır. Traktöre müşteri olan, sıraya girenlerin yüzde 90'ı traktör karaborsası yapmak için, 80 - 90 bine alınan traktörü 180 - 190 - 200 bine satmak isteyen kimselerdir. Çünkü, Ziraat Bankası, (Biraz sonra yine açıklayacağım bunu) adını çiftçiden aldığı halde, diğer bankalarla birlikte, 7,5 milyon çiftçi ailesine 1976 yılında 19,5 milyar lira kredi açmıştır, Sayısı 320 000'i bulan ticaret ailesine ise, diğer bankalarla birlikte, 138 milyar lira kredi açmıştır.

Sayın AP Sözcüsü, işte o 100 000 traktör için kuyruğa girenler, Ziraat Bankasından 138 milyar lira kredi alanlardır, çiftçiye dönüp onun mahm, üretimi-

ni ipotek edip ona satan kişilerdir. Bunun ekonomikle, bunun kanunî ticaretle uzaktan yakından hiç bir ilgisi yoktur.

Bugün Renault arabaları 200 000 ilâ 250 000 lira arasında satılıyor. Oysa bu arabaların fiyatları 115 000 lira civarındadır. Herkes sıraya girmiş, birkaç ay beledikten sonra sadece sırasını 50 000 liraya satıyor.

Bu şekildeki mantıkla, bu şekildeki görüşle ekonomi yönlendirilirse sonuç bu olur; ama biraz önce söylediğim gibi, Renault arabalarını 250 000 liraya, traktörleri 80 000 liraya alıp 180 000 liraya satanlar, böyle kafaların işbaşında olmasını istiyorlar. İstiyorlar ki, bu kadar krediyi alsınlar, ziraatçının, küçük çiftçinin alamadığı 138 milyar liralık krediyi alsınlar; çeksinler traktörü, köyünün tarlasını, mahsulünü, pamuğunu, fındığını ipotek ederek ona versinler, kendileri de şurada burada eğlensinler, yüzme havuzlarından, Büyük Efes Otelinden çıkmassınlar, etrafında bilmem kimler dönsün, bir ayda 300 000 liralık viski hesabını bir çırpıda ödesinler.

Sayın senatörler;

Türkiye ekonomisini, bozulduğunu, bu söz kalabalıkları arasında kaçırmayalım. Türkiye ekonomisini hiç bir zaman düzeninden ayırmayalım. Birkaç gün önce basına bir haber yansıdı: Üç gencin, aç kaldıkları için bir köpeği keserek yedikleri basına geçti. Bu, yargıç karşısına çıkarıldı. İnanılacak gibi değil. Her üçü de «Biz, aç kaldığımız için, çaresiz kaldığımız için bunu yedik» dediler. Yargıç, köpek sahibi davacı olduğu halde, üç genci suçlu bulmadı; o üç genci 1977 Türkiye'sinde köpek eti yiyecek duruma getiren düzeni suçlu buldu ve çocukları beraat ettirdi.

Sizin, işte fındık şu kadardı, pamuk bu kadardı buralara yükseldi, bu kadar ton, bu kadar milyon şey çıkıyor diye övündüğünüz, savunmaya çalıştığınız Türkiye ekonomisinde, köpek eti yiyebilecek vatandaşlar var. Bunun üzerinde durup düşünmemiz lazım.

Zeytin arttı: E, zeytinin fiyatı kaçta çıktı, bir de onu yanına koysanıza bakalım... Fındık üretiminde artış var: Fındık üretimindeki artışın nedenlerini burada sayabilir misiniz? Fındığın nasıl değerlendirildiği üzerinde durabilir misiniz? Ekonomiyi bunlar ilgilendirir; diğerleri değil ki... Kime yarıyor bunlar?

Bir konu daha dikkatimi çekiyor: Hani şu Cephe kurulduktan sonra «Millet» sözcüğü o kadar yerleşti Parlamento sözlüğüne ve ülke diline ki, bilmiyorum Türkiye'nin içinde bulunduğu bu sıkıntının mülk-

le, ulusalkla bir ilgisi yok mu? Yani bunlar, sıkıntı çeken halkı ilgilendiren konular değil mi? Bunlar üzerinde doğruyu söylemek, bunların nedenlerini burada kürsiye getirmek üyelerin görevi değil mi? Bu konuda Hükümeti eleştirmek, ekonomiyi bu duruma getirmemek, ettiğimiz yeminin, bu kürsüde ettiğimiz yeminin bir gereği değil mi? Bakıyorum da Hükümet kanadında klasik bir kurala uyularak grup sözcülerinden başka hiç bir üye söz almıyor. Yani, buna hiç dokunmuyor, siz ne dersiniz deyin gayet iyi, güllük güllüstanlık.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Morfinlenmişler.

NIYAZI ÜNSAL (Devamla) — Yani, ben, değerli büyük parti mensubu, Adalet Partili arkadaşlarımızın bu ciddi konuda, ekonomik konuda kişisel görüşlerini, kişisel kültürlerini buraya getirmemelerini son derece düşünceli buldum.

Sayın senatörler;

Bu iktidar ayakta kalmak için, içte ve dışta sermayenin desteğini arıyor. Şu günlerde yaptığı bu. Üretim araçları, üretim sahaları, üretim güçleri ve süreçleri sermayenin yararına işliyor; bunlar da onu işletmek istiyor.

Kamu ekonomisi günden güne çöküyor. Azınlıkta tekelci sermaye büyüyor. Eğer bu düzen böyle sürerse, bu hiç kuşkusuz daha da büyüyecektir, Türkiye'de bilimsel ekonomiye ters, bilimsel ekonomiye düşman bir zihniyet işbaşındadır. Bilin ki, bilimsel ekonomiye düşman olan tutum halka düşmandır. Her hangi bir ülkede Hükümet olsun olmasın, bilimsel ekonomiye ters, bilimsel ekonomiye düşman bir tutum, doğrudan doğruya ekmeğe, ekmeği yiyen halka düşmandır; emeğe düşmandır, emekçiye düşmandır.

Ekonominin E'sini anlamayan kimseler bizi yonetirse, Türkiye'de elbette ki, olacağı budur.

Tarih öncesi insanın kullandığı karasapan ve kağı Türkiye ekonomisini yönetiyor. Halâ elini ayağını kırsal kesimden, Doğu Anadolu'dan, büyük ölçüde tarih öncesi insanın yapıtı olan karasapan ve kağı elini ayağını çekmedi. Bu karasapan ve kağının yerini başka üretim araçlarının alması için de, Devletin her hangi bir önlem aldığı görülüyor. AP sözcüsünün savunduğu, güllük güllüstanlık göstermeye çalıştığı düzen işte bu düzendir.

Teşekkür ederim sayın senatörler. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Çolakoğlu, buyurunuz efendim.

TİCARET BAKANI AGÂH OKTAY GÜNER (Konya Milletvekili) — Sayın Başbakan, sayın senatör defil ifade buyuracaklardı; onu rica ediyoruz, çünkü takibat açtıracamız, çimento fabrikalarının önünde...

BAŞKAN — Onu özel surette isteyebilirsiniz efendim.

TİCARET BAKANI AGÂH OKTAY GÜNER (Konya Milletvekili) — Peki efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

SELAHATTİN ÇOLAKOĞLU (Gaziantep) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun değerli üyeleri;

Bu genel görüşme ile Türk halkının özlem haline gelmiş bir isteğini yerine getirdiğimiz kanısındayım.

Son üç yıldır, halkımızı cephelere bölerek yönetenlerin, halkımıza çektiği acının ekonomik yönünü inceliyoruz. Komünizme karşı enflasyona, pahalılığa ve istikrarsızlığa karşı cephe kurup hükümet oluların, ülkeyi sürükledikleri ortamın ekonomik yönünü inceliyoruz.

Karşılaştığımız tablo, Parlamenter olarak bizim bile tahmin ve sezgilerimizi aşmış görüyoruz. Bir bakıma olanlar birtakım gerçekleri inkar edilemez açıklığa kavuşturması yönünden iyi de olmuştur.

Son zamlar ve devalüasyon ülkeyi milliyetçi görüşle yönettiklerini iddia edenlerin, ülkeyi nasıl dışa bağımlı hale getirdiklerini olanca çıplaklığı ile gözler önüne sermiştir. 10 yıldır Başbakan olup direnmekte ve ögünmekte olan Demirel'in Kamu İktisadi Kuruluşlarını iflasa götürdükten sonra, bu iflas politikasından kendisinin de şikayetçi olması Türkiye'de bozuk düzenin koruyucusu Demirel'in, kendi efsanesini yine kendisinin yıkması olmuştur. Cephecilere göre zamlar zorunludur. Çünkü, Kamu İktisadi Kuruluşları zarar etmektedir. Bununla Hükümet itirafnamesini okumuş oluyor. Nasıl kötü ekonomist olduklarını yine kendileri saptıyor. Başbakan, Kamu İktisadi Teşekküllerinin 10 yıldır nasıl kötü yönetildiğini açıklamış olmaktadır. Daha önce KİT'lerin yanlış yönetildiğini, bu yönetim tarzı ile bir avuç çıkarıcıya hem Devleti, hem halkı soydurduğu Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı tarafından sövendiğinde Demirel, Sayın Bülent Ecevit'i komünistleri korumakla suçlamış, eylem ve politikasını Cephe görüşünü korulukla savunmuştu. Böylece de Demirel, yanlış politikasındaki ısrarını milliyetçilik çalını haline getir-

mişti. Politikada, en iyi manevra kıvraklığına sahip olduğunu söyleyen Demirel, zamları savunurken de, kıvrak manevrasını kullanarak «Zam yapmayacaktık da demir tüccarına, demiri sanayide kullananlar, benzini otomobilde kullananlara bu fakir halkın cebinden fark mı ödeyecektik» deyip zamları hakkı gösterirken, Sayın Ecevit'i 10 yıl gecikme ile de olsa doğrular duruma düşmüştür.

İkinci Cephe'nin temel mal ve hizmetlere uyguladığı zam ve devalüasyon 2,5 yıldır uygulanan milliyetçiliğe ters düşen, dışa bağımlı, sorumsuz, savruk, tüketimci ekonomik politikanın, sürdürülmek istenen bozuk ekonomik düzenin doğal sonucudur. Bir yandan dışa bağımlı tüketime yönelik sanayii kurabilmek için, diğer yandan içte piyasayı canlı tutabilmek için hızlı enflasyon uygulanmış, dışta ise ağır borçlanma politikası yürütülmüştür. Beş Yıllık Plana göre, 1975 yılında toplam imalat yatırımları içinde tüketim malları sanayii % 16,6 iken % 28,7 olmuştur. Yatırım malları sanayii % 22 olması gerekirken % 12,2 oranında kalmıştır. Kurulmakta olan ve kurulmuş sanayinin ara malları dış kaynaklı olması nedeni ile savurgan tutum sonunda 2,5 yıl içinde ekonomimiz tarihte görülmemiş dış ticaret açığı ile karşılaşmıştır. Bu nedenle de döviz rezervi sıfıra inmiş, dövize çevrilen mevduat dönemi başlamış, dışarıda bankerlere avuç açılmıştır. Bu yol ile çok yüksek faizli, kısa vadeli döviz bulunarak boşalmakta olan ekonomiye yapay solunum yaptırılmak istenmiştir.

Diğer yandan, ulusal ekonomi ve ülke onur kırıcı olgulara terk edilmişti. Bir yandan bu olgunun doğal sonucu olarak işçi dövizini karaborsava kaymış, güvensizlik ortamı hızla gelişmiştir. İşçi dövizleri geliri hızla azalmaya başlamış, 1974 yılında 1,5 milyar dolar olan işçi dövizleri, 1976 yılında bir milyar doların altına düşmüştür. Aynı yıllarda 60 milyon dolar DÇM hesabı 1,5 milyar dolara yükselmiştir.

Bu kısa tablo bize ağır sanayi yatırımlarının ne denli ciddi bir seferberlik olduğunu göstermektedir. Yatırım politikası, üretim yerine tüketim olarak seçildiğinden, ara malları üretim kapasitesinin artmasını zorlamıştır. Ancak uygulamada tüketim malları hızlı biçimde çoğalırken, ara malları çeşitli nedenlerle bu hızlı artma ayak uyduramamıştır. Bunun doğal sonucu olarak, ithal ikamesi politikası, tüketim malları sektöründe kullanılan makinelerin ithal edilmesi, buna karşın bu makinelerin üretim yapabilmeleri için gerekli olan ara malları üreten sanayiini ülke içinde kurulması şöyle dursun, ara mallarının da ithal edilme-

si zorunlu olmuştur. Böylece tüketim malları sektörü, üretim kapasitesinin büyümesi ve büyümeye bağlı olarak bu sektörün ara malları gereksinimini çoğaltmıştır. Bu da, tüketim sanayiinin idamesi için gerekli olan ara malları ithalatının toplam ithalat içinde önemini son derece arttırmıştır.

1976 yılında ekonominin üretim kapasitesini arttıramayan ara malları ithalatı 2,7 milyar Dolara yükselmiştir. 1976 yılında 5 milyar Dolar ithalat hacmine ulaşılmış, ihracat 2 milyar Dolar civarında kalmıştır. Bununla şu sonuca varılmıştır.

1976 yılında ihracat, ekonominin büyümesi bir yana, mevcut kapasiteyi korumaktan dahi uzak kalmıştır. Böylece dışa bağımlı ekonomik politika, milliyetçilik söylevlerinin perdesini yırtmış, arkasındaki gerçek yüzü açığa çıkartmıştır.

1974 yılında 1,5 milyar Dolar olan işçi dövizleri, 1976 yılında bir milyar Doların altına düşerken, turizm sektörü 1970 yılından beri ilk defa açık vermiştir.

Dış borçlar 1974 yılına göre 1976'da iki kat artmıştır. İthalat, ihracat gelirleri ve işçi dövizleriyle karşılanmıştır. Yatırım malları ithalatının % 40'ı dış borçlar, % 60'ı ise DÇM hesaplarıyla finanse edilmiştir.

Bunun sonucu DÇM'nin geri çekilmesi halinde, yatırımların durması, zaten büyük sorun olan işsizliğin kronik hale gelmesini ve enflasyonun şahlanması doğurmuştur. Böylece de, Cepheciler, Türk Milletinin dışta yeni bir moratoryumla karşı karşıya getirmişlerdir.

İkinci Cephe kurulur kurulmaz, IMF'nin kapısı çalınmış ve pazarlığa oturulmuştur. IMF, pazarlık sonucu cephecilere önlemler paketini hazırlamıştır. Bu paket açılınca da, IMF'nin her ülkeye önerdiği istikrar önlemlerinin benzerleri olduğu kolaylıkla görülmüştür.

Cephecilerin Maliye Bakanının beyanatı, durumun ne denli dışa bağımlı olduğunu ve başeğerlik olduğunu kolavca gösterir niteliktedir.

Millet Gazetesinin 4 Ekim 1977 tarihli sayısında çıkan beyanatında Sayın Maliye Bakanı; «Ankara'ya gelecek IMF Heyetiyle önümüzdeki iki yıllık dönemde tasarrufa yönelik önlemleri uygulamaya devam edeceğimiz konusunda güvence verip anlaşmaya vardığımız anda, Türkiye'ye kredi muslukları Kasım ayı sonundan itibaren açılacak. İki yıl süre ile ülkeyi rahatlatabilecek, 1,5 milyar Dolarlık kredi bulunabilecek.

Para fonu IMF ile temel üç ilke üzerinde anlaş-
tı. Birinci ilke, bütçe masraflarını ve harcamaları
kısıp, tasarruf yapmak ve diğer Gelir Vergilerini art-
tırmak. İkinci ilke, sağlıklı para ve kredi politikası
izlemek. Üçüncü ilke, dış ödemeler dengesi, para ku-
ru sorunuydu. Bu hususta ısrar etmediler. % 30
yapılsın, % 50 yapılsın demediler. Kendilerine 1974 yı-
lından beri Türk lirasının değerinin küçük ayarlama-
larla % 29-30 düşürüldüğünü, sonuncuyu da ekleyin-
ce % 40 oranında bir değişikliğe gidildiğini anlattık.»
 demiştir.

Şu beyanattaki itirafıara eklenebilecek bir sözün
olmadığı kanısındayım.

Bakınız Sayın Maliye Bakanı neleri itiraf ediyor
ve Cephecilerin başı Demirel'in nasıl şimdiye kadar
söylediklerinin yanlış, gerçek dışı olduğunu, ülkeyi if-
lasa sürüklediğini ortaya koyuyor :

Maliye Bakanının beyanatını kısaca irdeleyelim;

1. Sayın Demirel, «1977 Bütçesinin, tasarrufu
sağlayıcı, enflasyonu önleyici, yatırımcı bütçe oldu-
ğunu» söylemişti. Demirel'in yeni Sayın Maliye Ba-
kanı ise, «IMF ile anlaştık. Bütçede masrafları ve
harcamaları kısip tasarruf yapacağız» diyor.

Bunun açık anlamı: 1977 Bütçesi açık, masraflı,
enflasyonist, enflasyonu kamçılama bir bütçedir de-
meve getiriyor. Yani, Maliye Bakanı IMF ile bütçe-
nin savurgan olduğunda görüş birliği'ne varmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi bunu daha önce Cepheci-
lere, başta Demirel'e ısrarla söylemiş, yanıt olarak,
«Solun kışkanchığı» cevabı alınmıştı. Şimdi aynı görüş-
ler dış kaynaklı para babasından söylenince, görüş
birliğine varılmaya değer, kökü dışarıda bir milli çar-
re olarak benimsenmiştir. Ne denilebilir?... Demirel
mantalitesi, Cephe milliyetçiliği.

2. «Vergi düzeni bozuktur. Gelir düzeyi üstte
olanlardan yüksek vergi alınmalıdır.» diyor Sayın
Maliye Bakanı.

Yıllarca, bu vergi düzeni bozuktur, çok kazanan-
dan çok vergi alınmalıdır, diyen Cumhuriyet Halk Par-
tisi Demirel ve yandaşlarınca servet düşmanı, sol ma-
ceracı olarak nitelenmişti. Şimdi aynı görüş dış para
kaynaklarından gelince, üzerinde görüş birliğine varıl-
ması kaçınılmaz olgu olarak, aynı Cephece cankur-
taran simidi olarak benimseniyor ve tutuluyor.

3. Yine Sayın Maliye Bakanı aynı beyanattayla
«Dış ödemeler dengesi bozuktur. Türk parasının de-
ğeri düşürülmelidir.» diyor.

Bundan daha güzel iflasın ilanı olabilir mi?... Bu-
nu Cumhuriyet Halk Partisi söylediğinde felaket tel-

lallığı ile suçlamıyordu. Şimdi Maliye Bakanı, dış kay-
naklarla beraber bunu ilan ve kabul ediyor, milli eko-
nominin de kurtarıcısı oluyor. Ekonomik politikasıyla
birlikte Cephenin nasıl iflas ettiğinin fermarı, Cephe
Maliye Bakanınca böylece okunuyor.

Şimdi bir de IMF Heyeti yetkililerinin, IMF yet-
kilisinin aynı gazeteye verdiği beyanatı okuyalım,
onlar ne diyorlar?...

«Bugün Türkiye'ye karşı toleransım tüm yitirmiş
bir IMF vardır; fakat ülkelerin hayatında öyle du-
rumlar ortaya çıkar ki, IMF'nin görüşüyle ülkenin
çıkartmaları birleşir. Yani, ekonomik düzeni bozulan
ülke iflasın eşğine gelmiş duruma düşerse, tekrar
kalkınabilmesi için IMF'nin vereceği önerileri kabul
etmekten başka çıkar yolu kalmamıştır. Bugün Tür-
kiye bu durumdadır.»

Bu, çağırdığımız IMF yetkilisinin, dıştan getirt-
tiğimiz IMF yetkilisinin Türkiye'de en çok okunan
bir gazeteye verdiği beyanatı. 13 Ekim 1977 tarihli
Milliyet Gazetesi.

Sayın senatörler;

Şu sözler, dışarıda para aldığımız, para aradığı-
mız kuruluşun yetkilisindedir, Muhalefet Liderinin
değil. Türkiye'nin ne halde olduğu ya da milliyetçi-
lerimizin, milliyetçilik uğruna cinayetlerini helal
gösterenlerin yönetimi sonunda ülkenin nereye gel-
diği görülmektedir. Bu onur kırıcı nitelme, bize
para verilsin diye ülkemize davet edilen yabancılar
tarafından yapılmış ve söylenmiştir. Bu sözlerle karşı
milliyetçiler ne tepki gösterdiler?... Bizi kredi verme-
ye layık ülke sayıyorlar diye övünç payı çıkarttılar.
İşte Cephecilerin milliyetçiliği. Ne varki, IMF, mil-
liyetçilerin bu yüz kızartıcı övünçlerini bile, boşa
çıkartıcı koşullar ileri sürmekte direler. IMF, Türkiye'
ye kredi verilebilirliği şu koşullara bağlıyor:

Kalkınma hızı düşürülmelidir.

Yüksek oranlı devaliasyon yapılmalıdır.

Tüketim talebi kısılmalıdır.

Tasarruf mevduatı ve tahvillerine tamnan faiz
oranları yükseltilmelidir.

Bütçe harcamaları kısılmalı ve kamu yatırımları
azaltılmalıdır.

Vergi hadlerinde düzenleme yapılmalıdır.

Kamu iktisadi kuruluşları zarardan kurtarılma-
lıdır.

Merkez Bankası kaynaklarından kamu finansma-
nı durdurulmalıdır.

İşçi ücretlerindeki artışlar kontrol altına alınma-
lıdır.

Bu önlemlerin bize anlattığı, Cephecilerin geçmişte ve halen izledikleri ekonomik politikanın nitelikleridir. Tüketim kamçılanması, enflasyonist tutum, aşırı tüketim ithalatı, işçide tasarruf eğilimini azaltmış, mevduat artış hızını düşürmüştür. Kamu İktisadi Kuruluşlarında uygulanan fiyat ve yönetim politikası emisyon hacmini hızla artırmıştır. Dış Borçlanmalar, tarihte görülmemiş düzeye fırlayarak, ekonominin taşıyamayacağı ağırlığa gelmiştir. Bütün bunların sonucu, piyasada anarşi başlamış, fiyatlar halkımızı şaşkın hale getirmiş, dışta Devletin saygınlığı darbe yemiştir. Spekülasyon hızla artmış, karborsa bütün temel mallarda kural haline gelmiştir.

Bu olgular gelişirken, Milliyetçi Cephe olduklarını söyleyenlerin Hükümeti, toptan eşya fiyatlarını sabit tutuyor görünümünü verebilmek için, Kamu İktisadi Kuruluşlarının ürettiği mal ve hizmetleri uzun süre sabit tutarak bu kuruluşları iflasın eşiğine getirmiştir. Bütçeyi yükü taşıyamaz duruma sokmuştur. Kamu İktisadi Kuruluşlarında uygulanan politika ile belli özel sektör kuruluşlarına kaynak aktarılmıştır. Böylece, Devlet elinden kişiler zengin olmuş, halkımız yoksulluğun ve pahalılığın kucagina itilmiştir.

İkinci Cephe Hükümeti, böylesi tutum ve davranışın uzantısı olarak bugünkü ekonomik politikasının izleyicisi olmuştur. Büyüyen dış ödemeler açığı, yavaşlayan yatırımlar, artan iç finansman açığı, şahlanan fiyat artışları, sorunların çözülemez odağını oluşturmuştur. İşçi dövizlerinin azalması, bütçede öngörülen vergi gelirlerinin beklenenin altında gerçekleşmesi, 1977'de yatırımları durdurmuş, dış borçlanmaya gereksinmeyi yukarıda değindiğimiz onur ve haysiyet kırıcı tavra rağmen aranılır, katlanılır düzeye getirmiştir.

Dış finans kaynaklar, Türk ekonomisinin hastalığı nedeniyle kredileri kesmiş, yeniden kredi verilebilir saymak için, ağır koşullar ileri sürmeye, ekonomiyi denetlemeye başlamıştır. Sözde Milliyetçilerden oluşan iktidar da buna boyun eğmiş, göz yummuştur. Cephe Hükümeti yönetiminde ilkimiz az mal üreten sanayi, çok mal tüketen toplum haline getirilmiştir. Bunun da doğal sonucu, kısır dengülü enflasyon olmuştur. Piyasada mal bolluğu sağlayamadan para hacmi hızla artırılmış, harcamalar bütçe sınırlarını son derece zorlamış, piyasada para miktarı Kasım ayına girilirken 80 milyar liraya yaklaşmıştır. Bu yılbaşında aylık dönemde 30 milyar lira dola-

yında % 50 oranını aşan bir büyüme açıklıkla kendisini göstermiştir.

BAŞKAN — Sayın Çolakoğlu, daha uzun sürecek mi konuşmanız efendim?

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — On dakika, onbeş dakika kadar.

BAŞKAN — Tüzüğümüz 20 dakika müsaade ediyor, 20 dakikayı doldurmuş bulunuyorsunuz. Bunun bir tek çaresi var.

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) Sayın Başkanım, özür dilerim; bu lafı sizden duymak istemezdim?

BAŞKAN — Efendim?..

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Bu sözü sizden duymak istemezdim. Yaptığımız genel görüşmedir. Genel görüşmede üyenin konuşması dakika ile sınırlı değildir. Eğer, saat 19,00'da Senatörün çalışması bitecektir, ben uzatmayacağım, bunu oya koyamayacağım buyuruyorsanız; özellikle benim konuşmamdan rahatsız oluyorsanız, ki onu anlıyorum, ben Senatoda ilk defa söz almış bir üyeyim.

BAŞKAN — Sayın Çolakoğlu..

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Afedersiniz Sayın Başkanım, sözümü bitireyim.

Şimdi, Tüzüğün bu açık hükmü karşısında beni 20 dakika konuşma süreniz var diye uyarırsanız, Sayın Başkan size olan saygımı yitiririm; ama konuşmanız saat 19,00'da bitmez, ben konuşmanızı yarıda bırakırım, bundan sonraki birleşimde tamamlatırım dersiniz, saygı duyarım. Sayın Başkanım, konuşmanız 20 dakika ile sınırlı dersiniz, Sayın Demirel'in dediği gibi altını çizerek söylüyorum, size olan saygımı yitiririm.

BAŞKAN — Sayın Çolakoğlu, ben biliyorum; ilk defa konuşuyorsunuz.

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Evet, biraz da heyecanlıyım.

BAŞKAN — Bir dakika efendim.

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, eğer zaten ben bu kirskiye alıştıktan sonra...

BAŞKAN — Güzel konuşuyorsunuz, zevkle dinliyoruz; ama müsaade buyurunuz.

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Buyurunuz efendim, buyurunuz; buyurunuz, söyleyin efendim.

BAŞKAN — Genel konuşma ile benim söylediğim söz arasında fark var. Benim söylediğim söz Tüzüğün 61 nci maddesi. Okuyorum efendim:

«Cumhuriyet Senatosu toplantılarında; üyeler tarafından, yirmi dakikadan fazla yazılı konuşma yapılamaz.»

Konuşmayı yazılı yapıyorsunuz.

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Lütfen genel görüşme maddesini de okuyunuz Sayın Başkanım.

BAŞKAN — «Genel görüşme» maddesinde bir şey yok efendim.

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Ben yazılı metne bağlı kalarak konuşuyorum. «Genel görüşme» maddesini de lütfen okuyunuz.

BAŞKAN — Yok efendim, yok öyle bir şey.

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Öyle mi efendim?

BAŞKAN — Sizin ısrarınız gibi bir husus yok Tüzüğümüzde.

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Sayın Başkanım, siz benim konuşmamı kesiniz zamanı gelince, lütfen.

BAŞKAN — Sayın Çolakoğlu, ben kesmiyorum, Tüzük kesiyor. Evvelâ bunu tespit edelim; bu bir. İkincisi efendim..

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Ben buradaki uygulamalarla bunu gördüm Sayın Başkan.

BAŞKAN — İkincisi; bunun yolu var: Tüzük konuşmanızın devamına manidir. Müsaade eder, inersiniz; yeniden söz istersiniz, sıranız gelir, devam edersiniz, konuşmanızı bitirirsiniz. Yoksa Tüzük sarih, işte okudum Tüzüğü.

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Sayın Başkanım..

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkanım, Tüzüğün ilgili maddesi var efendim.

BAŞKAN — Nasıl vereyim efendim?

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Oyumuza arz ediniz.

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Bundan önceki oturumda Sayın Başkanım, burada değerli bir konuşmacı arkadaş..

BAŞKAN — Bir dakika efendim, bir dakika Sayın Çolakoğlu, halledelim. Arkadaşımız bir yol gösterdi, o yola müracaat ederiz; ne siz incirirsiniz, ne Tüzük incir.

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Bu oldu.

BAŞKAN — Yazılı konuşma hakkı 20 dakikadır. Bu hakkı uzatmak Genel Kurulumuzun elindedir.

Böyle bir talepte bulunsaydınız, ben bunu oya koyardım; ama Sayın Gündoğan hatırlattılar. Bunu ben de arzu ediyorum. Sizi biliyorum ilk defa konuşuyorsunuz ve sizin konuşmanızdan ne ben, ne de Heyeti Umumiyede hiç kimse rahatsız olamamıştır. Bunu böylece tespit etmek isterim.

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Umarım Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Sayın arkadaşımıza, konuşmasının bitimine kadar müsaade edilmesini oylarımıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Teşekkür ederim Başkanım.

BAŞKAN — Buyurunuz.

SELÂHATTİN ÇOLAKOĞLU (Devamla) — Cephe Hükümeti yönetiminde ülkemiz az mal üreten sanayi, çok mal tüketen toplum haline gelmiştir. Bunun da doğal sonucu kısır döngüül enflasyon olmuştur. Piyasada mal bolluğu sağlanamadan para hacmi hızla artırılmış, harcamalar bütçe sınırlarını son derece zorlamıştır.

Cephe İktidarı, kur dalgalanmaları görüntüsü vererek zincirleme devalüasyonlar yapmıştır. 2,5 yıl içinde Amerika Birleşik Devletleri doları karşısında Türk Lirası resmen, yine Maliye Bakanının yukarıdaki itirafı ile anlaşılacağı gibi, % 40 oranında değer kaybına uğratılmıştır. Ashnda bu düşürme, gerçek değer in altındadır. Nitekim IMF'nin istediği ayarlama hacmi oranı % 30 civarındadır. Bu uygulandığında devalüasyon % 60 olacaktır. Bu da yakındır. Bu olgu da Cephe ortakları arasında tartışma konusudur. Kanadın biri yapıfana; «Maliye Bakanı tarafından yapılmış usulsüz devalüasyon..» deyip karşı çıkarken, diğer kanat; «Kur ayarlaması» deyip işi geçiştirmeye çalışmaktadır. Yapılan açıkça devalüasyondur. Kur ayarlamaları % 4'lük dalgalanmaları aşamaz, yapılanlar ise % 10'luk değer kayıplarıdır.

Şimdi işe bir başka yönden bakmak istiyorum: Devalüasyon gerekli miydi, devalüasyon ihracatımızı artıracak mıdır? Bu soruya olumlu yanıt bulmak çok zordur. İhraç ettiğimiz malların talep esnekliğinden yoksun oluşu, ihracatımızı olumsuz etkilemektedir. İhraç mallarımızın arasında tekstil sanayi ürünleri dışarda bırakılırsa, kalan tarım ürünleri, talep esnekliği katı olan mallardır. Buna karşın dışa bağımlı sanayinin ürünü olarak ithal ettiğimiz mallar zorunlu ara mallardır, sanayi girdileridir.

Bu malların fiyatlarındaki artış, zorunlu olarak sanayi ürünlerinin fiyatlarını yükseltmektedir.

Nitekim, Cephe Hükümeti döneminde ihracatta vergi iadesinin büyük oranlarda artırılmasına karşın, dış ticaret hacmi içinde ihracatın payı düşmüş, ithalatın payı çok artmıştır. Türk ekonomisi 1977 yılında önemli dar boğazlarla ve dengesizliklerle karşı karşıyadır. Son iki devalüasyon ve önlemler paketi bize şu olguları getirecektir:

a) Sabit ve dar gelirli son derece olumsuz etkilenen enflasyonist baskılar, önümüzdeki aylarda daha da artacaktır.

b) Bugün için üç milyar doları aşan dış ödemeler açığı, önümüzdeki yıl daha da büyüme eğilimi gösterecektir.

c) Günlük üretimi bile büyük ölçüde etkilemekte olan enerji dar boğazı artarak sürecektir.

d) Mal darlığı, üretim düşüklüğü, kıtlıklar ve kuyruklar daha ileri düzeylere çıkacaktır.

e) Üretimi ithalata bağlı fabrikalar birbiri ardından kapanacak, onbinlerce işçi işsizlere eklenecektir.

f) Yeni gelişecek katkılardan yararlananlar türeyecektir. Bu fırsatçılar, karaborsacılar olumsuz sosyal gelişmeleri artıracak, yeni sosyal çalkantılara ve sosyal bunalmalara yol açacaktır.

Bu önemli sorunlara köklü çözümler getirebilmek, açıklanan önlemler paketinden beklenemez. Bu paketten çıkanlar uzun vadede değil, kısa vadede bile sıkıntıları hafifletmekten acizdir. Paketten sadece zamlar çıkmıştır. «Önlemler paketi» derken; ekonomiyi yönlendiren, çözüm getiren araçların birbiri ardından ve zamanında birbirleriyle uyumlu ve beraberce kullanılabilecek bütün bir politikanın anlaşılması gereklidir.

Yukarıda sıralanan sorunlar onları ortadan kaldıran, yapısal çarpıklığı gideren, içerikli önlemler gereklidir.

Bunların dışında ve daha önemlisi; olumsuz toplumsal etkileri yok edici, halkın üzerindeki baskıları kaldırıcı, sabit ve dar gelirli geniş halk kitlemini rahatlatıcı çareleri içermesi zorunluydu; ama cepheci milliyetçilerin felsefesinde bu sıralanan önlem düşüncelerini aramak ve beklemek kesinlikle yanlıştır. Güntü kurtaran, borçlanmaya kapıları aralayan, meseleleri erteleyen önlemler cepheci için gerekli ve yeterlidir. Nitekim, paketten çıkanlar da bu niteliktedir ve böylece önlemler paketinden çıkanlarla ekonomimizde şu olgular meydana

gelir: Bu yıl için gerekli döviz sorununu kısmi ve geçici olarak çözebilir. Bunu sağlayabilecek kaynaklar şöyledir:

1. DÇM.

2. IMF'nin stand-up kredileri.

3. Avrupa Yatırım Bankasının AET ile öngörülen Protokolün 1977 bölümünün sağlayabileceği fonlar.

Önlemler paketinde öngörülen; ihracat gelirlerinin yarısının ithalatta kullanabilmesinin sağlayacağı ithalattaki kısmi rahatlık, KİT ürünlerine yapılan zamlar, tekel mallarına yapılan zamlar, akaryakıtta yapılan zamlar, mevduat karşılığı ithalat teminatı... Bütün bunlarla piyasadan çekilmesi düşünülen 40 milyar liralık (Eğer çekilebilirse) likiditenin doğurabileceği istikrar.

Ancak, bu tahmin ve düşünceler bekleneni vermeyecektir. Yukarıda değinilen hızlı enflasyon ve uygulanmakta olan faiz sistem ve haddi sonucu gönüllü tasarruflar azalacaktır. Önümüzdeki bir yıl içinde fiyat ve enflasyon hızının % 20 ile % 30 olması beklenmelidir. Nitekim, şimdiden bu düzey aşmıştır. Gerekli vergi uygulamaları yapılmadıkça, gelir dağılımı gayri adil olarak sürdükçe, bu da var olan toplumdaki gelir ve servet dengesizliğini daha da artıracak; fakir daha fakir; zengin daha zengin olacaktır. Vergi dışı kalan gruplarla, yüksek gelirli gruplar, yüksek harcama ve tüketim devam edecekler, düşük tüketim sürerken spekülasyon artarak devam edecek ve böylece de üretim yatırımları giderek yavaşlayacak, azalacaktır. İnşaat sektörü dışında yatırımlar duraklayacağından, istihdam sorunu artarak sürecektir. Bu gelişmeler iç piyasa fiyatlarını artıracığı için, dış fiyatlarla denge kurulamayacak ve böylece ihracat seferberliği gerçekleşmeyecektir. Dolayısıyla önümüzdeki yıl kalkınma hızı % 4-5 dolaylarında kalacak, nüfus artış hızı da göz önüne alınırsa, gerçek kalkınma hızı % 1,5-2 dolaylarında kalacaktır.

Özetlemeye çalıştığım bu olgular, ekonomik durum, kendi boyutlarını aşan ekonomik sorunlardan çok daha önemli olan toplumsal huzursuzluğu tehlikeli boyutlara ulaştırabilecektir. Cepheciğin öngördüğü önlemler, yükü farklı gruplara farklı ölçülerde yansıttığından, en fazla olumsuz etkilenen gruplar, memurlar, beyaz yakalı işçiler, mavi gömlekli işçiler, dar gelirli köylüler, esnaf, serbest meslek sahipleridir. En çok yararlananlar da, özellikle bozuk vergi düzeni sonucu vergi vermeyenler, vergilerini başkalarına yansıtan gruplar olacaktır.

Ekonomimizde önlemler kısa süreli ve uzun süreli olarak iki düzeyde ele alınabilir. Bunlardan kısa süreli, dar ve sabit gelirli üzerindeki yükü hafifletmek, gelir dağılımını düzenlemekle olur. Bunun için asgari geçim indirimi haddini yükseltmek, asgari ücreti yükseltmek, çarpık vergi düzenini düzeltmek gereklidir. Vergi önlemleriyle ilgili olarak, vergi dilimleri günün koşullarına uygun şekilde yeniden ayarlanmalıdır. Değişen vergi dilimleri belirlenmeli, vergi kapsamı genişletilmelidir. İhracat-taki tıkanıklıklarla ilgili olarak dış ilişkiler geliştirilmeli, ihracat ürünleri çeşitlendirilmesi yapılmalıdır. Dış satışlar iç satışlara oranla daha cazip düzeye getirilmelidir. Pazarlama ve standardizasyon gibi konulara önemle ve ivedilikle eğilmelidir.

Uluslararası ilişkilerimiz dış politikada tutarlı olarak geliştirilmeli, birtakım uluslararası sıkıntılardan doğan tıkanıklıklar ve dar boğazlar açılmalıdır. Örneğin; Kıbrıs sorununa bağlı dar boğaz aşılmalıdır. Özetle, neyi niçin istediğini ve neyi niçin yapması gerektiğini bilen Hükümet politikası izlenmelidir.

Uzun dönemde işe; ekonomi yapısı değiştirilmek üzere ele alınmalıdır; yani, bu bozuk ekonomik düzen değiştirilmelidir. Bunun için üretim yapısı, teknoloji seçimi ve ithali, gereksiz yoğunlaşma, haksız rekabet, dış ticaret rejimi, kaynak kullanımı, dış pazarlara açılma gibi birbiriyle uyumlu, tutarlı yaklaşımlar ele alınmalı ve çözümlenmelidir. Ancak, bütün bu rasyonel ve çağsal çözümlere Demirel'in liderliğindeki cephecilerin yaklaşamayacağı ve bu cephe modeli Hükümetin bu yaklaşımlara sahip olamayacağı açıktır.

Bu çözümlerin sahibi millî görüşü, Atatürkçü ve çağsal halkçılık anlayışını içine sindirenlerin topluluğudur. Ülkenin gelişmesinde, gelişmenin sağladığı yararları da halka açan, halkın ekonomik gücüyle siyasi gücünün artırılmasını kendine amaç edinmiş inançların ülkemizdeki iktidarı yakındır.

Halkımız cephecilere bu yakın olan iktidar değişimi olasılığıyla tahammül edebilmektedir.

Beni dinlediğiniz için teşekkür eder, saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Güven, buyurunuz.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Güncel çok önemli bir konu üzerinde genel görüşme yapılmaktadır.

Sayın Adalet Partisi Grubu sözcüsü, konunun gündeme getirilişinden memnuniyetini belli etmesine karşılık, şu anda sazonda bakıyoruz ki, görüşmeleri takip eden üye adedi 3-4'ü geçmiyor.

Çok kıymetli senatörler;

Türkiye her yönüyle sıkıntı içindedir. Rejime de gölge düşüyor, parlamento çalışmalarından halk giderek umidini kesiyor. Halkı bu noktaya getirmekte bizim de katkımız fazla oluyor.

Türkiye bu aşamayı polemiklerin ötesinde, gerçeklere bakarak akılcı yoldan geçme yolunu tercih etmezse, başımıza daha çok sıkıntılar gelir.

Geçmişte olan bitenleri, kin ve intikâm duygusu olarak değil de; gelecekte aynı hatalara düşmemek için, aynı sıkıntılı ortamlara itilmemek için kullanmamız lazımdır.

Sistemimiz, nispi temsile dayanan demokratik bir düzendir. Bu düzende görülüyor ki, siyasi partiler tek başına iktidar olamıyorlar. Siyasi partilerin tek başına iktidar olamadığı bir düzende, siyasi partiler kavga ederek değil, dayanışma ile birbirini anlayışla karşılamak suretiyle konulara eğilirlerse çözüm yollarını bulup, tıkanıklıkları açabilirler. Yok bu yolu seçmezlerse, memlekete de, millete de yazık olur.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Doğrular çok değerlidir; doğru tektir. En yanlış bir şey, bana göre doğru, sana göre doğru olamaz. Böyle bir şey yok. Sosyal yaşamın temeli ekonomidir. Temel ekonomik gerçekler ne kadar sağlam olursa, ne kadar tutarlı olursa, ne kadar çağdaş olursa, o toplum o derecede yapısal yönünü, temelini sağlamlaştırır, geleceğe güvenle saygı ile bakabilir. Bundan yoksun olan toplumlar sıkıttan bir türlü kurtulamazlar ve her yapılan oyun, her yapılan taktik daha da kötü netice verir, kendilerini bataklığa iter.

O halde, sorunun çözümüne gerçekçi, akılcı yoldan yaklaşmamız lazımdır. Bugün Türkiye'de 42 milyon insan yaşamaktadır. Beş sene sonra belki nüfus yönünden, Sovyetler Birliğini saymazsak, Avrupa'nın en çok nüfuslu bir ülkesi olacağız. Ekonomik düzen, sosyal gelişme, fert başına düşen millî gelir artışı ve adil dağılım yönünden Avrupa'da büyüklük iddiasında bulunabiliyor muyuz, bulunacak halde miyiz? Bizi acı acı düşündürecek husus budur.

Yokluk, pahalılık, karaborsa, istifçilik, geçim sıkıntısı, daha açık bir deyimle ekonomik anarşi her yönümüzü sarmış. Somutlaşan bu ekonomik anarşiden kurtulmak için siyasi partiler olarak, Hükümet olarak, yurtsever olarak, aydınlar olarak hepimiz ortak katkılarımızı bir araya getirmemiz gerekmektedir.

Arkadaşlarım benden evvel bahsettiler; ekonomimiz dışa bağımlıdır. Daha genişletelim geri kalmış ulusların ekonomisi dışa bağımlıdır.

Ekonomik hayatta atılım yapabilmek için iyi niyetlerle girmek istediğimiz Ortak Pazar bizlere acaba istediğimizi vermiş midir, hangi noktadayız?.. Bunları somutlaştırıp, gerçek bir şekilde ortaya koymazsak, kısır döngü içinde döner dururuz; ne ettiğimizi, ne yaptığımızı biz de anlayamayız. Önce bunları inkâr edilemeyecek, herkesin kabul edeceği bazı rakamlarla da ortaya koymamız gerekmektedir.

Bugün Kuzey Avrupa'nın yoğunlaştığı Ortak Pazar devletleri sanayilerini son derece geliştirmişlerdir. Çok ileri teknoloji mevcuttur, büyük ölçekli firmalar vardır. Dünyada en büyük 500 firmanın 300'ü Amerika'da, ondan sonra gelen 70 tanesi Ortak Pazar ülkeleri içerisinde.

Sanayisi gelişmiş, ileri teknolojiye sahip bu memleketlerde tabiiyetle üretim boldur, üretim kalitelidir, üretim ucuzdur. O halde bunlara ne lâzım?.. Pazar lâzım. Geri kalmış ülkeler bunlar için pazar olarak düşünülüyor.

Bir yazımızın da belirttiği gibi, «Onlar ortak, biz pazar.» durumundayız.

Konuyu biraz daha genişleteceğim: Avrupa'nın Kuzey ülkeleri, bu noktada Güneyde kalan, bizim de içinde bulunduğumuz Akdeniz ülkeleri ne noktada, hangi merkezde?.. Akdeniz'de; İspanya, Portekiz, Yunanistan, Türkiye, hatta Ortak Pazar üyesi İtalya hiç de rahat durumda değil. Çünkü, Kuzeyin ileri sanayisi bunlarda yok, ileri teknoloji bunlarda yok, büyük döviz birikimi bunlarda yok; tarımı daha ilkel. Onun içindir ki, ekonomik yönden sıkıntılar içerisinde olan bu memleketlerde siyasî çalkantılar da birbirini takip ediyor ve bu demokrasilere bugün Batı da «Kırılabılır demokrasiler, çözülebilir demokrasiler, çökebilir demokrasiler» deniyor. Bir İspanya'da olan, bir Portekiz'de olan, bir Yunanistan'da olan, bir Türkiye'de olan; bugün Belçika'da olmuyor, Batı Almanya'da olmuyor, Danimarka'da olmuyor, Hollanda'da olmuyor. İmî gerçekler bunları o kadar rahat ayırmış, yerli yerine koymuş ki...

Yine Parlamento olarak bir noktaya dikkat etmemiz lâzımdır. Memleketler ekonomik kalkınma yönünden siyasî tandansları ne olursa olsun bir noktada birleşiyor. Bir İngiliz muhafazakârıyla bir İngiliz sosyalistin Hindistan'ı soyup, İngiltere'ye akıtmakta düşünce farkı yok; ama ne zaman oradan bir sermaye birikimi, kâr birikimi İngiltere'ye giriyor,

o zaman «Bu noktada adil dağıtım,» diyor. O halde, bu memleketlerin geri kalmış, ülkelere karşı düşüncesi bu noktada iken, bizim almamız gereken tavır ne olmalıdır?..

Türkiye'de devrimler olmuştur; ama devrimlerin birçokları boş kalmıştır. Sorarım sizlere; topluma ortak mutluluk getiren devrimi getirebildik mi, toplumda, topyekûn aynı toleranslı derecelerde mutluluk içinde miyiz?... Bunu iddia edecek durumda değiliz; noksanlarımız çok. O halde, akılcı yoldan çözümlerine gideceğiz.

Toplumda, «Temel tedbirler demokrasi ile alınmaz» fikri bir defa yerleşmeye başlayınca, faşist düşünce yavaş yavaş daldığı uykudan uyanarak etrafa kol budak salmaya başlar, Enflasyon geniş kitleleri, önce hafif dalgalanmasıyla sonradan korkunç kırbaçlayarak harekete getirir; huzursuzluk artar, hükümetlere, iktidarlara güven kalmaz, memur ve işçinin sıkıntısı korkunç noktalara varır ve bundan sonra da demokrasiyi askıya alma düşünceleri de hemen piyasaya bilinerek sürülür. O halde, bu ilmi gerçekleri reddedemeyeceğimize göre, bunlara karşı alınacak önlemleri düşünmek önde gelen görevimiz olacaktır.

Bugün yurdumuzda sanayinin % 50'sinden fazlası Devletin elindedir. Bugün kamu kesiminde çalışan insanların sayısı, tüm istihdamın yarısını bulmaktadır. Bütün bozukluğuna, kusuruna rağmen kredi düzeninin % 67'si Devletin kontrolindedir. O halde Devlet, iyileştirme yönünden en etkin bir araçtır, en sağlam bir araçtır. Güçsüz değildir; ama bu araç, iyileştirme yerine kötüleştirme aracı olarak kullanılır, dar bir azınlığın çıkarı için çalıştırılırsa, felâketler azalacağı yerde, kartopu gibi hızlanır gider.

Çağdaş olma becerisi olan, ciddi, inandır, özgürlük yanlısı, hedefi iç barış sağlama ve sosyal adaleti gerçekleştirici güçlü hükümetlerle ekonomiye etkinlik kazandırılacağı gibi, demokrasiye de işlerlik kazandırabiliriz. Bugün ne ekonomimizde etkinlik var, ne de demokrasimizde işlerlik var. Ekonomik hayat nasıl anarşi içinde ise, sosyal hayatımız da aynı anarşi, aynı çalkantılarla devam etmektedir.

Sayın Başkan, sayın senatörler;

Kapitalist üretim biçiminin şaşmaz, değişmez yasaları vardır. Kapitalist üretim biçiminde sermaye birikiminin en etkin aracı, enflasyondur. Enflasyonist gidis şiddetle sermaye birikimini doğurduğu için, buna tipik bir sermaye vergisi de denmektedir, sermaye vergisi gözüyle de bakılmaktadır. O halde, enfla-

yon, bir memlekette ne derece hızlanırsa, sermaye birikimine, dolayısıyla da hızlı bir tekelleşmeye kayılır. Tekelci kapitalizmin işaretleri hemen belirir. Bu gidiş, sermaye yanlısı kuruluşlar içinde de çatlaklar meydana getirir. Büyük bahçin küçük bahçı yuttuğu gibi, büyük sermayenin karşısında, büyük ölçekli firmaların karşısında küçük ölçekli firmaların tutunma olanağı kalmaz. O halde, küçük ölçekli firmalar da birleşe birleşe bir bütünleşmeye doğru gider. Bunlar, bir memleket içinde de olabilir, çeşitli memleketlerdeki firmalar arasında da olabilir. Nitekim, en büyük tröstleşmeler, Ortak Pazar içerisinde bulunan devletlerdeki firmalarla, Amerika'nın büyük firmaları arasında görülmeye başlamıştır. İşte, AET ve Uluslararası Para Fonunun durumu burada karşımıza çıkıyor.

Bugün Ortak Pazar devletlerine «Zenginler kulübü» adını takanlar var. O halde, bunların üyelerinin ortak vasfı; zengin olmaları, ileri sanayi, ileri teknoloji, ileri yaşam düzeyine sahip olmaları ve gelirlerin dağılımında adaleti sağlamış olmalarıdır. Bu sayılan şeylerden hiçbir nasibi olmayan Türkiye de bunların ortağı olma yolundadır. «Zenginler kulübü» nün en büyük fakir üyesi...

Haşbuki, Ortak Pazar üyeleri kendi aralarında gümrük duvarlarını kaldırıyorlar ve dışta kalan uluslara karşı müşterek gümrük önlemleri alıyorlar. Böyle olduğuna göre, bu son derece zayıf, sermaye birikimi olmayan sanayileşmemiş Türk Ulusu bu ortaklıktan ne kazanacak?.. Bu ortaklıktan kâr değil, durmadan zarar üretelmıştır.

Biraz evvel bahsettiğim gibi, az gelişmiş ülkelerin özellikleri vardır. Hammadde kaynağıdır bunlar. Bol miktarda ucuz emek vardır bu memleketlerde ve bu memleketler büyük bir pazardır. Sanayileşmiş ülkelerin zaten aradığı da budur. Ucuz hammadde, ucuz el emeği ve ürettiği malları rahatlıkla satacak, rekabeti önleyecek gümrük duvarlarını kaldırdığı için böyle güzel pazarları nerede bulur?..

İşin bir de öbür yönü vardır. Sanayileşmiş bu devletler, günümüzde olduğu gibi, durmadan bizlere bazı kısıntılar önermektedir; en başta, ücretlerin dondurulması, hiç denecek kadar artırılması ve taban fiyatların dondurulması gibi.

Şimdi, bir memleket düşünün ki, enflasyonist gidiş sonucu, para değerini yüksek bir düzeyde, komşu devlet lehine, kendi aleyhine ayarlıyor. Bunun sonucu olarak, oradan o memlekete gelecek malın fiyatı artmıştır. Birinci yönden, ekonomik bir sıkıntıyı yük-

lenmiş, ikinci yönden de; (taban fiyatlarını dondurursa), sattığı malın fiyatı düşmüş olacaktır. O halde, bu iki yönden de durum, sanayileşmiş büyük devlet lehine işleyecektir. Bugün içinde bulunduğumuz, karşı karşıya olduğumuz en büyük sıkıntı budur.

Dikkat edin, beş sene evvel dış ticaretimiz ne ise, bugünde dış ticaretimiz yine aynıdır. Beş sene evvel 1 milyar 550 milyon dolar idi; şimdilik 1 milyar 200 milyon doları on ay içinde gerçekleştirdi, 1 milyar 500 milyon doları bulacağı tahmin ediliyor; ama beş altı sene evvel, bilhassa 1973'te 800 milyon dolar civarında olan dış ticaret açığımız, şu anda 3 milyar 300 milyon doları bulmuştur, sene sonu itibarıyla 4.5 milyar doları bulacaktır. Daha başka bir deyimle, İkinci Beş Yıllık Plan döneminde beş yıllık açık 3 milyarı bulmazken, şimdi yıllık açık 3 milyarı aşmaktadır. Bu bize neyin hediyesidir?.. Ortak Pazarla ilişkilerimizin hediyesidir.

Enflasyon nedir?.. Bu arazın kısa bir tanımını yapıp geçelim.

Arz ve talep dengesinin bozulduğu, başka bir deyişle, toplam harcamaların, toplam üretimden fazla olduğu ortamda, fiyatların genel seviyesinin hızlı, devamlı artması, tırmanması oluşumundan ibarettir.

Yalnız, her söylediğimiz sözlerin ileride sahibi de olacağımızdan, fiyat hareketlerine, enflasyonist gidişe sanayileşme yolunda olan memleketler kaskatı durmalı mıdır?.. Buna «Hayır» diyeceğiz. Kalkınmanın gerektirdiği, ekonomik hareketliliği temin edecek, zarar vermeyecek bir hızda enflasyonist gidişe «Evet» denebilir; boğumlamak kaydıyla. Ama alabildiğine fiyat hareketlerini hızlandıracak şekilde enflasyonu getir, arkasından devalüasyon, sonra enflasyon, sonra devalüasyon... Bu, bir kısır döngüden ibaret kalır, 1970 yılından beri yaptığımız da budur; ekonomiyi iyilik değil, en büyük kötülükleri getirmiş oluruz.

Para değeri, devalüasyon yoluyla düşürüldüğü gibi, kur ayarlamalarıyla da düşürülebilir.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Mübalâğa etmeden bir gerçeği söylüyorum. Cumhuriyet kuruldu kuruldu Türk ekonomisi günümüzde olduğu kadar hasta değildir. En büyük hastalığını geçiriyor; çünkü Ortak Pazar ilişkileriyle getirilen bu korkunç kıskaç, Türk ekonomisini o şekilde yakaletmiştir ki, iyileşmesi için ciddi, disiplinli, akılcı bazı tedbirler alınmazsa, korkarız ki, Türk ekonomisi de bugün yarışmaya başladığı enflasyon yönünden Cenneti Amerika memleketlerinin ekonomisine dönebilir.

Adalet Partili kıymetli arkadaşlarım bizim buradaki eleştirilerimizi bir siyasi görüşün bencilliği içinde kabul edebilirler, «Onlardan zaten başka türlü ses gelmez» diyebilirler; ama biz olaylara, somutlaştıran gerçekçi bir açıdan bakmak istiyoruz.

İsmi vermeden okuyacağım bir parça; ki, birisinden alınmıştır, benim eleştirilerimin daha ötesinde, daha sert niteliktedir. «Ekonomik alandaki görüntümüz tüm sorunlarımızdan daha da karanlıktır. Enflasyon âfeti her türlü ölçüyü aşmıştır. Gelişmemizi tehlikeye götüren ve hatta bugünkü durumumuzun devamına kuşku düşüren bu dış ödemeler sorunuyla karşı karşıyayız. Bitmek üzere olan hammadde stoklarımız yenilenmezse, ileride fabrikaların kapanma tehlikesi, işçilerin işlerinden olma durumlarıyla karşı karşıya olacağız. Bu âfetlerin önlenmesi olasılığı sağlanmazsa, Türkiye için çok büyük sıkıntılı dönemler başlar.»

Bunu söyleyen, Türkiye'de en büyük holdinglerden birinin başı olan Nejat Eczacıbaşıdır.

Döviz istekleri karşılanamayacak bir hale gelmiştir. İthalat transferleri 1977 yılı itibarıyla 2 127 000 000 dolar olarak beklenmektedir. Sene sonuna kadar beklenen miktar 1 430 000 000 doları bulmaktadır.

Ekonomik durum bu kadar dengesiz, bu kadar ters gelişirken, ikinci bir terslik, fiyat hareketleri ve sosyal adalet yönünden neler oluyor?.. Bir de buna bakalım.

Fiyat hareketleri kaygı verici bir dereceye yükselmiştir. Yüzde onlar, yirmiler aşılmıştır. Bunun da en büyük amili, Türkiye üç seneden beri seçim ekonomisi yaşamaktadır. Sanki yarın seçim yapılacağı gibi, 1975 yılından beri bütün sorunlar ertelendi, bütün partizanlıklar ve bunun yanı sıra israflar ve alınması gereken önlemler alınmaya alınmaya, ekonomik durumumuz kanserleşti.

Sayın Başbakan «Bir şişe benzınle bir şişe suyun fiyatı bir mi olmalı?..» dediler. Sayın Başbakanın aklına bu, bugün mü geldi?.. Kaç seneden beri bu buydu.

1973 yılında OPEC ülkelerinin ham petrol fiyatını dört misli arttırdığı ortamda, Türkiye'deki artış yüzde 100 idi. Şu anda OPEC'in artırımını yok denecek kadar az; yüzde 100 civarında artırım yapıldı. Onun dayandığı bir gerekçe vardı; şimdi o gerekçe ne?..

Sorunlar ertelene ertelene bu hale geldi, 1970 yılında Türkiye'nin ödemeler dengesinde akaryakıtta ayrılan pay, 66 milyon dolardır. Aradan yedi sene geçmiş, bu yıl akaryakıtta, dış ödemeler dengesinde pay olarak gidecek miktar 1 milyar 500 milyon dolar olarak tahmin ediliyor; resmi ağızlar da ve Sayın Başbakan da bunu doğruluyor.

Nereden nereye geliyoruz?.. Bugün dünyanın en zengin memleketlerinde olmayan israf Türkiye'de vardır. Karayolu taşımacılığı onlarda yüzde 25'i aşmazken, yüzde 75'i buldurmuşuz. Nur gibi denizlerimiz var; kullanmayız. Artık Avrupa süratli demiryollarına kayıyor; olduğumuz yerde duruyoruz. Taşkömürü rezervlerimiz, linyit rezervlerimiz tam manasıyla işletiliyor mu?.. İşletilmiyor. Kaynaklarımızı işletmemişiz, fakirliğimize bakmadan, en ileri teknoloji ve imkân çok olan memleketlerin önünde, israf içerisinde boğuşuyoruz. Sokak aralarında özel arabalardan geçilmiyor. Bir evde, beşin arabası var, oğlunun arabası var, gelininin arabası var, kızının arabası var... Bu memleketin tahammülü var mı bunlara?..

Şimdi, fiyat hareketlerinin birkaçını sıralayarak zihinlerinizi tazelemek isterim. Tekel maddelerine yüzde yüz ve yüzde yüzü aşan zamlar yapıldı. Hem de zam yapılacağı önceden haber verilerek suretiyle bir hayli istifçilik neticesi özel sermaye birikimlerine meydan verilmiştir. Akaryakıtta, demire, çimentoya yüzde 50 ilâ yüzde 80 arasında zam yapıldı. Hele en enteresanı, kağıda yapılan zamdır.

Bugün Türkiye'de ne kadar hane varsa, hepsini ilgilendiren eğitim sorunu var. Ne zaman yapıldı bu?.. Sonbaharda, okulların açılmasına 20 gün kala, herkes nesi var nesi yoksa İstanbul'a üşüşüp deftere, kitaba parasını yatırıp dükkânına yığıldığı zaman. Şayet iki ay sonra yapılıyorsa, hiç değilse, eski fiyatla ucuza alınmış olan kağıt, defter ve buna bağlı şeyler daha ucuz fiyatla Türk halkına dağıtılsın, bu yıl için büyük oranlarda soyulmalarına neden olunmazdı. Hem bu zam, yüzde 150'nin üzerinde. Gözden kaçan bir şey; tamamen hesaplanmış bir hareket. Kimin için bu?.. Dar bir çıkar çevresi için. Kimin aleyhine?.. Tüm Türk halkı aleyhine.

Kahveye yapılan zam alabildiğine, hesap edilemeyecek kadar. PTT, havayolları ve buna bağlı olarak; birçok gıda maddesinden tutunuz da, giyim eşyasına kadar kendiliğinden olan zamlar sıralandı;

Bir önemli sorun daha ortaya çıktı; kira sorunu. Biz bu konuya geçen sene Bütçe Karma Komisyonunda değindığımızda, birkaç arkadaşım dışında kulak veren olmadı. Çok tehlikeli bir gidiş. Bakanız biraz evvel bahsetmiştim. Bazı konularda sosyalist memleketlerde kapitalist memleketlerin düşüncelerinde ayırım olmuyor. İşte kira... Batı memleketlerinde; ister sosyalist olsun, ister kapitalist olsun, bir kişinin kira gideri mevcut gelirinin yüzde 5 ilâ yüzde 15'i arasında değişiyor; ortalaması budur. Türkiye'de yüzde 50, yüzde 60'a varıyor bu oran.

Olaya, bir kapitalist, büyük sermaye sahibi bir kişinin gözüyle bakalım. Fabrikasında çalıştırdığı 3 bin, 5 bin işçi vardır; eğer onun gelirinin yüzde 20'si yerine, yüzde 50'si, yüzde 60'ı kiraya giderse, o işçinin ücret artışı isteklerine o fabrikatör kolay kolay dayanamaz ve yüzde yüz de haklıdır. Hayat hakkıdır. O halde, o fabrikatör dahi, bu kira düzeninin, kira fiyatının bu seviyelere gelmesi için, bir sosyalist kadar özen gösterir, hatta daha ileri özen gösterir. Çünkü; o seviyede tutulduğu sürece, kendi kazancı, kendi kârı fazla olacaktır. Zira, ona verdiği para arttı diye, piyasaya sürdüğü malın fiyatını alabildiğine de artıramaz. Karşıda bir alım gücü bulamadığı sürece fiyatı artırmasının da bir faydası olmayacaktır.

Benim anladığım ve bilebildiğim kadarıyla, Türkiye'de eğitim nasıl bir Devlet sorunuysa, sağlık hizmetleri nasıl bir Devlet sorunuysa, kira konusu da konut konusu da ondan farksız olarak, ondan ciddi olarak bir Devlet sorunudur. Bunlara kesin çözümler olacak tedbirleri aramak zorundayız. Yıllımızda sosyal yaşamı zehir eden en büyük etken bu konut sorunu olmuştur. Ona bağlı, ulaşım sorunu. Ankara bir ölçüde düzenli, İstanbul felâket; Taksim'den Mecidiyeköy'e 75 - 10 lira ücret alıyorlar. Bunların hesabı kitabı yok. Sayın Bakan, istediği kadar bu konuda tedbirler getirip, zabıta teşkilâtı kurayım desinler bu yönde çözüm bulamayacaklardır, bulunamaz. Çözüm ne?.. Çözümü belli, büyük kentlerde artık yavaş yavaş toplu konutun yanı sıra metro, denizden yararlanma ve demiryollarını daha çok geliştirmek suretiyle bulunan çözüm yollarından başkası geçerli değildir, hayaldir; dertlerimizi artırır.

Bu önlemlerde zannediyorum şu Parlamento içerisinde birleşmeyecek hiçbir parti de yok, hattâ ve hattâ biraz evvel söylediğim konularda dahi. Bizim aslında çoğu kez anlaşmada sıkıntı çektiğimiz

noktalar o kadar fazla değil, azdır; ama her nedenle bazı bağnazlıklar, uygar ilişkilerin noksanlığı, Parlamento tecrübelerinin az oluşu, kendi dertlerimizi birbirimize anlatamaz hale getiriyor.

Bir konu, konumuzla da ilgili; «Asgari Geçim İndirimi» Şu Parlamentoda mevcut gruplar; Cumhuriyet Halk Partisi, Adalet Partisi, Millî Selâmet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, geçen devre grubu olan Güven Partisi, şimdi grubu olmayan Demokratik Partinin hepsinin en aşağı bu konuda üç veya dört tane kanun teklifleri var. Hattâ, Hükümetin de bu konu ile ilgili tasarısı var. Hepsinin teklifi var. Üç seneden beri vermişler, konu bir türlü çözülememiş. Sebebi ne?.. Hattâ ve hattâ geçen yıl Millet Meclisi kanadında bu konunun uzun müddet komisyonlarda unutulmasından yakınan bir parlamenterin (ki, bugün parlamenter değildir) Sayın Reşit Ülker'in gayreti ile gündeme getirildi; o zamanki MC Hükümeti reddetti bunu.

Senatoya geldiğinde, Bütçe ve Plan Komisyonunda enbne boyuna tartıştık ve Sayın Baykara'da varlardı, hattâ ve hattâ karşı partilere mensup arkadaşlar bize bu konuda hiç bir kusur bulmasınlar diye kendi grupuma da danıştık, ön fikirle de gitmedik; bu tekliflerden en azı 1 750 lirayı geçim indirimi olarak vergi dışı bırakıyordu, en çoğu 3 200 liraya kadar gidiyordu. «Hangisini kabul ederseniz» dedik, biz onu destekleyeceğiz. Meselâ, muayyen bir teklifle biz gelirseki kimi az kimi çok demek suretiyle bunu engellemesinler. Maalesef anlayış görmedik, çok az bir rey farkı ile yasa teklifi burada da reddedildi; ama ondan 15 - 20 gün sonra gördük ki, Sayın Erbakan bütün konuşmalarında «Asgari geçim indirimiyle ilgili yasa kanunlaşmadıkça Meclis nasıl tatile gider?..» «Tanığım Sayın Ali Oğuz, onlarda aleyhte rey verdiler. Bunu yapmayacağız, burada aleyhte rey vereceğiz, çıkartmayacağız; ondan sonra böyle diyeceğiz.

ALİ OĞUZ (İstanbul) Seçime gitmeyip çıkarıldık.

HASAN GÜVEN (Devamla) — Reddettiniz, elbirliği ile reddettiniz.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Erken seçime gitmeyiniz olurdu.

HASAN GÜVEN (Devamla) — Şimdi, geçelim.

Bunları söylemekteki amacım dediğimizle yaptığımız bir olsun. Bizim kadar aslında bu konuyu seçmen önünde deşecek, gerçek sahibi olarak biz buna sahip çıkacağız. Seçime gitme sorunu değil,

bu yasayı önkülediniz, önküleyen bir kişi artık bunun hakkında konuşmaz.

Ekonomimiz en etken alanlarda darboğazdadır. Nedir?... Biraz evvelki arkadaşlarımız Sayın Çolakoğlu'nun da bir çok rakamlarla verdiği gibi Döviz sıkıntıları, enerji bunalımı... Türkiye, bugün enerji yönünden Balkan Devletlerinden tutun da Avrupa Devletlerine nispeten 5-6 kat geriden gitmektedir. Ne gariptir ki, bunu öğünecek bir konu olarak Sayın Adalet Partisi sözcüsü buraya getirdi. «Güleriz ağlanacak halimize» diye bir laf vardır ya, ağlanacak halimizi öğünecek bir sorun olarak buraya getiriyoruz.

Ödemeler dengesine bakalım; 1976 yılının ilk 6 ayında ihracatımız 884 milyon dolardır. Dış aham ise, 3 milyar dolar civarındadır. 9 ncü ay sonunda dış alım, 4,5 milyar dolara çıkmıştır. 1976 yılında ilk 6 ayda ihracaatımız 1 milyar 200 milyon dolara çıkmıştır. Şimdi ise, 10 ncü ayda ancak aynı seviyeyi bulmuş durumdayız. Peki, devalüe tedbirlerine gidiyoruz, kısıntılara gidiyoruz; bunun bir karşılığı da hani ihracaatımız artacaktı? Artmak şöyle dursun, durmadan geri geriye böyle bir kayış vardır. Yerinde tutamıyoruz. Bu tedbirlerin esas amacı o zaten, ekonomiye bir yön vermek; yani geçen yılki ilk 6 aya nispetle bu seneki dış ödemeler açığımız 1 milyar dolar daha fazladır.

Şimdi Ortak Pazar hazırlık devresi, geçiş devresi, son dönem olarak üç kesimde. Hazırlık devresi, lehimize işleyen devredir ki, yükümlülüğümüz yoktur; Ortak Pazar'dan bazı olanaklar sağlarız. Sağlanan ödenekler yönünden tek bir misal vereceğim, zamanınızı almamak için; Bize 5 yıl içine verilmiştir?.. 185 milyon dolar. Nedir nüfusumuz? 42 milyon. 8,5 milyonluk Yunanistan'a ne verilmiştir? 125 milyon dolar. Nedir Yunanistan'ın nüfusu? Bizim 1/5'imizi. Aynı orana vursak bize 185 milyon dolar verildiği yerdü ona 625 milyon dolar. Ayrıcalıkları görüyorsunuz.

Sonra başka neler gelmiş? Akdeniz ülkelerinde Ortak Pazar'ın üyesi olmayan, bizim yetiştirdiğimiz ürünleri yetiştirip bu Pazar'a satan memleketlere aynı özel anlaşmalarla ayrıcalıklar tanınmış, bize de aynı. Şu halde onlar bizimle, Ortak Pazar'ın üyesi olmadıkları halde rahat rekabet eder hale gelmiş. Ama, bizim gibi gümrük duvarları kalkıp, Batı'nın malları gayet rahatlıkla iç pazarda da bizim sanayi mamüllerimizi rahat ekarte edecek bir düzeye sokulmamıştır.

Şimdi bunu somutlaştıralım: Sene 1972, dış ticaret açığımız 678 milyon dolardır. Sene 1973, dış ticaret

açığımız 769 milyon dolardır. Sene 1974, dış ticaret açığımız 2 milyar 246 milyon dolar. En büyük etki, petrol fiyatlarının dört misli OPEC ülkelerince artması. Sene 1975, dış ticaret açığımız 3 milyar 388 milyon dolar. 1976, 3 milyar 169 milyon dolar. 1977'nin 9 ayı, 3 milyar 330 milyon dolar.

Bir başka mukayese; 1972 ile 1974'ü kapsayan 3 yıl içerisindeki dış ticaret açığımız 3 milyar 693 milyon dolar. 2,5 senelik MC iktidar dönemindeki dış ticaret açığımız 9 milyar 814 milyon dolar.

Bu kadar çarpıcı, bu kadar farklı bir rakam dizisi karşısında ekonomimize hangi şekilde ümitle bakacağız? Hastalığı kabul etmeyen, çaresini bulamaz. Bu durumunu savunup iyi göstermeye yöneldiğimiz anda hiç bir iyileştirmeyi getiremeyeceğiz. Önce bunu kabul edeceğiz. Peki, bizim aynı kuşakta bulunduğumuz Akdeniz memleketlerinde de sıkıntılar var; ama bizden çok farklı durumları var. Mesela, bu memleketlerin ödemeler dengesinde olumlu sonuçlar aldıkları kalemler nelerdir? Turizm. Bugün İtalya'da dış ticaretinin % 44'ünü, Yunanistan'da % 31'ini turizmden sağlıyor. Geçen yıl ise turizmden gelen 180 milyon dolar olduğu halde, gider 200 milyon doları bulmuştur. Bunu da pasif kapatmışız, aleyhte kapatmışızdır.

Yine bu memleketler, gemicilik ve gemi taşımacılığıyla büyük gelirler sağlarken, Türkiye maalesef yabancı memleketlerden aldığı ve onlara sattığı malların nakliye ücretinin çoğunu yine yabancı memleketlere öder durumdadır.

Bu gidişle 1980 yıllarında dış ticaret hacmimiz rahathkla 10 milyar dolara doğru gidiyor. Ticaretimizde en azından bunun % 40'ını karşılayacak hiçbir iyileşme yok, hiçbir tedbir yok. Hele, Ortak Pazar ülkeleri, ürettiğimiz malların birçoğunu rahatlıkla ve bizden çok daha ucuza da üretmektedirler. Onun için diyorum ki, Ortak Pazar tam manasiyle Türkiye'yi ekonomik yönden kısıvrak bağlamıştır. Kıbrıs sorunu da «Demokles'in Kılıcı» gibi başımızın üzerinde durduğu sürece bu sıkıntılara çare bulamayacağız.

«Sanayimiz dışa bağımlıdır» dedim. Bakın şimdi rakamları vereyim:

1976 yılında 5 milyar doları aşan dış alımımız vardır. Bunun 2 milyar 239 milyon doları yatırım mallarına gitmiştir. Bunun dış ticarete oranı % 43,6'dır. 2 milyar 732 milyon doları da hammaddeye gitmiştir. Bunun oranı da % 53'tür. O halde yatırım malları ve hammaddeye giden para dış alımımızın

% 97'sini tutmaktadır. İthalatta yatırım malları ve hammaddede kısıntıya gitmeye başladı mı, Nejat Eczacıbaşı'nın dediği gibi fabrikalarda gayet tabii üretim daralacak, üretim daralması işsizliğe sebep olacak ve terse işleyen bir kısır döngü Türk toplumunu böyle kavuşturacaktır. Onun içindir ki, bu dışa bağımlı durum bu şekilde noktalanıyor.

KİT'lerin yönetimi hiç iç açıcı değil. İsraf alabildiğine. Partizanlık alabildiğine, Sıkıntılarımız son derece fazla. KİT'lerin zararlarını karşılamak için biraz evvel arkadaşımın da belirttiği gibi toptan eşya fiyatlarına yansımaya olmasın diye ve çeşitli nedenlerle onlara dokunulmadı, uzun müddet azar azar, hiç değilse yağıyla kavrulma politikasına giderek fiyat artırılması gerekirken, duruldu duruldu, birdenbire bir fiyat artışı getirildi. Şimdi bu fiyat ayarlamalarıyla KİT'lerden belki 40 milyar civarında bir gelir sağlanacak. Bunun 20 milyarı KİT'lerin zararını karşılayacak. 60 milyar dolar bunların yatırımlarına gidecek. O halde, oradaki büyük fiyat artışlarına rağmen, ekonomiye yön verecek, istikrar getirecek bir iyleşmeyi de yine göremiyoruz.

Kıymetli arkadaşım belirtti, geçen haftaki rakamlara da baktı, 1977 Kasım ayında tedavüldeki para 77 milyar 105 milyon idi. Bugünkü gazetelerde görüyoruz ki, bu miktar daha da artarak 77 milyar 224 milyona çıkmıştır. Halbuki yılbaşında 52 milyar. O halde 10 ay içerisindeki artış % 49'dur. Bu rekordur, bu hız hiçbir zaman yakalanamamıştır. Sayın Baykara burada o rakamı verdiği zaman daha geriye. Ondan sonra bir hayli daha ilerledi. % 41 olarak vermişler. Şimdi % 49. Bakın bir hafta, 10 gün içerisinde ne kadar artış olmuş?... Bir yılda artmayacak miktar bir haftada artıyor.

IMF'nin durumu ne, ne ister?... Ekonomisi son derece sıkıntıda olan Türkiye kredi bulmak için kendisine başvurunca, o da tabii bir dizi önlemler getirecektir. Nedir bu önlemler?... % 20 - 30 oranında devalüe istiyor. Hiç şaşmayalım, Hükümet bugün bir sıkıntıdan kurtulmak için bunu erteler gibi, buna bir bayram tatili veriyor. Seçimlerden sonra bunu yapacaktır, mecburdur. Şimdi mahallî seçimler vardır, yapmıyor; fakat bunu yapmaya mecbur, bunu yapacaktır. Para arzının etkin bir şekilde denetimini istiyor. Demin verdik; böyle alabildiğine gidiyor, olmaz diyor. Ücret ve maaşların dondurulmasını istiyor. Hele dondurulmazsa dahi, son derece az artımına belki taraftar olacaktır. Taban fiyatların sabitleşmesinden yanadır. Yatırımların mutlak suret-

te kısıtlanmasını ister. Millî gelir artışının, plan hedeflerinde görüldüğü gibi % 7 - 8 olmasını kesinlikle istememektedir, % 4,5 - 5'e razı olmaktadır. Faiz oranlarının artırılmasını ister. Tasarrufu özendirici tedbirlerin getirilmesini ister.

Bugünkü Hükümet bu tedbirleri alabildiği, güvence verdiği noktada, yine de demin bahsettiğim gibi, Yunanistan, Akdeniz memleketlerinin birçoklarına tanınan toleransların çok gerisinde belki bazı imkânlar koparılabilir. Ama, bu bizim için bunalımı aşma yönünden yeterli etkin tedbirler değildir.

Bunalımın bir de sosyal adalet yönünden korkunç tahrip edici getirdiği kötülükler vardır. Bunları, çarpıcı bir - iki örnekle huzurunuzda getirmek isterim.

Toptan eşya fiyatları 1973 yılında (Rakamları okumayacağım) 1975 yılının 9 ncu ayına kadar % 110 misli artmıştır. Korkunç bir artış... Halbuki, Batıda % 3 - 5 bir artırım getirecek tedbirler düşünüldü mü, mutlaka karşı tedbirler düşünülür. Bizde alabildiğine bu gidişe rağmen seyirci kalmışız.

Peki, bu artış ücretlere ve diğer kesimlere nasıl yansır?. Buna kısaca temas edeyim.

Şimdi; ayrıca, bir ayrıcalık getiren sistemin gereğini de huzurunuzda belirtmek isterim. Tarım ile hizmet ve sanayi kesiminde çalışanlar arasında korkunç bir fark vardır. Tarımda çalışanların kişi başına millî gelirden aldığı pay, 1 750 lira olmasına karşın, hizmet ve sanayi kesiminde bu miktar 7 580 liradır. Bir defa, böyle korkunç bir ayırım var. Zaten 8,5 milyon, hatta 9 milyon insan tarımda çalışır. Bunun ancak 500 000'i sigortaya tabi olup, geri kalanı da gizli işsiz durumdadır. Demekki, % 90'ına yakın köyde çalışanın sosyal garantisi de yoktur, üstelik millî gelirden aldığı pay, kasabalardaki işçiye nispetle 1,5 oranındadır.

Vergilemede enflasyon, düşük gelirli ezer, gelirli yüksek olanları korur. Hatta o kadar ki, para değerinin düşüş hızına eşit olarak gelirleri artırırsak dahi. Bu neden oluyor?... Bir örnek vereyim:

Meselâ, 1963 yılında zannediyorum en yüksek devreceli devlet memurunun maaşı 2 000 lira idi. Nedir bu zatın yıllık geliri?... 24 bin lira. 24 bin lira gelir sağlayan bir kişinin vergisi 4 730 liradır. 4 730 liralık vergi 24 bin liraya oranlanırsa, nispet % 18'dir. Demekki, % 82 kendisine kalmıştır, % 18'ini vergi olarak vermiştir. 1977 yılında, yan ödemesiz en yüksek maaş, gösterge 1 000, 12 ile çarparsak 12 bin lira eder. Yıllık gelir 144 bin lira. 144 bin liranın Gelir Vergisi ve Mali Denge Vergisi toplamı 62 800 lira eder. Oranladığımız takdirde, oran % 45'tir.

Demek ki, en yüksek dereceli bir Devlet memuru, 1962 yılında aldığı gelirin % 18'ini vergi ödeyip % 82'si kendine kaldığı ortamda aynı şekilde geliri artmasına rağmen bu defa % 45'ini vergi veriyor, % 55'i kendisine kahyor.

Görüyorsunuz ki, aynı şekilde artsa dahi ne kadar korkunç bir adaletsizlik tablosu ortaya koyuyor. Hele, fiyat artışlarını gelirler aynı şekilde takip etmezse ikinci bir şekilde aleyhe işleyen bir gelir kaybı olacaktır.

Şimdi bunu ufak dilimlerde yapalım:

1962 yılında 1 000 lira alan iki çocuklu memur, yılda 1655 lira vergi öderdi. Gelirinin % 13'ü vergiye gider, % 87'si kendine kahırdı. 1977 yılında para değerinin beş misli düştüğünü ve bu gelirin de beş misli arttığını kabul etsek. Aylık geliri 5 000 lira olunca, yıllık geliri 60 000 lira eder ki, bunun ödediği Gelir Vergisi ve Mali Denge Vergisi toplamı 19 630 liradır. Verginin gelire oranı % 33'tür.

Demek ki, aynı sabit fiyatlara göre geliri alan kişi bir yönden % 33'ünü vergi veriyor bir yönden % 13'ünü. Bu adaletsizliği giderecek tedbirler yok mu? Var. Nedir? Gelirlerdeki bu değişikliğe uygun olarak vergi dilimlerinde vergi oranlarında da aynı ölçüde onların lehine iyileştirme yapmak suretiyle olur. Mademki, katsayı 5'tir, o halde ilk dilim 2 500 lira % 10 vergi ödüyorsa, 12 500 lira % 10 vergi ödeyecektir.

Bunun sonucu neye geliyor? Gelir Vergisinin % 63'ü ücretlilerden, memurlardan alınıyor. İddia edebilir miyiz ki, Türkiye'de tüm gelirlerin de % 63'ü bunların cebine gidiyor? Hayır. Cebine çok az gitmesine rağmen en büyük payı öder durumdadır.

İşte bu toplumsal hayattaki çalkantı diğer yaşamımızı da alabildiğine etkiliyor. Millet adına bu kürsülerden yemin edenler bu dertlerin gerçeğini görüp de çare aramazlarsa görevini yapmazlarsa o halk onlardan ümit kesince kabahat, onlardan çok, bizlerdedir.

Bu sorunlardan, bakıyorum, şikâyet etmeyenimiz olmuyor. O halde çözüm için niçin somut tedbirler getirmek suretiyle anlaşmıyoruz? En az, çözümü tartışacak ortamı yaratmıyoruz. Beş aydır Millet Meclisi, Başkanımı seçememiş, toplanamaz halde. Hiçbir yasa teklifi getirip görüşülememekte. Yasalara göre, Anayasaya ve yasalara işlerlik kazandıracak olan Bu Meclis bunu önlerse, Anayasayı ihlâl olmuyor mu bu? Bal gibi, Anayasayı ihlâl ediyoruz. Anayasamızın işlerliğini erteliyoruz.

Bir konuya daha değindikten sonra, sözlerimi bağlayacağım.

Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri de istihdam sorunudur. Toplumsal huzuru, iç barışı, refahı, emeğin tümünü üretime katmak suretiyle temin etmek mümkün olacaktır. Halbuki, bugün Türkiye, Avrupa memleketlerinde işsizlik ordusu yönünden en zengin memleketlerdir. Şehirlerde 3 milyon insan işsizdir, İşçi Bulma kurumlarından iş bekler. Vasıflı emeğimiz yok denecek kadar azdır. Eğitimimize mutlaka ve mutlaka çağın koşullarına uygun yön vermek zorundayız. İşe dönük eğitimi getirmeliyiz. Klâsik eğitim sistemini kenara itmemiz lâzım. Bunu yapmadığımız sürece ne sanayimiz gelişebilir ne de yabancı memleketlerde hiçbir kolda ne yarışabiliriz ve ne de bu istihdam sorununu çözebiliriz.

Biraz evvel bahsettiğim gibi 9 milyon Türk köylüsünün 8,5 milyonu gizli işsizdir. Senede 2 - 2,5 ay çay toplayan, bir ay fındık toplayan, iki ay pamukta çalışan, iki ay zeytinde çalışan bir köylü on ay işsiz olduğuna göre bu aslında tam işsizdir. O halde, işsizlik sorununu çözmek için akılcı tedbirleri getirmemiz lâzım. Hele tarım kesiminde önümüzde son derece müsait bir konu var. Yine bu konuda sağ - sol tartışmalarının üzerinde, uygar memleketlerde herkesin anlaştığı, toprak reformunu yapmak suretiyle topraksız köylüye toprak verme, kredi verme, ileri tekniği getirme, kooperatifleştirme suretiyle hem üretimi artırmak, hem orada da yaşayan insanların çoğuna iş, imkân, ekmek bulma sorununu halletme olanağı var. Bunu kapitalist memleketler de yapıyor sosyalist memleketler de yapıyor.

Bugün en büyük gelir kaynaklarımızdan birinin ormanlar olması lâzım; halbuki ormanlarımızın da hali haraptır. Orman bölgesinde yaşayan köylüye, ormanı bakma, koruma, iyileştirme yönünden çalıştırmak suretiyle, tümüne asgarî ücret düzeyinde ücret ödense kısa bir dönemde buradan sağlanacak gelirler ödentinin üzerine çıkabilir; ama bazı işler peşpeşe yapılmazsa sıkıntı verir.

Or - Köy diye bir kuruluşumuz var. Orman köylerinde yaşayan insanlara kredi vermek suretiyle yaşamlarını düzeltmeyi düşünmüştür. Bu sene Trabzon'da yaptığımız ankette ne kadar para gitmişse geri dönüyor. Ne için? Orman köyünde kooperatiftan anlayan elemanı yetiştirmemiştir. Aşağıdan zaten kimse oraya gitmiyor. Gitmeyince de para geri dönüyor. Evveleminde, bunun altyapı tesislerini, eğitim düzeyini kurmak suretiyle elemanlarımızı da yetiştirmemiz gerekmektedir.

Şimdi, şu sıralarda bütçenin Meclislere gelmesi gerekmektedir. Yasalar gereği böyle olması gerekmektedir. Hele, Dördüncü Beş Yıllık Planında hazırlanmış olması gerekiyordu. Meclisin çalışma olanağının olmadığı bir ortamda Dördüncü Beş Yıllık Plan orta yerde yok. Bütçe hazırlıkları hangi safhada onu da bilemiyoruz.

Şimdi, Anayasamızın 41 ve 129 ncu maddeleri iktisadi, sosyal, kültürel hayatın kalkınma planlarına bağlanacağını emreder, Anayasamızın emri, Huzuru kalple bu Anayasamızın emrini yerine getirebiliyor muyuz, getirdik mi? Maalesef getirmedik.

Şimdi, ne yapmışız? Başbakanlığa bağlı Ekonomik Kurul. Planlamamızın da yerini aldı, her şeyin de yerini aldı. Anayasal kuruluşun yerini anayasal olmayan bir kuruluş almış durumdadır. Tam manası ile hâkim olmuş durumdadır. Plan, program - bütçe ilkesi tamamen bir kenara atıldı. Şimdi, Anayasamızın öngördüğü, kalkınmamız için son derece bu önlemleri almayan Hükümet, ve Hükümetin Sayın Baş, bakanları yasalara uymadı diye köylüyü, öteyi beriyi nasıl kınar? Nasıl üzerine yürür? Kanunu uygulamayana kuştüyü yatak, zavallıya bıçak mıdır? Kanuna saygı uygulayandan başlar. Anayasal düzeni tamamen kenara itmişiz, bugünkü savrukluğun, bugünkü ekonomik kötüleşmenin, bugünkü perişanlığın baş sorumlusu bu gidiştir. Türkiye'yi mahfeden bir gidiş. Önce Anayasamızın bu emrine uymak suretiyle Planlama Teşkilâtını tam manası ile etkin kılacağız. Merkez Bankasının çalışmalarını hükümetlerin, siyasilere birbirini dediğini tutmayan, birbirinden tamamen ayrı düşünen hükümetler içindeki hükümetlerin emrinden kurtararak; yurt kalkınması yurt gerekleri, yurt gerçeklerine uygun işlerlik getirmemiz gerekmektedir.

Tabiiyle bizlere sayın Hükümet sözcüleri cevap vereceklerdir burada, ondan sonra benim konuşma olanağım yok. Fakat, zannetmiyorum ki, cevaplar şu gerçekleri değiştirsin. Bugün Türkiye köylüsü şu gerçekleri değiştirsin. Bugün Türkiye'de köylüsü ile, işçisiyle, çoluğu ile çocuğu ile herkes ekonomik durumun kötüye gittiğinde müttefiktir. Çok ciddi önlemler alınmadığı takdirde iyileşmeyeceğinde müttefiktir. Türk halkı topyekûn bu gidişe güvensizliği vermiş durumdadır. Hatta ve hatta bu çerçeveyi daraltırsak; sayın bakanlar kendi evlerinde de şöyle bir tarafsız araştırma yapsa ev halkından da güvenoyu alacak durumda değildirler.

Ekonomimiz bu kadar bozuktur, gidişimiz bu kadar kötü iken onu iyi gösterme taktiği çok sevimsizdir, dilime yakıştıramıyorum, ama, bir demagojiden ileri gitmemektedir. Bu neye benzer; adam ateşler içerisinde yanıyor yakılıyor, on gündür kıvrıyor, doktor geliyor «Sende bir şey yok, sapaşağlamsın» diyor. Adam «Yapma doktor şuram ağrıyor, buram ağrıyor, kolum gitti» diyor. Doktor, «Hayır sende bir şey yok.» O zaman hastanın vereceği cevap «Doktor sen bu işin doktoru değilsin veya benimle dalga geçiyorsun» der. Türk toplumu bu ortamdadır, Türk toplumu bu haldedir. Onun için diyoruz ki, sıkıntıyı peşinen kabul etmek suretiyle önlemlerimizi; parti farkı da gözetmeden ciddi dialog kurmak suretiyle ortaya koyarak getireceğiz.

Hayat pahalılığı, karaborsa, kıtlık, kuyruklar, vurgun diyarı, istifcilik, açlık geleceğe güvensizliği alabildiğine artırmaktadır. Türk vatandaşı bu durumda derin derin düşünmektedir. Ekonomik anarşi sosyal anarşiye de hem öncülük hem de kaynaklık ediyor.

Bugünkü Hükümetin yapısı, olaylara bakış açısı bu tehlikeli gidişi durdurucu olmak şöyle dursun, hızlandırıcı niteliktedir. Esas kaygı veren de bu, hızlı bir kapitalist tekelleşmeye kayış vardır. Siyasi iktidar bir yanı ile bunu kolaylaştırarak bu adaletsizliği, pahalılığı, anarşinin etkisini alabildiğine artırmıştır.

Yurtsever, memleketin geleceğine karşı iyi düşüncelerle dolu olan insanlar, bu gidişe tepki duyunca onları susturmak için önlemlere yönelmek dertlere deva değil, daha çok belâlar getirmektedir. Bugünkü iktidarın politikası ekonomik hayatta da, sosyal hayatta da, hızla bunalım yaratma politikasıdır.

Gerçekçi akılcı bir davranışla küçük hesap ve oyunlardan vazgeçerek Türkiye'yi çok daha tehlikeli boyutlara itmeden yönetimi ile bizi bu aşamaya getiren hükümetten kurtararak, mutlu yarınların yapıcısı birlik ve beraberliğin kurucusu, sosyal, ekonomik sorunların gerçek çözümcüsü güven veren bir hükümetin etrafında birleşmemiz gerekmektedir. Özgürlükçü demokrasiye milli egemenliğe, gerçekten sahip çıkamazsak, ona çok göz koyanlar olabilir.

Saygılarımla. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Buyurun Sayın Mukbil Abay.

MUKBİL ABAY (Konya) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Birinci MC Hükümeti yıllardır uygulaya geldiği sorumsuz, dengesiz politikasıyla Türkiye'yi ekonomik sorunlar ve sıkıntılar ülkesi haline getirmiş bulunuyor. Ekonomi kurallarını ve ülkenin gerçeklerini oy he-

saplarına, iktidar hırsına feda eden bu çarpık ve savruk zihniyettin İkinci Cephe Hükümeti döneminde de sürmekte olduğunu üç aylık uygulamaya bakarak görmekteyiz.

Gerek kuruluş biçimi, gerekse uyguladığı politika ile Birinci MC Hükümetinin devamı olduğunda kuşku bulunmayan İkinci Cephe Hükümeti, kendi yarattığı sorunların, çelişkilerin şaşkınlığı içinde tedbir paketleri hazırlarken ülke ekonomisini daha da perişan hale sokmuş, halkın yaşantısını daha da çekilmez duruma getirmiştir. MC Hükümetlerinin ülkemizi bugünkü bunalmış duruma düşüren politikasının niteliğini ve sonuçlarını tartışıp değerlendirerek çıkış yolları arayan Cumhuriyet Senatosunun bu oturumunda iktidarın benimseyip içine sindirdiği bir konuya, kaynak israfına, savurganlığa bir kaç örnekle kısaca değinerek görüşlerimi açıklamak istedim.

Değerli arkadaşlarım,

Gelişmiş sanayi toplumlarıyla ülkemizi arasındaki açıklığı süratle kapatarak bir an önce çağdaş uygarlık düzeyine ulaşabilmek için, bağımsızlığımızın ekonomik dayanaklarını güçlendirmek ve kaynaklarımızı üretken alanlara yöneltmek zorunda bulunuyoruz. Büyük Türkiye, müreffeh Türkiye sloganını dilinden düşürmeyen Cephe Hükümetleri büyük ve müreffeh Türkiye'nin kurulması için gereken akılcı ve bilimsel koşulların hazırlamak şöyle dursun; tam tersine kapitalist toplumların değer ölçülerini benimseyerek bu gelişmiş ülkelerin tüketim eğilimlerine özendiren bir ekonomi politikası izlemeye devam etmektedir. Hem de bu gelişmiş ülkelerin hiç birinde görülmeyen bir israfla, bir savurganlıkla, MC İktidarı tüketime yönelik bu savurgan politikasıyla belki çok uluslu gazoz fabrikatörlerinin, belki çocukları Bağdat Caddesinde kuyruklu arabalarla dolaşan para babalarının, emeksiz, ya da az emekle aşın kazaç sağlayan patronların tüketim eğilimlerine yardımcı bulunabilmiş, ama gittikçe yoksullaşan halkımızın insanca yaşama haklarına kavuşabilme çabasına bir katkıda bulunamamıştır.

Partizanlığı bugüne dek görülmemiş boyutlarda Devlet dairelerine, İktisadi Devlet Teşekküllerine soğan Cephe Hükümetleri en önemli kaynak olan insan gücünü, beyin unsurunu oy kaygısı ve iktidar hırsıyla, harcamayı, bu amaçla kullanmayı âdetâ ilke edinmiştir. kamu kuruluşlarının ve Devlet dairelerinin hemen tamamında namuslu, yetenekli elemanların birçoğu partizan düşünce ve nedenlerle işinden, ya da yerinden edilmiştir. Meslek ve memuriyetlerinde uzman olan kamu görevlileri, bilgi ve ihtisaslarıyla ilgili olmayan

eylemsiz görevlere ve Cephe Hükümeti döneminde meşhur olan tabiriyle «Kızağa» alınmışlardır.

Örneğin, Sümerbank fabrikalarının tecrübeli ve başarılı müdürlerinin tamamına yakın bir kısmı bugün Genel Müdürlük binasının bir köşesinde her türlü yetkileri ellerinden alınmış olarak «uzman» ismiyle bombos oturtulmaktadır. Bunların birçoğları oturacakları iskemle, çalışabilecekleri bir masa dahi bulamadıkları için, tüm görevleri ay başlarında Sümerbank Genel Müdürlüğünün Saymanlığına uğrayarak 1 nci derecenin 4 ncü kademsinden maaşlarını alıp, memleketlerine çekip gitmek halinde tecelli etmektedir.

Bu şekilde insafsızca harcanan bu değerli teknisyenlerin yerine milyarlık fabrikaların başına gene çoğunlukla yetersiz, yeteneksiz parti sempatanları, hatte parti militanları getirilmiş; bu millî kuruluşların verim ve randımanları alabildiğine düşürülmüştür.

Yetmişmiş uzman ve teknik eleman gereksinmesinin doruk noktasına ulaştığı bir ülkede ve bir dönemde, yetiştirmesi milyonlara malolan bu beyin güçlerini yoksul halkın kesesinden aylık ödeyerek işsiz, güçsüz oturtmaya mahkûm eden bu yönetim, partizanlığı ve savurganlığı hangi boyutlara ulaştırmıştır, bunu Cumhuriyet Senatosunun sayın üyelerine ve kamuoyuna duyurmayı görev biliyorum.

İşinden edilerek, yerinden oynatılarak tedirgin edilen bu kamu görevlilerinin boşalan kadrolarına cepheyi oluşturan partilerin has adamları yerleştirilmekte, devlet hizmetinin parsellenen kesimlerinde parsel sahibi partilerin mensupları için yeni kadrolar, torba kadrolar oluşturularak Devlet Hazinesi bu partizan elemanlara adeta ulufe olarak dağıtılmaktadır.

Değerli arkadaşlarım, hızlı bir sanayileşmenin planlı ve akılcı savaşını vermek zorunda olan toplumumuzda gösteriş tüketimi biçimini sınırlayarak sağlıklı ve yaygın tüketimi özendiren bir tutum izlenmesi gereken ülkemizde Cephe İktidarı tam tersine bir politika uygulaması ile özellikle güncel gereksinmemiz olan enerji alanında akıl almaz bir savurganlık örneği vermektedir.

1974 yılında CHP - MSP Ortak Hükümeti döneminde dünya petrol fiyatlarının % 400 artmış olduğu bir ortamda, Ecevit Hükümetinin yapmış olduğu bir zorunlu zammı dillerine dolayarak, 2,5 yıldan beri kahvelerde, meydanlarda, basında, radyoda kıyasıya eleştiren bu iktidarın sözcüleri, iktidarda buldukları süre içinde, oy hesabı uğruna yoksul halkın daha da yoksullaşması pahasına Devlet Hazinesini yerli ve yabancı TIR filolarının yakıt depolarına aktarmaya

devam etmişlerdir. Kamyonların özel olarak geliştirilmiş, yapılmış, büyütülmüş depolarında bu yoksul halkın kesesinden Devlet Hazinesince sübvansede edilen ucuz Türk petrolü yıllarca ülke dışına da taşınarak oralarda da kullanma olanağını bulmuşlardır.

Yaban ellerinde dışını turnağuna takarak çalışan işçilerimizin alnteri dövizlerini yerli, yabancı taşıt patronlarının kuyruklu, kulaklı araba sahiplerinin ceplerine aktaran MC ortakları Hakkâri'nin dağında ki çobanı, o yoksul çobanın oylarını alıp cebine koyduktan ve üçlü ortak husumet cephesini kurduktan sonra hatırlayabilmişlerdir. Gerçekte Hakkâri'nin dağındaki yoksul çoban düşünülerek değil de, yabancı kredi kuluşlarının emir ve isteklerine boyun eğilerek böyle bir karar alındığı ortadadır.

Değerli arkadaşlarım,

Türkiye'de halkın vergi yükünü artırmasına karşın, sağlıklı kalkınmamızı engelleyen unsurların başında kamu kesimindeki yetersizlik ve savurganlık gelmektedir. Bilimsel verilere göre en azından % 40 kaynak israfını içeren bu uygulama ve umursamazlık, ekonomik sıkıntımızın da başlıca nedenlerinden biridir.

Üretime yönelik olmayan yatırımların ve ticarî harcamaların azami ölçüde tutulması gereken bir dönemde, kamu hizmetlerinin gerektirdiği zorunluğu aşarak milyonları, yüz milyonları ölü yatırımlara gömen bir savurgan zihniyetle karşı karşıyayız.

Son günlerde Demokratik Parti milletvekili Sayın Sükan'ın İçişleri Sivil Savunma binalarıyla ilgili demeci bunun güncel bir kanıtıdır. Bütün detay ve belgeleleriyle basına da İbraz edilen bu demekte, söylendiği gibi, bugün İçişleri Bakanlığının tevsî binaları yapılmakta ve bu binalar Sivil Savunma hizmet binalarını da içermektedir. 1978 yılında tamamlanması beklenen bu binaların yapımı devam ederken, bunların tamamlanmasına bir yıl kala, hem de tamamlanmamış, mesken için imal edilmiş binaları, 30 milyon lirahk binayı 90 milyon lira ödeyerek satınalmak, bu Cephe İktidarının savurganlığını yeterince ortaya koymaktadır. Bu binaların gerçek değeri 30 milyon lira olduğu halde 90 milyon liraya satıldığı söylenmekle beraber, burada birtakım suistimallerin, oyunların ve rüşvetin döndüğü iddialarını da bir tarafa bırakalım; gerçek değeri ödenerek alınmış olsa dahi, bugün bu içinde bulunduğumuz darboğaz döneminde sadece bir yıl sonra binaları tamamlanacak olan Sivil Savunma için şimdiden 90 milyon lira verilerek alınması ve böyle ölü bir yatırıma para gömülmesi her halde ancak bu-

günkü İkinci Cephe Hükümetinin savurgan zihniyetine uygun bir hareket olur.

Değerli arkadaşlarım;

Türkiye'de halkın vergi yükünün artırılmasına karşın, bu sağlıklı kalkınmayı engelleyen unsurların birisi de enerji tüketimi alanındaki savurganlıktır.

Bugün ülkemizin birçok yöreleri temelleri atılıp, terkedilmiş ya da inşaata başlanıp yarım bırakılmış Devlet yapılarının iskeletleriyle doludur. Bunların birçokları yağmur - yaş altında çürüyüp gitmekte, geri kalan kısımda da demir aksam, ahşap aksam yöre halkı tarafından âdeta talan edilmekte ve bu israf büyük boyutlara ulaşmış bulunmaktadır.

Toprak Mahsullerini koruyacak silo ve depolar yapımı düşünülmezken; bakanların, bazı gözde müşavirlerin ve genel müdürlerin makam odaları milyonlar harcanarak duvarlar lambri ile kaplanmakta, air-conditiona varıncaya kadar en pahalı cinsinden malzeme ile süslenmekte, onarılmaktadır. Emekçi halkımızın alın teri ürünleri toprak altında çürütülürken, kamu kuruluşları erkânının davetiyeleri, bayram ve yılbaşı tebrikleri ithal malı birinci sınıf kuşe kartlarla iletilmekte ve asker sivil kesimde resmi araba saltanatı alabildiğine devam etmektedir.

Ekonomik sorunlarını çözümlenmiş bir çok zengin ülkelerin; örneğin İskandinav ülkelerinin bu konuda ne kadar hassas davrandıkları, onların devlet ve hükümet adamlarının ne kadar titiz oldukları bilinirken, bizde sadece sayın bakanlar değil, genel müdürler ve yüksek düzeydeki birtakım devlet memurları da lüks arabalarla adeta safa sürmektedir.

Enerji harcamalarının ve savurganlığın önlemlerini almak mevkiinde bulunan Devlet Personel Dairesi Sayın Başkanının bu yaz iki defa makam arabasıyla çoluk - çocuğu ile birlikte Şarköy'e deniz safasına gidip geldiğini söylersem, bu belki ufak; fakat anlamlı bir örnek olur sanıyorum.

Değerli arkadaşlarım;

İkinci Cephe Hükümetinin halkı tüketim mallarına özendirerek, döviz israfını kamçılamanın uygulaması, bazı göstermelik önlem çabalarına karşın sürüp gitmektedir.

Cephenin değişik kanatlarından içtenlikten yoksun demeciler verile dursun, Amerikan Pazarları yabancı menşeli lüks tüketim maddeleriyle dolup taşıyor. Veremliye röntgen filmi, kalp hastasına ilaç bulunmazken, her cinsten parfümeriyi, tuvalet malzemesini, Amerikan sigarasını, İskoç viskisini, gümüş ve kristal süs eşyasını istediğiniz kadar bulabilirsiniz bu mağazalarda.

Üretici halkımızın meyve ve sebzeleri, dahında, tarlasında çürütülürken, şarküteri vitrinlerinde Hollanda peynirleri, Danimarka kompostoları, USA markalı hazır çorbalar, domates suları, domates çorbaları sergilenmektedir. Bu sorumsuz döviz israfının faturasını da, lüks tüketim maddeleriyle hiç bir ilgisi, ilişkisi bulunmayan, parfümerinin, kristalin, viskinin adını bile duymayan yoksul halkımız ödemektedir.

Sosyal ve kültürel önemi tartışılmayan Devlet radyosunun, Devlet televizyonunun yayın saatlerini kısmak, üç ampulün birini söndürmek yoluyla enerji tasarrufu sağlama eğilimini en yetkili ağızdan duyuran bu Hükümet, renkli televizyona geçileceği propagandasıyla, renkli televizyon cihazı iç alımlarını alabildiğine özendirilmektedir.

Normal televizyonların beş altı bin lira olmasına karşılık, 20-30 bin lira olan renkli televizyon alımları bugün Türkiye'de büyük bir yekûn tutmakta ve buna milyonlar harcanmaktadır. Evlerde bomboş ve işe yaramaz bir halde renkli televizyon yayını beklenmektedir.

Bırakın bunlar için sarfedilen, milyonları, milyarları, bugünkü normal televizyona nazaran üç misli fazla enerji tüketen renkli televizyonun memlekete getirileceği propagandasının yapılması dahi, yine bu Cephe İktidarının savurgan zihniyetini ortaya koyan örneklerden biridir:

MC Hükümeti Sayın Başbakanının kendini beraşlar ve sular kralı ilan etmesine karşın, ülkemizin yeraltı ve yerüstü su kaynakları yeterince değerlendirilememektedir. Örneğin, ayakları altında koskoca bir deniz yatan Konya ovasının çilekeş halkı, yılın dört mevsiminde gözlerini gökyüzüne dikerek 1977 yılında hâlâ bulut aramaktadır.

Madenlerimiz, milli çıkarlarımız doğrultusunda işletilememekte, hammadde ve enerji yönünden dışa bağımlılığımız gittikçe artmaktadır.

Ormanlarımız, her geçen yıl, dozunu ve hızını artıran bir tempo ile yanıp bitmekte, yazın orman yangınları mevsiminde verilen sözler güzün unutulup gitmektedir.

Arkadaşlarım;

1950 yıllarında genç bir gazeteci olarak yüksek tahsilimi yaptığım dönemde mensup olduğum gazetesinin bir muhabiri olarak, o günün Tarım Bakanı Sayın Eğriboz'la bir mülakat yapmıştım. Demokrat Partinin Sayın Bakanı orman yangınlarının gerçekten memleketin milli servetini yakıp kül ettiğini, buna karşı

bütün önlemlerin alındığını, helikopterlerden, yangın bombalarından, yangın kulelerinden oluşa güçlü bir yangın önleme ve söndürme örgütünü en geç bir yıl sonra uygulamaya geçireceğini müjdelemişti ve Bakanın emriyle o günün gazetelerinde bu haber manşet olarak yayınlanmıştı. Aradan bir çeyrek yüzyıl geçti; Demokrat Partinin devamı olduğunu her yerde, her fırsatta göğsünü kabartarak söyleyen bugünkü Adalet Partisi ve yandaşları, hala her gün korkunç çatırtılarla yanıp kül olan bu milli servetimizi, boş, anlamsız gözlerle bir Neron iştirakiyle seyretmeye devam ediyorlar.

Değerli üyeler;

MC Hükümetlerinin vergi uygulamasındaki tutumu ve yetersizliği de önemli bir kaynağın israfına yol açmakta, vergi kaçaklığı büyük boyutlara ulaşmış bulunmaktadır. Bir yıl içinde tahsil edilen Gelir Vergisinin % 68 oranını sadece işçiler ve memurlar ödemekte, milli gelirden en büyük payı alan tüccarların, sanayicilerin, esnafın, çiftçinin tümünün ödediği verginin oranı ise % 32'yi geçmemektedir.

Vergi yükünün dağılmasında adaletsizlik yaratan bugünkü vergi sistemimizin yapısı bir yana, MC Hükümetlerinin vergi kaçaklığını önleyecek etkili denetim örgütünü kurmamakta bilerek, ya da isteyerek direnmesi, böylece büyük boyutlarda bir kaynak israfına neden olmaktadır.

Vergi kaçaklığı yoluyla toplum kaynaklarının israfına yol açan Devlet yönetiminin, hızlı bir reforma yönelmesi artık kaçınılmaz olmuştur ve bu konuda çok geç kalmıştır. MC'nin «Teşvik tedbirleri» adı altında güttüğü politika, kaynak israfında yine azımsanmayacak bir yer tutuyor arkadaşlarım. Teşvik tedbirlerinde gerekli ölçülerin sağlıklı biçimde saptanmış olması nedeniyle uygulama, amaçtan tamamen saptırılmıştır. «Vergi iadesi» biçimindeki uygulama da yozlaştırılmış, Cephenin ekonomi politikasının temelindeki bozukluk nedeniyle, kaynak israfından, yoksul halkın sırtından bir avuç sanayici ve ihracatçı palazlandırmaktan öte bir yarar sağlamamıştır.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Hayat pahalılığı, zam ve devalüasyon konuları, gerek Grupumuz adına, gerek diğer gruplar adına, gerekse kişisel olarak yeterince açıklandığı için bu konulara değinmedim. Ancak, zamların ve pahalılığın nedenlerinden biri olan savurgan Cephe politikasının içeriğini vurgulamaya, Birinci ve İkinci Cephe Hükümetlerinin, Devlet yönetiminin her alanında uyguladığı savurganlığın hazin tablosunu, ana hatları ve bazı

somut örnekleriyle çizmeye çalıştım. Bu tablo, ülkemizin dış güvenliğini, halkımızın iç güvenliğini ciddi tehlikelerle karşı karşıya getiren, toplum yaşamımıza cinayeti, soygunu, vurgunu sokan bir yönetimin, Cephe yönetiminin dış ve iç tehlikelerle dolu çarpık politikasının sadece bir bölümüdür. Sırf bu yönü, bu tutumuyla dahi, bu sorumsuz iktidar, bu ülkeyi, bu halkı yönetmek yetkisini çoktan yitirmiştir.

Carter'in masasına yumruk vuranlar, Konya bozkırlarına buğday yerine fabrika tohumları atanlar, davadan dönenleri kurşuna dizenerler; bu sorumsuz, bu ciddiyetsiz Devlet adamları, ilkel bir aşireti değil, onurlu Türk toplumunu, Türkiye Cumhuriyetini yönettiklerini artık öğrenmelidir.

Cumhuriyet Hükümeti, IMF Örgütünün iflas masasında yargılanırken, yediden yetmişe yoksul halkımız bir paket sana yağı alabilmek için kuyruklarda beklerken, ülkeyi baştan başa yağla yıkayabileceğini söyleyen sorumsuz Hükümet Üyesine sesleniyorum: Vazgeçin ülkeyi yağla yıkamaktan; şaibeli ellerinizi bu soylu ve yoksul halkın yakasından çekerek onun onurunu, haysiyetini düşünün.

BAŞKAN — Sayın Abay, başkalarına hakaretimiz sözler sarfetmek hakkını haiz değilsiniz. Rica ediyorum. Çünkü, bu kürsünün bir seviyesi vardır. O seviyeyi muhafaza etmeye mecburuz. Bu kürsü başkalarına hakaret etmek için bir vasıta kılınmaz. Rica ediyorum.....

MUKBİL ABAY (Devamla) — Sayın Başkan, herhangi bir kişiye karşı değil.

BAŞKAN — Rica ediyorum, yani seviyeyi aştı sözünüz, onun için ihtar ediyorum. Rica ediyorum.

MUKBİL ABAY (Devamla) — Sayın Başkan, uyarınıza teşekkür ederim.

Bu kürsünün kudsiyetini müdrükim. Bu kürsiye şahıslara, kişilere, kişisel nedenlerle, kişisel bir hıncı hakaret edilmeyeceğini de biliyorum; ama ben bu kürsiye MC İktidarının dalkavukluğunu yapmak için değil, onun çarpık politikasını vurgulamak için geldim.

Onun için..

BAŞKAN — Fikirlerinizi söylemeye geldiniz efendim, hakaret etmeye değil. Rica ediyorum.

MUKBİL ABAY (Devamla) — Ben hukukçuyum efendim.

BAŞKAN — «Şaibeli» sözlü, hakaretimiz bir sözdür. Onu rica ediyorum; daha dikkatli konuşmanızı rica ediyorum.

MUKBİL ABAY (Devamla) — O sözünü, o kelimeyi çıkarıyorum Sayın Başkan ve cümleyi şöylece tamamlıyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

MUKBİL ABAY (Devamla) — Vazgeçin ülkeyi yağla yıkamaktan, pamuk ellerinizi bu soylu ve yoksul halkın yakasından çekerek, onun onuruna, haysiyetine sürdüğünüz lekeyi yıkayın, temizleyin.

Tümünüze saygılar sunarım değerli arkadaşlarım. (CHP sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Buyurun Sayın İlhan.

İSMAİL İLHAN (Muş) — Sayın Başkan, değerli senatörler;

Yüce Senatamızda iki haftadan beri görüşülmekte bulunan «Türkiye'nin Ekonomik Durumu» hakkında, grup sözcüleri görüşlerini dile getirdiler. Aynı konu hakkında bağımsız bir üye olarak, görüşlerimi kısaca belirtmek üzere söz almış bulunuyorum. Konuyu Yüce Senatoya getirmek suretiyle, bize bu konuşma imkânını veren önerge sahibi arkadaşlara bu vesile ile şükranlarımı iletme isterim.

Sözlerime başlamadan evvel, geçen hafta salı günü bu yüce kürsüden partilerinin görüşlerini dile getiren Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü Sayın Ziya Müezzinoğlu ve Adalet Partisi Sözcüsü Sayın Ahmet Demir Yüce'nin, gerçekten Senatonun yüceliğine yakışır bir üslup kullanmış olduklarını ve bundan memnun kaldığımı belirtmek istiyorum. Özellikle Adalet Partisi Sözcüsünün, Sayın Müezzinoğlu'na buradan alenen teşekkür etmiş olmaları, demokrasimiz adına sevindirici işaretlerdir. Huzurumuzda her iki sözcüye de şükranlarımı sunmak isterim.

Partiler arasında iyi veya kötü ortam yaratmak biz parlamenterlerin elinde olduğu malumunuzdur. Herkes bu konuda kendine düşeni yapmalıdır. Çoğulcu demokratik sistemi ayakta tutmak, ancak bu şekilde mümkün olabilir.

Aziz milletimiz siyasi partilerin yersiz sürtüşmelerinden duyduğu ıstırapı hiç bir şeyden duymamış; çok partili sisteme geçtiğimizden bugüne kadar memleket yararını arka plana iten kırıcı parti mücadelelerini üzüntü ve endişe ile takip etmiştir ve halen de etmektedir.

Partilerin varlığı Türkiye'nin ve demokratik düzenin varlığı ile mümkün olabilir. Üzülerek belirtmek istiyorum ki, hâlâ Parlamentomuzda tutum ve davranışlarıyla bu açık gerçeği göremedikleri veya görmek istemedikleri; ülke yararından evvel parti yararını düşündükleri intibamı veren kimseler vardır.

Allah göstemesin; gelişmeler, Türk Demokrasisini ve hatta Devletimizin geleceğini tehlikeye düşürecek olursa, bu neticeden yalnız buna sebebiyet verenler değil, hepimiz ve tüm milletimiz büyük zararlar görür. Bugünkü gidişata seyirci kalmamız, bizi tarihi sorumluluk altına itecektir.

Sayın Başkan, değerli senatörler;

Millet Meclisi Başkanının hâta seçilememiş olması, Türkiye'nin iç ve dış meselelerinin böylesine ehemmiyet kazandığı bir dönemde Meclisin çalışmaması, demokrasimiz ve Türkiye için telâfisi imkânsız sakıncalar doğurmaktadır. Meclis Başkanının seçilmesinde gerekli anlayışı göstermeyen ve küçük parti hesaplarında direnmekte devam edenler, halkımıza ve Devletimize çok büyük kötülük yaptıklarını artık anlamalıdır.

Meclis Başkanı konusunu, Bütçe ve Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı müzakerelerinin yapılabilmesi için derhal ve mutlaka mahallî seçimlerden önce halledilmesi zaruridir.

Sayın Başkan, değerli senatörler;

Türkiye, çeşitli alanlarda tarihinin kritik devrelerinden birisini yaşamaktadır. Bugünkü meseleler karşısında tutulacak yol ve alınacak tedbirler, Türkiye'nin geleceği için büyük önem taşımaktadır. Asayişsizliğin, Devlet yönetimindeki otorite eksikliğinin yanında, Türkiye'nin ekonomik durumu da çok kritik bir noktaya gelmiş bulunmaktadır. İçinde bulunduğumuz ekonomik durum, bir taraftan aşırı fiyat artışları ve mal darlığı şeklinde ülke içi etkilerini sürdürürken, bunun yanında, dış politikamızı da baskı altına almış bulunmaktadır.

Dış ödemeler dengesindeki büyük ve gittikçe büyüyen açıklar, yalnız kısa vadeli günlük tedbirlerle çözümlenmeyecek kadar büyük boyutlara ulaşmıştır. Türkiye, dış ticareti, ithalatı durma noktasına yaklaşmış bir ülke haline gelmek üzeredir. Dış ödeme imkânsızlıklarının şiddetlenmesi ve ithalatın durması ise, kurulu Türk endüstrisini işleyemez hale getirme, büyük çaplı işsizlik yaratma istidadı taşımaktadır.

Ekonomimizin bugünkü sıkıntılı noktaya gelmesinde mutlaka, yakın veya uzak geçmişte görev yüklenen siyasi iktidarların tercih, takdir ve tatbikat hataları vardır; Planlama düzeyinde yapılan büyük hatalar vardır; koalisyon hükümetleri kurma zorunluğunun etkileri vardır, Kıbrıs Harekâtının yüklediği ekonomik külfetin ve Kıbrıs Barış Harekâtından sonra dış politikada Türkiye'ye karşı takınılan tavırların etkisi vardır, Amerikan silah ambargosunun etkisi var-

dır, Türkiye'nin ithal ettiği petrol ve endüstri ürünleri fiyatlarındaki aşırı fiyat artışlarının rolü vardır, Türkiye'nin endüstrileşme, ihracat, turizm, yabancı sermaye hareketleri konusundaki yetersiz politikasının etkisi vardır, Ortak Pazar bölgesi ve Orta Doğu ile ekonomik münasebetler alanındaki hazırlıksızlığın, yetersizliğin rolü vardır, iç piyasada aşırı enflasyonist gidişin frenlenmemesinin, ihracat fiyatlarıyla, iç fiyatlar arasında gerekli paralelliğin kurulamamasının rolü vardır.

Yukarıda belirtilenler gibi, pek çok başka sebebi ortaya koymak ve bunlar üzerinde geniş eleştirilere girmek mümkündür.

Sayın Başkan, değerli senatörler;

Halen öyle bir noktadayız ki, Türk ekonomisini kurtarabilmek için, eleştiri, isnat, parti çekişmeleri, politik avantaj üst düşünceleri içinde fazla vakit harcamak imkânımız yoktur. Parlamentodaki bütün siyasi partilerin asgari müştereklerde en kısa zamanda birleşmeleri, Türk ekonomisini kurtarmak için ideolojik ve politik kutuplaşmanın üstüne çıkmaları, gerekirse fedakârlıklar yapmaları zorunluğu doğmuştur. Parlamentodaki siyasi partiler en kısa zamanda asgari müştereklerde birleşmez, Türk ekonomisini kurtarmak için bir araya gelmezler, Hükümet üç başlı ve nev'i şahsına münhasır bir federasyon havasından çıkarılamazsa; Cumhuriyet Halk Partisi, Adalet Partisi, MSP ve Millî Hareket Partisi arasında iyi niyetli bir diyalog en kısa sürede kurulamazsa, biz bugünün parlamenterleri olarak, geleceğin üzücü gelişmelerinin sorumluluğunu tarih önünde üzerimizde taşıyız.

Acil ekonomik sorunlara en faydalı tedbirleri bulmak, bunları etkili biçimde uygulamak ve Türk ekonomisini bugünkü çıkmazdan kurtarmak için bütün partiler ve parlamenterler birleşmeye, siyasi çıkar hesaplarının, hiç değilse bir süre için üstüne çıkmaya, gerekirse parti menfaatini memleket menfaatine feda etmeye mecburuz. Aksi halde millete hesap veremeyiz. Yüce Parلمانonun değerli senatör ve milletvekillerinin, en ileri bir vatanperverlik duygusu içinde ve partiler arasında asgari iştiraki sağlayacaklarına inanmak istiyorum.

Sayın Başkan, değerli senatörler;

Türkiye'nin ihracatı son iki yıldır tahminlerin altında kalmakta ve azalmaktadır. Yıllık işçi dövizî girişi, üç yıl öncesine oranla büyük ölçüde azalmıştır. Turizm gelirleri konusunda geçmiş dönemlerin iyimser tahminleri gerçekleşmemiş, bu alanda da duraklama dönemine girilmiş, turizm giderlerinin gelirleri

aşması gerçeği ortaya çıkmıştır. Yabancı sermaye ithali duraklamıştır, dış kredi kapıları kapanmıştır. İhracatın 1977 yılında iki milyar doların altında gerçekleşmesi ihtimaline karşılık, Türkiye'nin ithalât ihtiyacı altı milyar dolara ulaşmaktadır.

Son yılların Türkiye'sinde, ürettiğinden daha fazlasını tüketme eğilimindeki bir toplum oluşmuştur. Ashında kat olan ekonomik kaynaklar, üretimden ziyade spekülasyona tahsis edilmektedir. Tütün, buğday ve pamuktaki önemli stoklar ihraç edilememektedir.

Dünyanın en cazip pazarı olarak kabul edilen Batı Avrupa ve Ortak Pazar ülkelerinde konfeksiyon, tekstil gibi, Türkiye'nin teorik alanda üstünlük sahibi olduğu dallarda Türk malları satılamamakta, Çin, Taylan, Kore ve Hindistan gibi Uzak Doğu ve Afrika ülkeleri malları satılmaktadır.

Türkiye'de İktisadi Devlet Teşekkülleri korkunç bir israf, sorumsuzluk ve ehliyet noksanlığı içindedir; organizasyon bozuktur.

Bankacılık sistemi islahaya muhtaçtır. Dış ülkelerdeki diplomatik temsilcilerimiz, ticaret ateşelerimiz, Türkiye'yi siyasi yalnızlığa ve ekonomik yalnızlığa terketmektedirler.

Türkiye'nin sanai imalatı, genellikle kalitesiz ve pahalıdır. Tarım ürünleri dış pazarların aradığı ve abıştığı kalite ve standart ölçülerden çok uzaktır. Taban fiyat politikasında, dış pazar fiyatları ile paralellik ve Devletin sübvansiyon gücü hesaplanmak gerektiği halde bu konu da, daima siyasi çıkarlar çatışmasının geniş alan olagelmektedir. Fiyat ile ücret arasındaki denge bozuktur. Aşırı enflasyon, Türkiye'yi ekonomik alanda dünyadan tecrit eder hale getirmiştir.

Bir ara ümit bağlanan Petrol üreticisi dost ve kardeş İslâm ülkeleri ile ekonomik ve siyasî bağlar geliştirilip, güçlendirilememektedir.

Sayın Başkan, değerli senatörler;

Türkiye, yıllık dört milyar dolara ulaşan dış ticaret açığı ile ekonomik varlığını sürdürülemez. Kısa sürede dış kredi temini, eldeki bazı ürün stoklarının tüketilmesi, geçici ferahlıklar sağlayabilir; fakat Türkiye'nin ekonomik sorunları kronik ve sürekli bir mahiyet kazanmış bulunmaktadır. Bu sebeplerle, Türk ekonomisinin yeniden ve elbirliği ile düzenlenmesi, planlanması, kendi yükünü çeker hale getirilmesi en kısa sürede gerçekleştirilmelidir. Bu konuda sonuçsuz tartışma, suçlama, partizan hesaplarla geçirilecek zamana memleketin tahammülü kalmamıştır.

Türkiye'nin içinde bulunduğu durum, hasta bir ekonomik durum görünümündedir. Buna karşı Hükümet, bir tedbirler paketi ile çıkacağım söylemiştir. Pakette sadece dış ticarete dönük ve zam şeklinde tedbirler getirilmiştir. Tedbirler deyince akla; ekonomimizi düzeltici tüm tedbirlerin beraber alınması gelir. Bunları da şöyle sıralayabiliriz;

Dış ticarete dönük tedbirler, Maliye Bakanlığı ile ilgili tedbirler, para politikası ile ilgili tedbirler, gelirlerin sabit hale getirilmesi ile ilgili tedbirler.

Bunları kısaca şöyle açıklamamız mümkündür :

Dış ticarete dönük tedbirler denilince, devalüasyon, ithalatın kontrol altına alınması, ihracatın teşvik edilmesi, dış seyahat dövizlerinin dondurulması birlikte mütalaa edilmelidir. Hükümet bu tedbirleri birlikte almamıştır, alınan tedbirler de etkili ve başarılı olmamıştır. Dış seyahat ile ilgili döviz bazı kimselere verip, bazılarını vermemeyi izah etmek mümkün değildir.

Maliye politikası, vergi islahatı konusunda bugüne kadar yapılan çalışmalar hiç de tatmin edici olmamıştır. Herkes mali gücüne göre vergi vermemektedir. 250 - 300 bin lira düğün veya nişan masrafı yapanların, sene sonu vergi beyannamelerinde zarar etmiş olduklarını göstererek vergi vermektan kaçındıkları görülmektedir. Bu konudaki haberler basına sık sık intikal etmektedir.

Ayrıca, bir gecede binlerce lira para kazanan sanatkârların çoğu da vergi ödemiyor. Türkiye'de işçi ve memurdan başka, hakkıyla vergi ödeyenler çok azdır. Tüccar, sanayici, serbest meslek sahiplerinin vergi kaçırmakta olduğunu, Maliye Bakanlığı mensupları başta olmak üzere, herkes biliyor; fakat önlenme tedbirleri her nedense alınmıyor.

Sayın Başkan, değerli senatörler;

Bu konuda ciddi bir gazeteden almış olduğum bir rakamı arz etmek istiyorum. 1963'te işçi ve memurun ödediği gelir vergisi oranı, tüm gelire oranla % 50'dir. Aynı yıl tüccarın, sanayicinin; avukat, doktor, mimar, mühendis gibi serbest meslek sahiplerinin ödediği miktar % 43'tür. Aradan 10 yıl geçmiştir; memur ve işçiler, gelir vergisi nispetinin % 68'ini öderken; yani işçi ve memurların vergi yükünde % 11 bir artış olurken; tüccarın, sanayicinin, serbest meslek sahiplerinin vergi yükü % 11 azalma ile % 32'ye düşmüştür. Bunun bir tek izah yolu vardır; vergi, işçinin, memurun maaşından kesilir ve bu suretle vergi kaçırılmaz. Tüccar ve diğer serbest meslek sahiplerinin beyanları esas alınca, bu türlü vergi kaçırımları meydana gelmektedir.

Bir de vergi yargısının ıslahı şarttır. Vergilere yapılan itirazlarla ilgili davalar yıllarca sürmekte ve dolayısıyla davalar gayesinden uzaklaşmaktadır.

En az geçim indirimi ile tedbirler de henüz alınmamıştır.

Para politikası, emisyon hacminin dondurulması :

Bu hususta Hükümetin bazı kararlar almakta olduğu istihbar edilmekte ise de, henüz ortada elle tutulur bir tedbir görünmemektedir.

Dördüncüsü; gelirlerin sabit hale getirilmesi, memur ve işçilerin ücretlerinin dondurulması veya muayyen nispetler dahilinde yükseltilmesi konusunda karar alınması anlamına gelir. İki yıl evvel özellikle İngiltere'de İşçi Partisi bu yola başvurmuştur. Grev, Lokavtın yapılamayacağı, aylık ve ücretlerde muayyen bir miktardan fazla artışın olmayacağına dair alınan kararlar İngiltere'de çok olumlu etkiler yapmıştır. Ancak; bu konuda makul, basiretli ve cesur olmak gerekir. Kemer sıkma politikasına herkesin istisnasız katılması şarttır. Aksi takdirde netice vermez.

İhracatın plan ve program hedeflerinin gerisinde kalması, Türkiye'nin yatırım, aramaları ve hammadde tedarikini büyük ölçüde aksatmak suretiyle, mevcut fabrikalar ya kapasite altında çalışmakta veya durmak mecburiyetinde kalmaktadır. Bu durum, bir yandan piyasada yokluk yaratmakta ve aşırı fiyat yükselişlerine yol açmaktadır. Meselâ bir örnek ile bu konuyu açıklamak mümkündür: Ülkemizde kimyevi gübreyi üretmek için kurulmuş bulunan bazı sanayi tesisleri, yukarıda belirtilen durum nedeniyle kapasite altı çalışmakta veya hiç çalışmamaktadır. Bu, bir yönden kimyevi gübre maliyetlerini artırdığı gibi, diğer yönden de ihracatı menfi yönden etkilemektedir.

BAŞKAN — Sayın İlhan, 20 dakikayı doldurma-ya 2 dakikanız kaldı, toparlar mısınız lütfen?

İSMAİL İLHAN (Devamla) — Başüstüne.

Sanayideki bu sözkonusu tıkanıklık, hammadde üretim azlığına ve dolayısıyla ihracatın gerilemesine sebebiyet vermekte; biri diğerini zincirleme kovalamaktadır. Bunun yaratmakta olduğu, yukarıda çizmiş olduğumuz ekonomik tablo, zamamında, yerinde makul ve cesur tedbirler alınması suretiyle ancak ortadan kaldırılabılır. Bu olmazsa hiç bir netice almaz.

İhracat seferberliğine bir kelime ile değinmek istiyorum; fakat bu mevcut bürokrasi ile ihracat seferberliğine girmek mümkün değildir. Formalitelerin

aylarca devam eden bir ülkede ihracat seferberliğinden söz etmek mümkün değildir; ki, bu formalitelerin 7 ay sürdüğünü söylüyorlar.

Burada bir noktayı Maliye Bakanlığının nazarı dikkatine sunmak istiyorum; bilhassa Libya'da ve bazı dış memleketlerde Türkiye namına çok olumlu çalışmalar yapmakta olan müteahhitler vardır; bunlar, gerçekten yabancı memleketlerde çalışmak suretiyle Türkiye'ye döviz temin etme imkânına sahiptirler. Bu şekilde kaliteli, dürüst ve memleket yararına çalışan müteahhitlere yardım etmek gerektiği kanısındayım.

Bu konuda bilhassa Libya'dan bahsetmek istiyorum.

Demokratik düzenin pürüzsüz yürütmesinde, iktidarların olduğu gibi, muhalefetlerin de sorumluluğu vardır. Sorumluluk vecibesi, bir parti sözcüsünün buradan gayet veciz bir şekilde ifade ettiği gibi; bazı doğrular vardır ki, bazı hallerde dünyaya ilân edilmesi ülke açısından zararlı olabilir.

Türkiye'nin bugünkü çok kritik döneminde, ne 70 sente muhtaç kaldığımız ve ne de Türk Maliyesinin iflas eşiğine geldiğini dünyaya ilân etmek, iktidara da, muhalefete de yarar getirmemiş; ama memleketimize iç ve dış itibarı bakımından pek çok zarar getirmiştir.

Şahsi kanaatime göre, Türk ekonomisinin muhtaç olduğu etkili tedbirlerin alınması, muhalefetin destek ve anlayışı hasıl olmadıkça mümkün değildir.

İhraç mallarının taban fiyatları, Hükümetin ücret politikası, piyasayı kontrol tedbirleri, siyasi istisna konuları halinde kullanıldığı sürece, hiç bir Hükümet enflasyona karşı gerekli etkili tedbirleri alamaz. İktidar ve muhalefetin asgari müştereklerde anlaşmaları şarttır.

Zamlar, bilindiği gibi, ülkemizde iktisadi hayatı tamamıyla sarsmış durumdadır. Araya birtakım çıkarıcı gruplar da girince, fiyatlar önceden tahmin edilmeyen boyutlara ulaşmıştır. Hükümetin her şeyden evvel bilhassa istif ve stokçularla, önceden tedbirler almak suretiyle, mücadele etmesi lüzum gelirdi; fakat Hükümet bu konuda bugüne kadar etkili hiç bir tedbir almamıştır. Halbuki, halkın en çok şikâyet ettiği husus, Hükümetçe yapılan zamlardan ziyade, bazı şahısların keyfi fiyat artırımlarıdır. Bu durum halkı ümitsizliğe düşürmüştür.

Sayın Başkan, birkaç kelimeyle, kaçakçılık konusuna da değindikten sonra sözlerimi bitirmek istiyorum.

BAŞKAN — Müddetimiz doluyor. Önerge var. Onun için hemen bitirmeniz gerekiyor. Rica edeyim.

İSMAİL İLHAN (Devamla) — Türkiye'nin çok önemli sorunlarından bir tanesi de kaçakçılıktır. Özellikle Hükümetin nazarı dikkatini çekmek istiyorum. Sokaklarda her yerde serbest satılmakta olan yabancı sigaralar varken, Hükümetin, çok daha fazlasıyla bu gibi önemli konulara eğilmesi lâzımgelirken; en başta, bu kadar basit, fakat bu kadar çok önemli olan tedbirleri alamayacak durumda iken, ben bilmiyorum ki, nasıl bir tedbirler paketi ile gelinebilir?

Muş'ta, Hakkâri'de, Bingöl'de, Ankara'da sokaklarda serbestçe sigara satılmaktadır. Hiç olmazsa bunlarla bir mücadele içine girilebilir.

Yalnız, Gümrük ve Tekel Bakanlığıyla ilgili çok önemli bir şey söylemek istiyorum. Bugünlerde gümrüklerde kontrolün çok yerinde yapıldığını sevinerek öğrenmiş bulunuyorum. Yabancı memleketlerden gelen arkadaşlarımın bu konudaki fikirlerine göre bu şekilde bir neticeye varmış bulunuyorum.

Kira sorununa arkadaşlarım değinmiştir, değinmeyeceğim.

Sayın Başkan, değerli senatörler;

Burada Türkiye'nin ekonomik sorunlarını daha uzun boylu sayıp, hepsine ayrı ayrı çözüm yolları göstermekte yarar görmüyorum. Zira, önemli olan, Türkiye'nin, Atatürkçü, Anayasal ilkeler doğrultusundaki tedbirlerle, çok kritik bir noktaya gelmiş

bulunan ekonomik sorunlarına en kısa zamanda ekonomik, matematik, bilimsel ve «Sosyal Hukuk Devleti» ilkesine uygun, demokratik prensiplere uygun çözümler tespit edilmesi, bu çözümler doğrultusunda çeşitli toplum kesimlerinin aydınlatılması, birlikte harekete teşvik edilmesi ve bu tedbirlerin...

BAŞKAN — Sayın İlhan, müddetiniz doldu efendim.

İSMAİL İLHAN (Devamla) — Kesiyorum efendim.

BAŞKAN — Siz kesmezseniz ben kesiyorum zaten.

İSMAİL İLHAN (Devamla) — Sayın Başkan, bitiriyorum şimdi, selâmla bitiriyorum.

Böyle bir tespit ve uygulama; ancak başta iki büyük parti olmak üzere, bütün partilerin asgari şartlarda anlaşmalarını gerektirir. Başka çözüm ve bunalmı atlama yolu yoktur.

Yüce Senatamızdaki tartışmaların, Türkiye'nin içinde bulunduğu büyük ekonomik sorunlara etkili çözüm yolları belirlemesini ve milletimize, memleketimize yararlı, faydalı olmasını diler, saygılarımı sunarım.

Sayın Başkan, teşekkür ederim, kusura bakmayın. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Çalışma süremiz dolmuştur. 17 Kasım 1977 Perşembe günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 19.00

VI. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca S. Ü. Hüsamettin Çelebi'nin, ortaokul, lise ve dengi okulların kitaplığında mevcut olup toplanması istenilen bazı kitaplara dair soru önergesi ve Millî Eğitim Bakanı Nahit Menteş'e'nin yazılı cevabı. (7/484)

Cumhuriyet Senatosu Sayın Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Millî Eğitim Bakanınca yazılı olarak cevaplandırılması için aracılığınızı dilerim.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.
Hüsamettin Çelebi

Sorular :

1. Ortaokul, lise ve dengi okullarla bu okullardaki kitaplıklarda bulunan bazı kitapların, «sakıncalı oldukları için» bakanlık merkezine gönderilmekte olduğu doğru mudur?

2. Söz konusu kitapların tespitine uyulan ölçüler nelerdir?

Bu ölçüleri kim veya hangi makam tespit etmiştir?

3. Bakanlıkta toplanması emredilen kitapları kimler, nasıl tespit etmiştir?

4. «Öğrencilerin okumaları mahzurludur» gibi bir ölçü bakanlık genelgesinde bulunmadığı halde, böyle bir ölçü ile kitaplıklardan çıkartılıp merkeze gönderilen kitaplar olmuş mudur?

5. Cevat Fehmi Başkut'un «Buzlar Çözülmeden» adındaki piyesi merkeze gönderilen kitaplar arasında var mıdır? Var ise, bu kitap hangi ölçüye göre «zararlı» bulunmuştur?

6. Eflâatun Cem Güney'in «Kerem İle Aşh» adındaki klasik halk hikâyesini işleyen eseri,, Kemâl Tahir'in «Sağır Dere» adındaki romanı, Yaşar Kemâl'in «İnce Memed» ve Kırgız yazarı Cengiz Aytmatov'un «Toprak Ana» adlarındaki eserleri de merkeze gönderilmiş midir? Bunlarla ilgili gerçekler nelerdir?

Siz, adı geçen kitapların okul ve sınıf kitaplarında bulunması sakıncalı bulan görüşe katılıyor musunuz?

7. Çağdaş Türk Edebiyatı eserlerinden bir kısmının kitaplıklardan çıkartılması Türkçe ve milli edebiyat öğretimini aksatmayacak mıdır?

Genelgenin uygulanmasıyla oluşan boşluk hangi kitaplarla doldurulacaktır? Bakanlığın bu konuda da emri veya tavsiyesi olacak mıdır?

8. — Genelge gereğince bakanlığa gönderilen kitaplar ne yapılmıştır veya ne yapılması düşünülmektedir?

T. C.

Milli Eğitim Bakanlığı

14 . 11 . 1977

Bakanlık Müşavirliği

Sayı : 438

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : 12 . 1 . 1976 tarih ve 7739 - 3348 - 7/484 sayılı yazımız.

Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Üyesi Hüsamettin Çelebi'nin yazılı soru önergesi ile ilgili cevabımız ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

Nahit Mentеше

Milli Eğitim Bakanı

Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Üyesi Hüsamettin Çelebi'nin yazılı soru önergesi ile ilgili cevabımız.

16 Ekim 1975 gün ve 319 - 23642 sayılı genelge ile «Milli terbiyemize aykırı, ahlâk, aile, hatta cemiyyet değerlerimizi yıkmaya matuf», «okullarımızın takip etmekte bulunduğu eğitim ve öğretim ilkeleriyle bağdaşmayan», «Milli eğitimimizin maksat ve gayesine aykırı» görülen kitapların toplanarak Bakanlı-

ğımız Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi istenilmiştir.

Ancak, okul idarelerince genelgenin yanlış anlaşılması veya değerlendirmede hataya düşülmesi sonucu öğrencilerimizin okumasında mahzur bulunmayan bazı eserlerin de Bakanlığımıza gönderildiği görülmüş ikinci bir emirle bu işlem durdurulmuş ve gönderilen kitaplar okul kitaplıklarına iade edilmiştir.

Okul kitaplıklarına Bakanlığımız Talim ve Terbiye Dairesince tavsiye edilen kitapların ahndığı malumdur. Kitaphıklara alınacak kitaplarda aranacak vasıflar da kanunlar, yönetmelikler ve genelgelerle tespit edilmiştir. Bakanlığımızca bu hususta ilişikte birer örnekleri sunulan 1954, 1966, 1975 yıllarında yayımlanan genelgelerimizde de bu vasıflar açık ve seçik olarak belirtilmiştir.

Sözü edilen kitapların, yönetmeliğin ekte sunulan 13 ve 14 ncü maddeleri hükümlerine göre, okul idaresince teşkil edilecek komisyonlar tarafından incelenerek okul kitaplığında muhafaza edilip edilmeyecekleri hususunda karara varılması gerekmektedir.

Bu meyanda, okul kitaplıklarına şahıslar ve firmalar tarafından hediye olarak veya sürüm sağlamak gayesiyle bazı kitapların gönderildiği görülmüştür. Bu şekilde gönderilen kitaplar da okul kitaplıklarında yer almıştır.

Dünyanın her ülkesinde yetişkinlerin okuyabileceği veya takip edebileceği bir yayını yetişmekte olan gençlerin veya çocukların okumasının mahzurlu olduğu gerçeği kabul edilerek, belli yaş gruplarına hitap eden yayımların gençlerin ve çocukların okumalarına sunulduğu bilinmektedir.

Bazı filmlerin de 18 yaşından küçüklere yasaklanması, televizyon programlarının titizlikle kontrol edilmesi bu temel prensibe dayanmaktadır. Bu prensip ise bizi ister istemez bir seçime götürmektedir.

Bu seçimin titizlikle yapılması sonucunda, okul kitaplıklarına girebilecek edebiyatımızın her devresine ait değerli eserlerimiz ortaya çıkabilecektir. Ayrıca, bu seçim yazarlarımızın iyiye, doğruya ve güzele yönelmesinde rol oynayacak bir etken de olabilir.

Nahit Mentеше

Milli Eğitim Bakanı

Okul Kütüphaneleri Yönetmeliğinin

13 ve 14 ncü Maddeleri

Madde 13. — Okul kütüphanesine, 2 nci maddede belirtilen amaçlara varılmasına yardım edecek programları ve ders konularının işlenişinde yardımcı araç olarak kullanılacak; öğrencilerin yaş ve seviyeleri-

ne uygun, onların fikri, edebi ve ilmi gelişmelerini, zihni ve ahlâki bir formasyon kazanmalarını sağlayıcı nitelikte kitaplar satınalınır. (Öğrencilerin satınalma güçlerinin üstünde olup devamlı başvurulması lüzumlu olan ansiklopedi, sözlük, biyografi ve diğer müracaat eserlerinin alınmasına öncelik tanınır.)

Bu nitelikleri taşıyan eserler dışında :

a) Anayasamızda ifadesini bulan «Ülkesi ve Milleti ile bölünmez bir bütün olan Türkiye Devletini» bölmeyi, milli birlik ve beraberliği sarsmayı hedef alan,

b) Öğrencilerimizin 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2 nci maddesinde belirtilen Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak yetiştirmelerini engelleyecek,

c) Okullarımızda, aynı kanunun Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri arasında zikredilen, «Millî ahlâk ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekliyle, evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesi çalışmalarına zarar verecek,

ç) Geleneklerimize, milli; dini, ahlâki değer ve inançlarımıza aykırı telkinler yapan; ideolojik çatışmalardan ve günlük politikadan bahseden,

d) Cinsiyet heyecanlarını tahrik edici sahneleri ve resimleri ihtiva eden, kolay yaşama hayalperestlik ve cinayet eğilimlerini besleyen; belli şahısları küçük düşürme, teşhire ve tezyif etme amacıyla yazılmış bulunan gelişme çağındaki çocukları zararlı tecessüslerle ve doğrultulara yönelecek mahiyette olan,

e) Dil ve ifade bakımından kötü örnek teşkil eden; muhtevaca okul seviyesinin çok altında kalan,

f) Konusu bakımından programların dışında kâh herhangi bir bakımdan eğitim aracı olarak kullanılması imkânsız görülen,

Kitaplar okul kütüphanesi için satınalınmaz ve kütüphanede bulundurulmaz.

Okul kütüphanesine bağış olarak kabul edilecek, okul kooperatifinde satılmasına müsaade edilecek, öğretmenlerce öğrencilere okunmak ve incelenmek üzere tavsiye edilecek eserler için de yukarıda belirtilen esaslar daima gözönünde bulundurulur.

Madde 14. — Her öğretim yılı başında yapılacak zümre öğretmenleri toplantısında öğretmenler kendi zümreleri için okul kütüphanesine alınmasını istedikleri eserlerin ve dergilerin bir listesini yaparak kütüphane öğretmenine verirler. Kütüphane öğretmeni bunları ve öğrencilerin kendisine duyurdukları isteklerini, eserlerin mahiyet ve konularına, öğretimle ilgili

derecesine, kütüphanenin çeşitli dallardaki ihtiyaçlarına, 13 nci maddede belirtilen esaslara ve mevcut paranın miktarına göre bir seçimden geçirecek toplu bir liste halinde okul müdürüne verir.

Okul müdürü tarafından seçilecek iki öğretmen ve kütüphane öğretmeninden kurulan bir komisyon, müdürün başkanlığında toplanarak bu listeyi aynı esaslara göre inceler, gerekli gördüğü değişiklikleri yapar. Bu listedeki kitaplar ve dergiler satınalınır. İhtiyaç duyulduğu takdirde bir eserden birden fazla da satınalınabilir.

T. C.

Millî Eğitim Vekâleti

15 . 2 . 1954

Tebliğler Dergisi

Sayı : 786

Cilt : 16

Genelgeler :

Talim ve Terbiye Dairesi

Sayı : 403-321/35-3770

Valiliklere

Her derecedeki okul kitaplarımızdan bir kısmının faydasız kitap depoları halinde bulundurulduğu görülmektedir. Halbuki kitaphın, hem öğretmenler ve öğrenciler için kaynak ve materyel vazifesi görmesi, hem de okulun belibâş bir çalışma merkezi olması icabetmektedir.

Şimdiki durumun kısa zamanda düzeltilmesi için, her okulda öğretmenler kurulu tarafından kültür koluna seçilmiş bulunan arkadaşların diğer öğretmenlerle sıkı bir işbirliği yaparak, kitaplık meselesini esash bir şekilde ele almaları zarureti vardır.

I - Okul Kitaphının Bünyesi ve Geliştirilmesi :

Okuldaki kitaplar, «öğretmen kitaplığı» ve «öğrenci kitaplığı» olarak iki gruba ayrılacaktır. Bu ayırmada öğrenci kitaphının bütünlüğü esas tutulmalı, aynı zamanda öğretmen kitaplığında bulunması istenen bir eser, fazla nüshası yoksa, mutlaka öğrenci kitaphında bırakılarak, bundan öğretmenlerin de gereği gibi faydalanmaları hususu sağlanmalıdır.

Öğretmen kitaplığı : Mesleki eserlerle birlikte, her hangi bir öğretmen için faydalanma ve tetkik değeri taşıyan her çeşit kitabı ihtiva edebilir.

Öğrenci kitaplığı : Bir ihtisas yeri olarak düşünülmemelidir. Burada bulunacak kitapların, okul müfredatına ve terbiye gayelerine göre öğrencilere verilecek zihni ve ve ahlaki formasyona yardım etmesi lâzımdır.

Bunun için, ilk iş olarak, okulda bulunup da öğretmenin ve öğrencinin normal ihtiyaçlarına cevap vermeyecek durumda olan kitaplar ayıklanmalı ve :

a) İdeoloji bakımından milli ve içtimai değerlerimize aykırı telkinler yapan zararlı kitaplar ve dergiler, mucip sebepleri açıklayan birer kısa raporla Vekâlet Yayın Müdürlüğüne gönderilmelidir. Öğrenciler tarafından yanlış anlaşılması muhtemel eserler de öğretmen kitaplığına nakledilmelidir. Ancak ilgili öğretmenlerin aydınlatıcı kılavuzluğu ile, öğrencilerin bunlardan faydalanmaları mümkündür.

b) Cinsiyet heyecanlarını tahrik edici sahneleri ve resimleri ihtiva eden; kolay yaşama, hayalperestlik ve cinayet temayüllerini besleyen; belli şahısları teşhir etme gayesiyle yazılmış bulunan; hasılı gelişme çağındaki çocukları zararlı tecessüslere ve istikametlere sevk edecek mahiyette olan eserler yine Vekâlet Yayın Müdürlüğüne gönderilmelidir.

c) Dil ve ifade bakımından kötü misal teşkil eden, muhtevaca okul seviyesinin çok altında kalan faydasız kitap ve dergilerle, konusu müfredatın dışında kalıp her hangi bir bakımdan terbiye vasıtası olarak kullanılması imkânsız görülen eserler (bu arada, eski harflerle yazılmış veya basılmış olan öğretmen kitaplığında bulunmasına lüzum görülmeyen kitaplar). Vekâlet kitaplıklar Müdürlüğüne gönderilmelidir.

Ayıklamada peşin, acele ve indi hükümlere göre hareket edilerek faydalı kitapların ihmal edilmesi asla doğru olamaz. Kitaplık okulun bilgi, terbiye, zevk ölçülerinin gerçek bir ifadesi olmalıdır.

Okulca satın alınacak, kabul edilecek veya okul kooperatifinde satılmasına müsaade edilecek kitaplar için de, yukarıda açıklanan esasların dikkate alınması lazımdır. Bunlar hakkında düşünülecek terbiye kıstaslarından başlıcaları şunlardır :

a) Konunun gençlere uygun bulunması; aynı zamanda onların hoşlarına gidecek, kendilerinde okuma hevesi ve takdir duygusu uyandıracak mahiyette olması;

b) Hadiselere dayanan-kitaplarda, vakaların, gerçeğe uygun olarak, tarafsız bir bakışla incelenmiş bulunması;

c) Üslup, kelime zenginliği, cümle yapısı, umumiyetle şekil ve ifade bakımından konunun başarı ile ve okuyucuların ilgilerini çekecek tarzda açıklanmış bulunması;

d) İç ve dış görünüş (boy, kâhnhk, kapak ve cilt, kapağın cinsi, sayfa kenarları, harf tipleri, satır

aralıkları, haritaların şekillerin ve resimlerin açıklığı ve canlılığı) bakımından memleketimizin imkânlarına göre tatmin edici olması;

e) Okulda fazla kullanılmayacak cinsten ve pahalı olmaması (Okulda kâfi sayıda nüshası bulunan kitapların satın alınması doğru değildir)

f) Eserlerin, salâhiyetli kimseler tarafından (ilgili öğretmenler, güvenilir tenkid yazarları, bibliyografraflar veya listeler) tavsiye edilmiş ve okulun, kültür kolunu yöneten öğretmeniyle birlikte müdürü tarafından uygun görülmüş bulunması.

Okul kitaplıklarında, kitaplardan başka müfredat ve terbiye gayelerine aykırı düşmemek şartıyla, geniş bir kütleye hitabeden veya sanat, kültür, edebiyat, spor,, elişleri ve okulun bünyesine uygun meslek bahislerini, ilgilendiren dergiler ve gazeteler bulunabilir. Broşürlerden, kataloglardan, kupürlerden, resimlerden tasnifli ve standart ölçüde dosyalar tertiplenmesi faydalıdır.

Okullarda çalınabilecek plakların, kullanılabilecek filmlerin veya diyaizozitiflerin de kitaplıklarda bulundurulması iyi olur.

II - Kitaplıktan Faydalanma :

Okul öğrenci kitaplıklarının gayesi, öğrencilerde okuma ve araştırma merakı uyandırmak, bu merakı faydalı yollara yöneltmektir. Okuma bir şey öğrenmek için olabileceği gibi, iyi vakit geçirmek için de olabilir. Bu hususta alınması gereken başlıca tedbirler şunlardır :

1. Her okulda bir okuma odası bulunmalıdır. Bu odaların kitaplıkla birleştirilmesi en uygun şekildir. Okuma odaları için basit şekilde ve yeter sayıda eşya mutlaka sağlanmalı; şartlar rahat okumaya elverişli olmalı, temizlik işleri aksatılmamalıdır.

Okuma odalarının girüiltü yerlerden uzak olması tercih edilir.

Oda, çekici bir tarzda tertiplenmelidir. Uygun bir yere veya kapının dışına, yeni gelen kitapları tamtmak için, bir teşhir camekâni veya masası konulmalıdır. Müracaat masası kapıya yakın olmalı, kitap katalogları münasip bir yere yerleştirilmelidir. Müracaat kitapları, resim, kupür dosyaları müracaat masasının yakınında bulunmalıdır.

2. Okuma odalarında mutlak bir disiplin ve sükûnet hâkim bulunmalıdır. Bu odalar, aynı zamanda muâşeret esaslarının benimsenmesine yardım edecek tir.

3. Öğrenciler, kitaplıқта sözlüklere, ansiklopedilere, atlaslara, yardımcı ders kitaplarına serbestçe baş-

vurabilmelidirler. Öbür kitapların da açık raflarda bulundurulması faydalıdır. Böyle yapılırsa, çocukların bilmedikleri kitapları öğrenmelerine, bunlarla yeni alakalar kurmalarına yol açılmış olur. Buna imkân görülmediği takdirde, kitapların sırt yazıları ihmal edilmemeli kalın kitapların adları ve yazarları dışardan okunabilmelidir.

4. Çok okunan kitapların biran önce ciltlenmesi lâzımdır. Zaruret halinde, eğer mümkünse, okulda çok iyi ve güzel cilt yapan öğrencilerden kurulacak bir ekip bunu sağlayabilir. Fakat okul kitaplıklarındaki eserlerin, deneme veya öğretme maksadıyla, rastgele ciltlenmesinden ve çirkinleştirilmesinden kaçınılmalı, bu şekilde ciltlenmiş eserler varsa ciltleri yeniletilmelidir.

Kitabın dışı da, çocuğu temizlik, güzellik duygusu ve okuma hevesi telkin edebilmelidir.

Ciltlenmeyen kitaplar ve dergiler için türlü kitapların geçirilebileceği kaphklar kullanılmalıdır.

5. Evlere verilebilecek eserlerin önceden tespiti zaruridir. Tadariki güç olan kitaplar, kıymetli eserler, müracaat kitapları ve benzerleri kitaplık dışına çıkarılamaz.

6. Öğretmenler, kendi aralarında nöbetleşerek, haftanın belli günlerinde danışma statları ayırmalıdır. Çünkü çocuklarımız okuma konusunda kuvuzluğa şiddetle muhtaçtırlar. Her öğretmen okumaktan zevk almıyan öğrencileri için hususi okuma programları yapmalı muhtelif okuma tiplerine ve seviyelerine göre, meselâ resimden yazıya, dergiden kitaba, hikâyeden fikre, eğlenceden incelemeye götüren tedriçli repertuvarlar hazırlanmalıdır.

Ayrıca okumayı teşvik maksadıyla, her öğretmen, gerekli gördüğü tedbirleri almalı ve bunları ders saatlerinde de ihmal etmemelidir. Gruplara veya müferit öğrencilere vazife ve araştırma konuları verirken okul kitaplığında mevcut kaynakları da tanıtmalı, onlara bu kitapları kullanmayı öğretmeli, her dersin sonunda bahisle ilgili kitaplara dair - cilt ve sayfa tarih ederek - basit bibliyografya bilgileri verme, tavsiye edilen kitapların kullanılıp kullanılmadığını kontrol etme, bir kısmı sınıfta okunan veya tamtılan meraklı eserlerin tamamını öğrencilerin okumalarına bırakma, kitaplıkta çözülebilecek tecessüs konuları ortaya atma, okulun hatta sınıfların ilan yerlerinde, okul gazetelerinde yeni kitapları tanıtmalı, icabında bunların özetlerini verme, öğrenciler arasında

okuma grupları teşkil etme, kitaplar ve kitaplık hakkında konuşmalar tertipleme, öğrencileri birer kitaplık sahibi olmaya teşvik etme, gibi. Bu bakımdan münakaşa, münazara ve gazete gruplarının veya kollarının kitaplık koluyla birlikte çalıştırılması faydalıdır.

Gazetelerden, dergilerden çıkarılacak faydalı kupürlerin bir duvar levhasına bir müddet için iştirilmesi ve bunların sık sık değiştirilmesi, zaman zaman türlü kitaplardan hususi sergiler (mesela Türk piyesleri, Türk romanları, yakınçağ tarihleri, bibliyografyalar...) tertiplenmesi kabilinden işler, kitaplık faaliyetleri arasında yer almalıdır.

7. Öğrencilerimizin okuma tarzları da her bakımdan düzeltilmeye muhtaçtır.

a) Oturuşun düzgün ve rahat olması yazı ile göz arasında bulunması gereken normal aralık muhafazası mühimdir. Sessiz okumanın geliştirilmesine, okurken lüzumsuz hareketler yapan, satırları parmakla takip eden, dudaklarını kıpırdatan, gözlerini yoran öğrencilerin sırası geldikçe, ikaz edilmesine ehemmiyet verilmelidir.

b) Öğrencilere okurken not alma ihtiyadı da verilmelidir. Kompozisyon derslerinde fırsat çıktıkça öbür derslerde, önce katalog, kitap fişi, sözlük, ansiklopedi, bibliyografya, fihrist, indeks gibi vasıtaların kullanışları üzerinde uygulamalar ve araştırmalar yaptırılmalı, not alma, özet çıkarma, kaynak bulma, bilgi toplama, okunan kitaplar ve makaleler için birer fiş doldurma, bu fişleri tasnif etme, değerlendirilip yeri geldikçe kullanma gibi çalışmalara yer verilmelidir.

Fakat bunlardan önce okul kitaplığından ve genel kitaplıklardan istifade etme yollarının gösterilip benimsetilmesi şarttır.

8. Okuma odalarında öğrencilerin okudukları eserlerin fişlerle takibi verimli olmaktadır. Belli aralıklarla, sınıflara veya gruplara göre okuma istatistik ve grafikleri tertiplenmesi de faydalıdır.

9. Kitaplık kollarında (veya okuma kuliplerinde), kitaplıkla meşgul öğretmenin ve kitaplık memurunun yardımcısı olarak, iyi seçilmiş öğrenciler çalıştırılmalıdır. Kitaplık kolunun başlıca konuları arasında «kolun yönetmeliğini hazırlama, kitaplığın ve kitapların bakımını sağlama, kitapları çeşitli maksatlara göre süratle ve intizamla hazırlama, kitap alıp verme, ciltleme ve ayrıca kitaplıkla ilgili yazı, afiş, sipariş» işleri vb. vardır.

Kolum gayesi öğrenciler arasında, kitap kullanma ve okuma heveslerini artırmak, okulun kitaplık servisini genişletmektir. Bu kola her öğrenci üye olabilir. Kolum içinde muhtelif gayeler için ayrı komisyonlar kurulabilir.

Okuma odalarının, ders saatları ve günleri dışında, mümkün olduğu kadar fazla müddetle açık bulundurulması hususunda gereken tedbirler alınmalıdır.

10. Öğretmen kitaplığı için ayrı bir oda bulunmadığı takdirde, öğretmen odalarından, öğrenci kitaplıklarından faydalanılabilir.

11. Bazı okullarımızda yıllardan beri gelişmiş ve genel kitaplık karakteri kazanmış zengin koleksiyonlar bulunmaktadır. Bunların, öğretmen kitaplıklarıyla birleştirilmesi ve okul dışındaki ehliyetli kimselerin faydalanmalarını mümkün kılacak durumda bulundurmalarıyla okulda muhafaza edilmesi uygun olur.

Okul kitaplıklarının tasnif işleriyle ilgili bilgiler ileride gönderilecektir.

İlgililere tebliğini saygılarımla rica ederim.

Maarif Vekili

R. S. Burçak

T.C.

Milli Eğitim Bakanlığı

Tebliğler Dairesi

Cilt : 29

Sayı : 1401

18 . 4 . 1966

T.C.

Milli Eğitim Bakanlığı

Kültür Müsteşarlığı

Özel Kalem : 251

9 . 4 . 1966

1. Her çeşit ve derecedeki okullarımızla kütüphanelerimize ve diğer milli eğitim müesseselerine Nisan 1966 ayından itibaren büyük ölçüde kitap ve periyodik eserler gönderilmesine başlanacaktır. Bakanlığımızın bu kampanyasına ilim kurumları, üniversiteler, kültür müesseseleri ve Türk basını da katılacaktır.

2. Kitaplar, periyodik eserler ve diğer basılı malzeme bir merkezden değil, Bakanlığımız teşkilatı ile birlikte muhtelif şehirlerdeki çeşitli teşekküller ta-

rafından umumiyetle postayla ve taahhütlü olarak sevk edilecektir. Bu arada Bakanlığımız tarafından hususi neşriyattan seçilen ve bedelleri ödenen kitap ve sair matbualar da bunları yayımlayan müesseseler tarafından yollanacaktır.

3. Köy okulları ve ilkokullar için büyük sayıda yani çok miktarda yollanacak eserler Milli Eğitim müdürlüklerine toplu halde sevk edilecek ve bunlar Milli Eğitim müdürlükleri ve Milli Eğitim memurlukları tarafından bölgelerindeki okullara vakit geçirilmeden derhal tevzi olunacaktır. Bir eserden yeter sayıda yollanamadığı hallerde, Milli Eğitim müdürleri ve memurları, tevziyi kitaba en çok muhtaç okullara yapacaklardır. Bu tevzi işinin müfettişlerimizce layıkıyla kontrolünü mümkün kılmak üzere ilkokullara ve köy okullarına dağıtılacak eserler için (bu eserlerden her birinin toplu halde hangi tarihte ne miktar olarak geldiğini, hangi tarihlerde nerelere tevziyat yapıldığını gösterir) bir kayıt ve zabıt defteri tutulacaktır. Bu eserlerin her birinden birer nüsha Milli Eğitim müdürlükleri ve memurlukları nezdinde demirbaş olarak muhafaza edilecektir.

4. Köy okulları ve ilkokullar müstesna, diğer bütün okullarımız, kütüphanelerimiz ve çeşitli müesseselerimiz, kendilerine varacak Bakanlık, resmi müesseseler, ilim kurumları yayımlarını ve Bakanlığımızca satınalınıp sevkleri bunları neşreden hususi müesseseler tarafından yapılacak her türlü eserleri, evvelâ ve derhal demirbaş kaydedip ayniyat tesellüm makbuzlarını Bakanlığımız Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğüne gönderdikten sonra bu eserleri öğretmenlerin, öğrencilerin veya okuyucuların istifadelerine, varışlarından en çok bir hafta sonra sunacaklardır. Bu hususlar bütün müfettişlerimizce önemle kontrol edilecektir. İstifade işini geciktiren müesseselerin müdürleri veya sorumlu idarecileri hakkında gerekli işlem yapılacaktır.

5. Bir eserden okullarımızda, kütüphanelerimizde ve diğer müesseselerimizde birkaç nüsha bulunmasında hiç bir mahzur yoktur. Bu sebeple «Bu eser bizde mevcuttur» düşünce ve mütalaası ile yollananlar katiyen geriye iade edilmeyecektir. Müessesede kâfi miktarda kitap rafı, dolap ve saire mevcut olmasa dahi bunlar munasip yerlerde mutlaka muhafaza olunacak, istifadeye arz edilecek ve demirbaş geçirilecektir.

6. Şimdiye kadar bazı şahıslar, bazı teşekküller ve yabancı müesseseler tarafından okullarımıza, kütüphanelerimize ve diğer müesseselerimize milli ter-

Not : Vekâlet Yayın Müdürlüğüne ve Kitaplık Müdürlüğüne gönderilecek kitaplar hakkında Ayniyat Talimatnamesi hükümlerine uyulacaktır.

biye ve ahlaki bozucu mahiyette, zararlı ideolojileri yaymaya ve bunların propogandasını yapmaya hizmet edecek karakterde kitaplar, dergiler ve sair matbualar yollanmıştır ve bunlar halen de yollanmaktadır. Değerli okul idarecilerinin ve öğretmenlerimizin ve diğer idarecilerimizin dikkat ve uyanıklıkları sayesinde bu gibi eserlerin mahiyetleri derhal teşhis olunmakta ve gerekli muameleler yapılmaktadır. Kitap kampanyası sırasında bu kabil zararlı eserleri okullar, kütüphaneler, öğretmen lokalleri ve diğer teşekküller yoluyla genç nesillere ve öğretmen topluluğumuza ulaştırmaya çalışacaklar da bulunacaktır. Bu sebeple, idarecilerimizin, öğretmenlerimizin ve müesseseler amirlerinin çok dikkatli davranmaları gerekmektedir. Kendilerine varan eserlerin «zararlı mahiyet» taşıdığı hakkında bir kanaate varan idareciler, eseri emin bir şekilde muhafaza etmekle beraber durumu derhal Yayımlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğüne yazılı olarak bildireceklerdir.

Gereğinin önemle ve ihtimamla yapılmasını rica ederim.

Orhan Derg'z
Milli Eğitim Bakanı

T.C.

Milli Eğitim Bakanlığı 16 . 10 . 1975
Ortaöğretim Gn. Müdürlüğü
Şubesi : Eğitim ve Öğretim
Sayı : 379 - 23542

Konu : Okul kitaplıkları.

Valiliğine

Bazı okullarımızın sınıf ve okul kitaplıklarında mi-zah edebiyatı adı altında veya memleket gerçeklerini aksettirdikleri iddiası ile yayımlanan, fakat gerçekte milli terbiyemize aykırı, ahlâk, aile hatta cemiyet değerlerimizi yıkmaya matuf kitapların bulunduğu müşahade edilmektedir.

Bu kitapların, gayeleri kurulu düzeni yıkmak olan istikameti belli bazı yazarlara ait oluşu da dikkatten kaçmamaktadır.

Dağıtımı yasaklanmış olmamakla beraber bu tür-lü yayımların okullarımızın takibetmekte bulunduğu eğitim ve öğretim ilkeleriyle bağdaşmadığı da bir gerçektir.

Bu sebeple,

- Sınıf ve okul kitaplıklarında Bakanlıkça tavsiye edilerek Tebliğler Dergisinde yayımlanan,
- Okul müdürünün uygun göreceği üç öğretmenlerden kurulu (asil öğretmen bulunmaması halinde

ücretli öğretmen olabilir) bir komisyon tarafından incelenecek, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda öngörülen milli eğitimin amaçlarına aykırılık taşımadığı ve yazımızın başında açıklanan nitelikte olmadığı, dolayısı ile öğrencilerin okumasında mahzur bulunmadığı tespit edilen,

c) Milli Eğitim Bakanlığı klasikleri arasında yayımlanan eserler dışındaki kitapların sınıf ve okul kitaplıklarında bulundurulmaması gerekli görülmüştür.

Milli eğitimimizin maksat ve gayesine aykırı, yukarıda bahsi geçen nitelikteki kitaplar ise toplanarak Yayımlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğüne gönderilecektir.

Okul müdürleri konu üzerinde gerekli hassasiyet ve sıratı göstereceklerdir.

Bu yolda işlem yapılması hususunun ilgililere tebliğini önemle rica ederim.

Milli Eğitim Bakanı A.
Ahmet Nihat Akay
Müsteşar

2 — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, emekli veya seçilemeyen muhtarların silah taşımalarının uygun görülüp görülmediğine dair soru önergesi ve İçişleri Bakanı Korkut Özal'ın yazılı cevabı. (7/794)

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun Sayın İçişleri Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasının teminini arz ederim.

12 . 10 . 1977

Rize
Dr. Talât Doğan

Giriş:

6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Kanununun 7 nci maddesinin 1 nci fıkrası :

«Ateşli silahları ancak:

- Hususi kanunlarına göre silah taşıma salahi-yetini haiz olanlar.
- İcra Vekilleri Heyeti kararıyla silah taşıyabileceklerine karar verilen Devlet, Belediye, Özel İdare ve İktisadi Devlet Teşekkülleri memur ve hizmetlileri.
- İçişleri Vekâletince tespit ve tayin edilecek esaslar dairesinde vali veya kaymakamlar tarafından verilecek izin vesikasını alanlar taşıyabilir veya bulundurabilir.»

Hükmü getirmektedir.

Bugün uygulamada muvazzaf subayla, Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununa, emniyet teşki-

latında görev yapanlar polis vazife ve salâhiyet kanununa göre silah taşımaktadırlar.

6136 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin 3 ncü bendinin uygulanması için İçişleri Bakanlığının çıkardığı ve 15 Temmuz 1971 günlü ve 13895 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan yönetmelik kınların silah taşıyabileceğini sıralamaktadır. Emekli subay, emekli asisubay, emekli vali, emekli kaymakam, emekli emniyet müdürü, emekli polis başmüfettişi, emekli polis memuru v.s. bu yönetmelikte yer almıştır.

27 Ocak 1958 günlü ve 6/9408 sayılı 26 Ağustos 1958 günlü ve 6/10303 sayılı Bakanlar Kurulu kararları da yalnız köy muhtarlarının silah taşıyabilmelerini (görevlerinin devamınca) hükme bağlamıştır.

Emekli muhtarların veya seçilemeyen muhtarların yönetmelikte veya Bakanlar Kurulu kararında silah taşıyabileceklerine dair bir hüküm yoktur. Bence bu büyük bir eksiklik ve haksızlıktır. Pekalâ emekli veya seçilemeyen parlamenterler silah taşıyabiliyorlar. Emekli veya seçilemeyen muhtarların görevleri icabı kazandıkları birtakım özelliklerinden ötürü silah taşıyabilmelerinde zorunluluk vardır.

Soru : Girişte açıkladığım duruma göre emekli veya seçilemeyen muhtarların silah taşıyabilmeleri için Bakanlığınızda çalışmanız var mıdır? Yoksa böyle bir çalışmayı yaptırarak yönetmelikte gerekli ilave suretiyle emekli veya seçilemeyen muhtarların silah taşımalarını uygun görür müsünüz?

T.C.

İçişleri Bakanlığı

11 . 11 . 1977

Emniyet Genel Müdürlüğü

Daire : Asayiş

Şube : A. Slh. 63141-56-258426

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : 17 . 10 . 1977 tarihli ve Genel Sekreterlik Kanunlar Müdürlüğü 13193-5950 7/794 sayılı yazı.

İlgi yazı ekinde alınan ve Bakanlığınızca cevaplandırılmak üzere Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan tarafından C. Senatosu Başkanlığına verilen emekli veya seçilemeyen muhtarların silah taşımalarının uygun görülüp görülmediğine ilişkin 12 . 10 . 1977 tarihli soru önergesi incelendi:

Köy muhtarları, 442 sayılı Köy Kanununda derpiş olunan Devlet ve köy işlerine ait çeşitli hizmetleri ifa etmekle beraber, zabıta vazifesine müteallik tasarruflarda bulunmak yetkisini de haiz olduklarından kendilerine, 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkındaki Kanunun 7 nci maddesinin 2 nci bendine müstenit olup 12 Şubat 1968 tarihli ve 12284

sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girilen 27 . 1 . 1958 tarihli ve 6/9408 sayılı ve bu kararnameye ek olarak çıkarılan 20 Temmuz 1968 tarihli ve 12955 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 28.6.1968 gün ve 6/10303 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 2 nci maddesinin (e) fıkrası ile vazifelerinin devamı süresince köy bütçesinden temin edilmiş demirbaşaya kayıtlı veya daha önce 6135 ve 6758 sayılı kanunlara göre tescil edilmiş zati silahlarını taşıma yetkisi tanınmıştır.

Bahsi geçen muhtarlar, emekliye ayrılmaları veya seçilememeleri halinde görevle ilişkilerinin kesileğinden silah taşımaları mümkün olmadığı gibi, bu kişilerin silah taşımalarını temin maksadıyla alâkalı mevzuata bu yolda hüküm konulması da düşünülmektedir.

Ancak, 6136 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin 3 ncü bendi gereğince Bakanlığınızca hazırlanarak 15 . 7 . 1971 tarihli ve 13895 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmak suretiyle yürürlüğe konulan yönetmeliğin 1 nci maddesinin (8) fıkrası 27 Eylül 1977 tarihli ve 16067 sayılı Resmi Gazetede neşrolunan yönetmelikle değiştirilmiş ve yeni fıkrada hayatlarının muhakkak surette harici ve ciddi bir tehlikeye maruz bulunduğu ve alınan bütün tedbirlere rağmen korunmalarının mümkün olmadığı yaptırılan soruşturma sonucunda anlaşılmalara, valiliklerin teklifi ve İçişleri Bakanlığının tasvibi üzerine valiliklerce silah taşıma imkânı tanınmaktadır.

Bu nedenle, emekli veya kazanamayan muhtarların gerek görevleri sırasında veya gerekse görevinden ayrıldıktan sonra kazandıkları husumet sebebiyle hayatı harici ve ciddi bir tehlikeye maruz buldukları valiliklerce anlaşıldığı takdirde mezkûr fıkra hükümlerine göre silah taşımaları mümkündür.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Korkut Özal

İçişleri Bakanı

3. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş'ın, Türkiye'de serbest liman ve bölgeler kurulması için ne gibi çalışmalar yapıldığına dair soru önergesi ve Gümrük ve Tekel Bakanı Gün Sazak'ın yazılı cevabı. (7/806)

26 . 10 . 1977

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun Gümrük ve Tekel Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delalet buyurulmasını saygılarımla arz ve rica ederim.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.

Prof. Fethi Çelikbaş

Türkiye'de serbest liman ve bölgeler kurulması için Hükümete yetki veren kanun 1953 yılında çıkmıştır. Buna rağmen günümüze kadar maalesef halâ olumlu netice alınmamıştır.

Bugüne kadar Gümrük ve Tekel Bakanlığında bu konuda hangi tarihlerde ne gibi çalışmalar yapılmıştır? Netice'leri ne olmuştur? Halen bu konuda Bakanlığımızın tutumu nedir?

T.C.

Gümrük ve Tekel Bakanlığı
Gümrükler Genel Müdürlüğü
S.A.S. Şb. Md.: 4090/65-4090

14 . 11 . 1977

Konu : Serbest liman ve bölgeler Hk.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : Kanunlar Müdürlüğü ifadeli 1 . 11 . 1977 günlü, 13340-5988-7/806 sayılı yazıları :

Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş'ın Türkiye'de serbest liman ve bölgeler kurulması için ne gibi çalışmalar yapıldığına dair yazılı olarak cevaplandırılması istenilen hususlar incelendi.

Malumları olduğu üzere Cumhuriyet Senatosu Üyesi Sayın Fethi Çelikbaş tarafından bu konuda da-

ha evvel Başkanlıklarına verilen 30 . 6 . 1976 günlü 9 sayılı önergesi Başkanlıklarının, Kanunlar Müdürlüğü, 2 . 7 . 1976 günlü 9524-3953-7/589 sayılı yazıları ile Bakanlığımıza intikal ettirilmiş olup, mezkûr yazılarına 20 . 8 . 1976 günlü 65787/145-2038 sayılı yazımızla cevap verilmiştir.

Bununla beraber 1953 yılında yürürlüğe giren, 6209 sayılı serbest Bölge Kanununun uygulama alanına çıkarılması sağlamak amacıyla Bakanlığımız Koordinatörlüğünde Bayındırlık, Ticaret, Ulaştırma, Sanayi ve Teknoloji Bakanlıkları ile Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı yetkililerinin iştirakiyle oluşan komisyon tarafından 12 . 11 . 1973 tarihinde başlamak suretiyle muhtelif tarihlerde toplantılar yapılmış bulunmaktadır.

Bu konuda yapılmakta olan toplantılar nihai safhaya getirilerek son defa 4 . 8 . 1976 tarihinde yapılan toplantıda serbest bölge nizamnamesi hazırlanmış olup, yer seçimi etüdü yapıldıktan sonra neticenin en kısa zamanda Bakanlar Kuruluna sunulması öngörülmüştür.

Bilgilerine arz ederim.

Gün Sazak
Gümrük ve Tekel Bakanı

Cumhuriyet Senatosu

GÜNDEMİ

5 NCI BİRLEŞİM

15 . 11 . 1977 Salı

Saat : 15.00

I

A — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Komisyonlarda açık bulunan üyeliklere seçim.

B — İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

1. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi İbrahim Öztürk ve arkadaşlarının, ekonomimizin bugünkü durumu hakkında bir genel görüşme açılmasına dair önergeleri. (8/4)

2. — Cumhuriyet Senatosu Antalya Üyesi Reşat Oğuz ve arkadaşlarının, can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü konusunda bir Genel Görüşme açılmasına dair önergeleri. (8/5)

3. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Ahmet Yıldız'ın, yurt dışındaki bir doktor öğrencinin askerlik durumuna dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/67) (Veriliş tarihi : 31 . 3 . 1976)

4. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, kurulması düşünülen alkaloid fabrikasına dair Başbakanından sözlü sorusu. (6/69) (Veriliş tarihi : 27 . 4 . 1976)

5. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, Mardin Vilâyetinde yapılan bir düğüne dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/58) (Gündeme giriş tarihi : 15 . 3 . 1977)

6. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Fethi Çelikleş'in, bir tekstil anonim şirketinin, teşvik belgesine uygun olarak ithal etmek istediği İsviçre mamulü makinelerine dair Sanayi ve Teknoloji Bakanından sözlü sorusu. (6/65) (Gündeme giriş tarihi : 22 . 3 . 1977)

7. — Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal'ın, Köy - Koop'un ithal ettiği traktörlere dair Köy İşleri Bakanından sözlü sorusu. (6/77) (Gündeme giriş tarihi : 29 . 3 . 1977)

8. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, Ankara'nın Altındağ İlçesi Türk - İş Blokları semtinde cereyan eden hadiselere dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/78) (Gündeme giriş tarihi : 9 . 8 . 1977)

9. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün, öğrenim çağındaki gençliğin içinde bulunduğu duruma dair Başbakanından sözlü sorusu. (6/79) (Gündeme giriş tarihi : 9 . 8 . 1977)

10. — Cumhuriyet Senatosu Kütahya Üyesi Osman Albayrak'ın, 26 Haziran tarihli gazetelerde yayınlanan «Bir haberê ilişkin fotoğrafa» dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/80) (Gündeme giriş tarihi : 9 . 8 . 1977)

11. — Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi Sadettin Demirayak'ın, Aydın Belediye Başkanına dair Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanından sözlü sorusu. (6/82) (Gündeme giriş tarihi : 18 . 10 . 1977)

12. — Cumhuriyet Senatosu Kırşehir Üyesi Akıp Aksaç'ın, Kırşehir ilinde, 1977 yılında buğday mahsulüne arız olan «Kınacık» hastalığına dair Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanından sözlü sorusu. (6/83) (Gündeme giriş tarihi : 25 . 10 . 1977)

13. — Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi Sadettin Demirayak'ın, Aydın ilinin Kuşadası ilçesindeki bir çay bahçesine dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu. (6/84) (Gündeme giriş tarihi : 25 . 10 . 1977)

14. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Hilmi Nalbantoğlu'nun, Türkiye'nin muhtelif bölgelerinde meydana gelen depremler için sarf edilen para miktarının ne olduğuna dair İmar ve İskân Bakanından sözlü sorusu. (6/85) (Gündeme giriş tarihi : 1.11.1977)

15. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Uğur Alacakaptan'ın, 24 Ekim 1977 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde yayımlanan «1599 sayılı Tabanca» başlıklı yazıya dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/86) (Gündeme giriş tarihi : 8 . 11 . 1977)

III
ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ
KARARLAŞTIRILAN
İŞLER

IV

A — HAKLARINDA İVEDİLİK
KARARI VERİLEN
İŞLER

B — TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA
GÖRÜŞÜLECEK
İŞLER

1. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Kızılay altgeçidi ve çarşı yapımı inşaatıyla ilgili Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/24)

2. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, İstanbul'da Aksaray ve Sultanhamam'da vukubulan yangınlar hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/27)

3. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niya-zi Ünsal'ın, Keban Barajı hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/50)

4. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, son altı ay içinde temeli atılan tesislere dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/53)

5. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Nejat Sarıhcalı'nın ithal edilen bitkisel yağ ve margarin konusunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/63)

6. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, Adana iline bağlı bazı ilçe köylerindeki YSE ve bayındırlık hizmetlerine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/66)

7. — Başbakanlığa bağlı Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan yönetmelik hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/16) (S. Sayısı : 688) (Dağıtım tarihi : 28 . 3 . 1977)

8. — Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında akdohunan Kredi Andlaşması konusunda kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/23) (S. Sayısı : 702) (Dağıtım tarihi : 14 . 4 . 1977)

9. — 1975 yılı kömür üretimi, dağıtım, müracaat ve dağıtım tarihleri hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/30) (S. Sayısı : 704) (Dağıtım tarihi : 18 . 4 . 1977)

10. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, 1 Mayıs 1977 tarihinde İstanbul Taksim Cumhuriyet Alanında meydana gelen olaylara dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/67)

11. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, 1 Ocak 1974 tarihinden sonraki teşvik belgesi imalat izni ve fiyat tespiti işlemlerine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/68)

12. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niya-zi Ünsal'ın, T. C. Ziraat Bankasının açtığı krediler ve bunlara bağlı harcamalar hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/69)

13. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, traktör imali, ithali ve bu hususa ilişkin kurulmuş şirket ve holdingler hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/70)

14. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, Tarım ürünlerinin taban fiyatlarının tespit ve ilanı hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/71)

15. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, sıtma ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele hususunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/72)

16. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niya-zi Ünsal'ın, işkence olayları hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/73)

17. — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, çay üretimi ile ilgili Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/74)

18. — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, sağıkta can güvenliği konusunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/75)

19. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Hilmi Nalbantoğlu'nun, TKİ Şark Linyitleri Aşkale İşletmesine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/76)

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK
İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK
İŞLER

